

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos magistrantūros studijų programa

Aristida Čepienė

**SPAUDOS POVEIKIS FORMUOJANT KAIMO BENDRUOMENĖS
SOCIALINĮ ĮVAIZDĮ**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė -
doc. dr. A. Vaitkevičienė*

2008

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta turinio (content) analizė, siekiant išsiaiškinti koks socialinis įvaizdis apie bendruomenes formuojamas spaudoje. Taip pat atliktas veiklos tyrimas, tikintis pakeisti X bendruomenės socialinį įvaizdį.

Iškeltos hipotezės: **1.** Tikėtina, kad spauda pateikia įvairų (tiek „laukiančios“, tiek „galinčios“) bendruomenės įvaizdį, atspindėdama nepakankamai reikšmingą visuomenės požiūrį į bendruomenę ir jos veiklą. **2.** Tikėtina, kad bendruomenei kryptingai bendradarbiaujant su spauda, galimi įvaizdžio pokyčiai (nuo „laukiančios“ iki „galinčios“).

Tyrimo objektas. Spaudos poveikis formuojant bendruomenės, kaip „galinčios“ ar „laukiančios“ institucijos socialinį įvaizdį.

Tyrimo dalykas. Bendruomenės socialinio įvaizdžio ypatumai ir jo formavimo galimybės spaudoje.

Remiantis tyrimo objekto bei dalyko formuluote iškeltas tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokį bendruomenės įvaizdį pateikia spauda (bendruomenės, kaip „galinčios“ ar „laukiančios“ institucijos), bei atskleisti bendruomenės įvaizdžio formavimo galimybes.

Duomenų patikimumo garantas siejamas su turinio (content) analizės tyrimo rezultatais. Tyrimo intersubjektyvumo kontrolė buvo vykdoma pasitelkiant ekspertų apklausą (apklausos taikymas turinio analizės situacijoje išsamiai aprašytas Kardelio, 2002). Šio magistro darbo ekspertų grupę sudarė keturi asmenys: bendruomenės kurso dėstytoja, vienas bendruomenės centro pirmininkas ir jo pavaduotojas, šio darbo autorė.

Svarbiausios tyrimo išvados:

1. Mokslinės literatūros analizės duomenimis žiniasklaida, kaip viena iš labiausiai visuomenę veikiančių priemonių, interpretuoja ir konstruoja socialinę tikrovę, formuodama nuomones apie bendruomenę, kuria socialinį „galinčios“ bendruomenės įvaizdį ir įgalina bendruomenes aktyviai arba pasyviai spręsti socialines problemas.
  - 1.1. „Galinčios“ institucijos įvaizdžio aspektu išryškėjo, kad bendruomenės aktyviai gina savo interesus, skatina bendruomeniškumą, siekia į savo veiklą įtraukti visuomenę, mato bendruomenės, kaip savo institucijos perspektyvą, nebijo diegti inovacijų ir dėl savo interesų kovoti su valdininkais. Reikia pažymėti, kad šiuo aspektu tyrimo rezultatai siunčia „stiprius“ signalus apie bendruomenę kaip „galinčią“ instituciją. Šie tyrimo rezultatai paneigtų keltą hipotezę.
  - 1.2. „Laukiančios“ institucijos įvaizdžio aspektu išryškėjo bendruomenės lyderio ir kitų bendruomenės narių sąveikos problema (stebimas bendruomenės narių abejingumas), taip pat ryški visuomenės abejingumo bendruomenės problemoms tendencija, nepakankamas valdininkų dėmesys bendruomenės reikalams. Neretai veikla orientuojama tik į formaliai bendruomenei priklausančius narius. Išryškėjo nereti bendruomenėje vykstančių konfliktų faktai, netinkama valdymo sistema. Išryškėjusios tendencijos patvirtintų tyrimo pradžioje keltą hipotezę.
2. Atlikto veiklos tyrimo rezultatai neleidžia abejoti X bendruomenės, kaip aktyvios bendruomenės įvaizdžiu, bendruomenei aktyviai bendradarbiaujant su spauda, keičiasi įvaizdžio ypatumai nuo „laukiančios“ iki „galinčios“. Lyginant X bendruomenės įvaizdį su bendraisiais tyrimo rezultatais, išryškėja bendruomenės kaip „galinčios“ institucijos įvaizdis. Bendruomenė spaudoje vaizduojama kaip gyvybinga, energinga, užsiimanti kaimo infrastruktūros gerinimu, gyventojų švietimu, kaimo socialinių problemų sprendimu.
3. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendruomenių ir spaudos bendradarbiavimo problema yra aktuali Lietuvoje. Žiniasklaida gali būti vienas iš veiksnių, formuojanti bendruomenės įvaizdį. Logiška, kad kitas veiksnys- pati bendruomenė ir jos veikla. Tik „galinti“, gyvybinga ir susitelkusi bendruomenė įtakoja visuomeninį gyvenimą bei taip užtikrina tolimesnį demokratijos vystymąsi ir plėtrą Lietuvoje.

Esminiai žodžiai: „galinti“ bendruomenė, „laukianti“ bendruomenė, spaudos įtaka, bendruomenės socialinis įvaizdis.

TURINYS

Magistro darbo santrauka	2
Įvadas	5
1 ĮVAIZDŽIO FORMAVIMO PRIELAIDOS: SOCIALINĖS TIKROVĖS KONSTRAVIMAS	8
1.1. Socialinis tikrovės konstravimas žinojimo sociologijos ir simbolinio interakcionizmo teorijos požiūriu	8
1.2. Žiniasklaidos vaidmuo formuojant socialinį įvaizdį	11
2 BENDRUOMENIŲ VAIDMUO VISUOMENINIAME GYVENIME	14
2.1. Socialinis konstravimas kaip būdas išspręsti bendruomenės problemas.....	14
2.2. Bendruomenė kaip „galinti“ institucija	18
3 SPAUDA, KAIP SĖKMINGA BENDRUOMENĖS PLĖTROS GALIMYBĖ	21
3.1. Spauda kaip visuomenės nuomonės apie bendruomenės formuotoja	21
3.2. Spaudos panaudojimo galimybės formuojant „galinčios“ bendruomenės įvaizdį.....	24
4 BENDRUOMENĖS SOCIALINIO ĮVAIZDŽIO FORMAVIMO ŽINIASKLAIDOJE TYRIMAS	27
4.1. Bendruomenės socialinio įvaizdžio formavimo spaudoje tyrimo metodologija ir metodika	27
4.1.1. Bendra tyrimo dizaino charakteristika	27
4.1.2. Tyrimo metodika ir organizavimo ypatumai	28
4.1.3. Dienraščių „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“, „Vakarų ekspresas“ tyrimo imties charakteristika	31
4.2. Bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika	34
4.2.1. 2004 – 2007 metų dienraščių vertinimas	34
4.2.2. Lyginamasis 2004 – 2005 metų ir 2006 - 2007 metų aspektas	62
4.3. Veiklos tyrimo „X bendruomenės socialinio įvaizdžio parametrai“ rezultatai	65
4.3.1. Dienraščio „Šiaulių kraštas“ tyrimo imties charakteristika: 2006 - 2007 m. analizuojamų straipsnių apie X bendruomenę išorinė charakteristika	65
4.3.2. X bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika: 2006 m. dienraščio „Šiaulių kraštas“ vertinimas	66
4.3.3. X bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika: 2007 m. dienraščio „Šiaulių kraštas“ vertinimas	68
4.3.4. Bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika lyginamasis 2006-2007 metų aspektas	70
Išvados	72
Rekomendacijos	74
Literatūra	76
Summary	79
Priedai	80

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Vykstant demokratiniais procesams visuomenėje, kuriasi vis daugiau bendruomenių, kurių reikšmė yra labai išaugusi ne tik socialiniame ar ekonominiame, bet ir aplinkosaugos, švietimo, kultūros sektoriuose. Nuolat kintanti kultūra, žmonių ir organizacijų santykiai, politika, švietimas, medicina teikia žmonėms naujų galimybių, tačiau sukelia ir daug sunkumų, kuriuos ir bando spręsti, jungdamiesi į bendruomenes. Būtent čia bandoma įveikti pokyčių keliamus sunkumus, pabrėžiamas orientavimasis į žmogų, į konkrečius bendruomenės poreikius. Tad galima daryti prielaidą, kad bendruomenė susiformuoja skatinama aiškaus, konkretaus intereso. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir plėtros įstatyme (2002) kaimo bendruomenė – kaimo teritorijoje gyvenantys žmonės, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais. Gali būti religinės bendruomenės, susiformavusios remiantis vienu tikėjimu, tautinių mažumų bendruomenės, siekiančios išsakyti savo tautiškumą ir kitos. Bendruomeninė veikla paprastai yra vykdoma pačių žmonių iniciatyva, skatinamas jų vidinio poreikio saviugdai bei saviraiškai, savęs socialiniam įgalinimui bendruomenės centrų pagalba. Yra daug suformuluotų bendruomenės apibrėžimų (Sutton, 1999; Maskoliūnaitė, 2003; Baršauskienė, Leliūgienė, 2001). Savo darbe remsimės Leliūgiene, kuri teigia, kad bendruomenė yra šeimų ar žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, turinti vieningas tarnybas, įstaigas, ir interesus ar geografinį artumą (Leliūgienė, 1997). Kokios bendruomenės veiklos ribos: ar ji yra tik artimiausių socialinių problemų sprendėja, o gal ir valstybės politikos formuotoja? Darbe siekdami apibrėžti šias ribas išryškiname **tyrimo aktualumą**.

Tyrimo problema. Dabartiniame žmonių gyvenime žiniasklaida¹ turi vis didesnę galią. Ji ne tik daro poveikį žmonių gyvenimui, bet ir formuoja požiūrį į įvairius reiškinius, kurie yra aktualūs visai visuomenei (Balčytienė, 2004; Meškauskaitė, 2004). Spauda, įkūnydama laisvę reikšti didžiulę idėjų bei nuomonių įvairovę ir būdama tuo mechanizmu, kurio pagalba galima netrukdomai keistis informacija, kartu daro didelį poveikį visuomenės gyvenimui. Taigi, ji ugdo informuotą pilietį, galintį rinktis, kokia visuomenės ir valdymo forma geriausiai atitinka jo poreikius.

Spauda atlieka labai svarbų vaidmenį, pateikiant bendruomenės, kaip „galinčios“ ar „laukiančios“ bendruomenės socialinį įvaizdį, kuris lemia visuomenės požiūrį į bendruomenę, jos veiklą ir reikalingumą socialiniame, ekonominiame, aplinkosaugos, švietimo ar kultūros sektoriuose (Bielinis, 2001). Socialinis įvaizdis gali žymiai paveikti bendruomenės funkcionavimą ir santykius su visuomene, nes apima ne tik nuostatas, nuomones, bet ir vertybines sistemas, socialines normas, kultūrinius modelius.

---

¹ Šiame darbe žiniasklaida – tai informavimo priemonė. Teorinėje dalyje žodžių – spauda, radijas, televizija sinonimas. Empirinėje dalyje kartais vartojama kaip žodžio – spauda sinonimas.

Michel Foucault sukūrė *diskurso* terminą ir teigė, jog šis terminas reiškia, kad socialiai sukonstruoti vaizdiniai reiškiasi kasdieniniame „kalbėjime“ ir „rašyme“, t.y. politiniuose debatuose, laikraščiuose, televizijoje, moksliniuose darbuose bei kasdieniniuose pokalbiuose. Sprendžiant socialines problemas, diskursai institucializuojami - jie nulemia socialinę politiką ir jos vykdymo būdą (Foucault, cituota iš Saraga, 1998). Taigi diskursai, kurie reiškiasi spaudoje, ne tik daro tam tikrą poveikį socialinio įvaizdžio formavimuisi, bet ir įtakoja socialinės politikos vykdymą. Aptarta spaudos ir bendruomenės sąveika, jos ypatumai, vaidmuo formuojant bendruomenės, kaip „galinčios“ ar „laukiančios“ bendruomenės socialinį įvaizdį, bei šio įvaizdžio įtaką visuomenei ir atskleidžia **tyrimo problematiką**.

Tyrimo objektas. *Spaudos poveikis formuojant bendruomenės, kaip „galinčios“ ar „laukiančios“ institucijos socialinį įvaizdį.*

Tyrimo dalykas. *Bendruomenės socialinio įvaizdžio ypatumai ir jo formavimo galimybės spaudoje.*

Remiantis tyrimo objekto bei dalyko formuluote iškeltas **tyrimo tikslas** – išsiaiškinti, kokį bendruomenės įvaizdį pateikia spauda (bendruomenės, kaip „galinčios“ ar „laukiančios“ institucijos), bei atskleisti bendruomenės įvaizdžio formavimo galimybes. Tyrimo tikslą sukonkretina **tyrimo uždaviniai**:

1. Taikant teorinę analizę, atskleisti „galinčios“ bendruomenės įvaizdžio formavimo prielaidas spaudoje.
2. Atrinkti visus 2004 - 2005 metų dienraščių „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“ ir „Vakarų ekspresas“ straipsnius apie bendruomenes, siekiant turinio (content) analizės metodu įvertinti bendruomenės įvaizdžio ypatumus ir atsakyti į klausimą: koks socialinis įvaizdis dominuoja spaudoje („galinčios“ ar „laukiančios“ bendruomenės)?
3. Taikant veiklos tyrimą (seminarų ciklą) X bendruomenėje, siekti bendruomenės įvaizdžio pokyčių spaudoje.
4. Palyginti socialinio įvaizdžio kaitą 2004 – 2005 ir 2006 - 2007 metais.
5. Atlikus veiklos tyrimą siekiant nustatyti pokyčių kryptingumą, atrinkti visus 2006 - 2007 metų dienraščių „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“ ir „Vakarų ekspresas“ straipsnius apie bendruomenes, siekiant turinio (content) analizės metodu įvertinti bendruomenės įvaizdžio ypatumus ir atsakyti į klausimą: koks socialinis įvaizdis dominuoja spaudoje („galinčios“ ar „laukiančios“ bendruomenės)?
6. Remiantis tyrimo rezultatais parengti rekomendacijas kaip formuoti „galinčios“ bendruomenės įvaizdį.

Teorinis ir praktinis problemos formulavimas leido iškelti **tyrimo hipotezę** – **1.** Tikėtina, kad spauda pateikia įvairų (tiek „laukiančios“, tiek „galinčios“) bendruomenės įvaizdį, atspindėdama nepakankamai reikšmingą visuomenės požiūrį į bendruomenę ir jos veiklą. **2.**

Tikėtina, kad bendruomenei kryptingai bendradarbiaujant su spauda, galimi įvaizdžio pokyčiai (nuo „laukiančios“ iki „galinčios“).

Tyrimo bazė: metodologija, metodika, strategija. Atliekant tyrimą buvo naudojama kokybinė prieiga. Pagrindinis tyrimo metodas - turinio (content) analizė, buvo atliktas siekiant išsiaiškinti koks socialinis įvaizdis apie bendruomenes formuojamas spaudoje. „Turinio analizė yra tekstų, piešinių, nuotraukų, turinio tyrimas, panaudojant empirinį – analitinį metodą. Metodo esmė – teksto struktūroje išskiriami ir apibrėžiami statistinio stebėjimo vienetai, kurie užkoduojami ir perkeliama į teksto analizės matricą“ (Merkys, 1995).

Taip pat atliktas veiklos tyrimas, tikintis pakeisti X bendruomenės socialinį įvaizdį. Praveisti seminarų ciklai minėtoje kaimo bendruomenėje, sudarė prielaidas įvaizdžio kaitai. Būtent veiklos tyrimas, mokslinėje literatūroje (Cohen, Manion, 1989; Kemmis, McTaggart, 1988, cituota iš Gerulaitis, 2007) traktuojamas kaip savotiškas kokybinis eksperimentas. Pastarasis turi dvi esmines, teoriškai apibrėžtas charakteristikas: dalyvavimo ir bendruomeniškumo. Bendruomenės veiklos tyrimo pagrindinė sąlyga – plėtoti kasdienio darbo praktiką (kasdien praktiką apžvelgiant, permaštant; analizuojant efektyvumą; planuojant veiklas); spręsti specifinius sunkumus ir problemas: (charakterizuojant problemą; vystant sprendimo strategijas; įvertinant) (Gerulaitis, 2007). Mūsų tyrimo atveju, seminarų ciklais buvo siekiama aktyvinti pačią bendruomenę ir keisti spaudos atstovų požiūrį į bendruomenės galimybes, naudingumą, veiklos efektyvumą.

Tyrimo intersubjektyvumo kontrolė buvo vykdoma pasitelkiant ekspertų apklausą. Tai specifinės rūšies apklausa, kurios metu apklausama specialiai parinkta žmonių grupė, turinti kurios nors srities žinių. Ekspertų vertinimo metodo esmė ta, kad ekspertai logiškai analizuoja kurią nors problemą, kiekybiškai vertindami ir formaliai apdorodami duomenis. Pagal ekspertų vertinimus nustatomas jų nuomonių atitikimo laipsnis tiriamuoju klausimu bei ekspertų išvadų objektyvumas, kurį lemia esminiai, realūs faktų ir reiškinių ryšiai (Kardelis, 2002).

Tyrimo imtis: 1. Visi 2004 - 2007 metų laikotarpio straipsniai (N = 161) rasti apie bendruomenes ir jų veiklą regioniniuose dienraščiuose „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“ ir „Vakarų ekspresas“. 2. Veiklos tyrimo imtis: 2006-2007 metų straipsniai (N = 14) rasti dienraštyje „Šiaulių kraštas“ apie X bendruomenę.

Rezultatų naujumas, jų teorinis ir praktinis aktualumas. Lietuvoje bendruomenės socialinio įvaizdžio ypatumų spaudoje tyrimas yra naujas ir dar nepakankamai ištyrinėtas įvairių sričių specialistų, todėl labai svarbu išsiaiškinti, kokį bendruomenės (kaip „galinčios“ ar „laukiančios“ institucijos) įvaizdį pateikia spauda, bei pateikti rekomendacijas bendruomenėms, jų veiklai, taip sudarant prielaidas jų augimui bei visuomeninei įtakai.

Darbo apimtis ir struktūra:

Darba sudaro darbo santrauka, įvadas, keturios dalys, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas bei 7 priedai. Darbo apimtis – 79 puslapiai, naudotos literatūros sąraše - 62 šaltiniai.

1. ĮVAIZDŽIO FORMAVIMO PRIELAIDOS: SOCIALINĖS TIKROVĖS KONSTRAVIMO KONCEPTAS

1.1. Socialinis tikrovės konstravimas žinojimo sociologijos ir simbolinio interakcionizmo teorijos požiūriu

Žmogus visą laiką privalo tobulėti ir nuolat mąstyti: kas mes esame, ką galime ir kuo norime būti. Realybės diagnozavimas ir kritinis jos įvertinimas, sociologinis mąstymas ir žinojimas reiškia, kad į dabartį bei ateitį žvelgiame ne paviršutiniškai, pasidavę kokių nors jėgų spaudimui ar kasdienybės rutinai, bet remdamiesi platesne išvalga ir didesne atsakomybe. Kiekvienam iš mūsų rūpimas nūdienos faktas, reiškinys ar procesas, turėtų būti suvokiamas kur kas platesniu, negu įprasta manyti, kontekstu (Berger, Luckman, 1999).

„Privalu gerai suvokti mus supantį, visas mūsų lašteles veikiantį ir sparčiai kintantį pasaulį, ir tuo suvokimu formuoti su juo savo dialogą“ (Grigas, 2001). Tai reiškia, kad mąstant apie socialinę tikrovę, apie tai, kas jau yra, egzistuoja ir vystosi, padeda pačiam žmogui nesustoti bei tobulėti toliau.

Socialinė tikrovė, kuri mus supa, socializuoja ir kurią mes patys, nors ir mažai, bet taip pat veikiame ir keičiame, susideda iš daugybės tarp savęs susijusių, sąveikaujančių struktūrų, pradedant kiekvieno žmogaus vidinėmis vertybėmis, orientacijomis ir baigiant valstybės politiniais institutais, kurie persipina su tarptautiniais.

Anot Pruskaus, socialinė tikrovė - tai gamtos ir žmonių pasaulis, kuris mus žavi savo įvairove, daugiaspalviškumu. Negalima pamiršti, kad tikrosios socialinio (žmonių) pasaulio prasmingumą reiškiančios vertybės yra ne tik tos, kurios tą pasaulį vienija, integruoja, bet ir tos, kurios išreiškia bei puoselėja kiekvieno subjekto individualybę ir autentiškumą (Pruskus, 2004).

Šiame darbe socialinis tikrovės konstravimas bus analizuojamas žinojimo sociologijos ir simbolinio interakcionizmo bei jų atstovų požiūriu.

Žinojimo sociologijos žymiausi atstovai - Berger ir Luckman – atkreipė dėmesį į tai, kad socialiniams kontekstams būdingos specifinės „tikrovės“ ir „žinojimo“ sankaupos; jos nėra vienodos ir nuolat kinta. Laikomasi požiūriu, jog sociologo domėjimasi „tikrovės“ ir „žinojimo“ koncepcijomis kaip tik ir skatina jų socialinis reliatyvizmas. Žinojimo sociologijos objektas - visa tai, kas visuomenėje suvokiama kaip „žinojimas“ nepaisant ar jis kokiais nors kriterijais pagrįstas, ar ne. Taigi, žinojimo sociologija iš esmės analizuoja socialinį tikrovės konstravimą (Pruskus, 2004).

Berger, Luckman savo veikale apie žinojimo sociologiją teigia, kad tikrovė yra socialiai konstruojamas reiškinys; anot jo, žinojimo sociologijos uždavinys – analizuoti šio konstravimo procesus. Autoriaus nuomone, pagrindiniai žinojimo sociologijos terminai yra „tikrovė“ ir „žinojimas“; tikrovę jis apibrėžia kaip „savybę, būdingą reiškiniams, kuriuos pripažįstame

turint nuo mūsų valiojimo nepriklausomą būtį”, o žinojimą, anot mokslininko, galime vadinti „įsitikinimą, kad reiškiniai yra tikri ir kad jie turi specifinių bruožų“ (Berger, Luckman, 1999, p. 11).

Mokslininkų manymu, sociologinis tikrovės ir žinojimo suvokimas atsiranda viduryje tarp to, kaip šiuos dalykus supranta sociologas ir eilinis žmogus; pirmajam, priešingai nei paprastam žmogui, tikrovė ir žinojimas nėra savaime suprantami dalykai, kadangi jis suvokia tai socialine prasme kaip reliatyvius dalykus.

Žinojimo sociologija tiria visa tai, kas visuomenėje yra laikoma žinojimu ir procesus, kurie tą žinojimą paverčia savaime suprantama tikrove. Berger ir Luckman teigimu, tiesioginės žinojimo sociologijos ištakos yra XIX amžiaus vokiečių filosofinės srovės: marksizmas, Nietzsche's mokslas ir istoricizmas. Anot mokslininko, „iš Markso, žinojimo sociologija perėmė kartinį savo teiginį - žmogaus sąmonę determinuoja socialinė jo būtis“ (Berger, Luckman, 1999, p. 16).

Nesavas taip pat teigia, kad žinojimo sociologija nagrinėja tuos pačius klausimus, kuriuos iškėlė K.Marksas; tačiau, anot jo, „žinojimo sociologijos ir marksizmo santykis yra kur kas sudėtingesnis“. Nesavo teigimu, žinojimo sociologijos iškelta problematika remiasi ne tik K. Markso filosofija, bet ir kitais teoriniais šaltiniais (Nesavas, 1989).

Kitame sociologiniame veikale (Berger 1995, p. 113) nagrinėdamas žinojimo sociologijos teoriją pabrėžia, jog netgi visai abstrakčias idėjas ši teorija stengiasi sieti su socialine aplinka: „net visai abstrakčių idėjų (...) atveju žinojimo sociologija stengiasi tiesiogiai susieti mąstymą su mąstytoju ir su jį supančiu socialiniu pasauliu“, o tai ypač išryškėja tuomet, kai idėja pateisina kokią nors socialinę funkciją.

Berger (1995), kalbėdamas apie ideologijos reikšmę konstruojant socialinę tikrovę teigia, jog dažnai ideologijos iškreipia socialinę tikrovę tam, kad atskleistų savo socialinę tikrovę. Jo nuomone, kiekviena ideologija pateisina grupes, kuriai atstovauja, veiksmus ir interpretuoja socialinę tikrovę taip, kad tas pateisinimas tampa visiškai įtikimas. Mokslininko teigimu, ideologijų analizė paaiškina idėjų socialinę lokalizaciją, t.y. idėjų tapimą socialinės tikrovės dalimi. Žinojimo sociologiją domina ne tik idėjos, iškreipiančios socialinę tikrovę, bet visos, susiformuojančios visuomenėje; visos jos yra nagrinėjamos, siekiant suvokti jų vietą bei reikšmę socialiniame gyvenime.

Sociologo teigimu, norint pažinti kiekvieną visuomenę, nagrinėjimo objektu gali būti: jos socialinė struktūra, sociopsichologiniai mechanizmai, pasaulėžiūra. Pasaulėžiūros yra skirtingos ne tik atskirose visuomenėse, bet ir tos pačios visuomenės skirtingų segmentų. Anot Berger, individo pasaulėžiūros perėmimas vyksta labai panašiai, kaip savo vaidmens ar identiteto įgijimas; pasaulėžiūra į supantį pasaulį yra visuomenės iš anksto apibrėžta, ji susikuria visuomenės istorijos raidoje. Pasak sociologo, formuojantis pasaulėžiūrai svarbus yra kalbos

vaidmuo. Kalba yra tam tikra simbolių visuma, kurią mums palieka visuomenė, ir kuri mums padeda suvokti bei interpretuoti pasaulį, perimti tam tikrus pasaulio vaizdinius (Berger, 1995).

Berger sako, kad iš visuomenės mes perimame ne tik pasaulėžiūrą, bet ir vertybių sistemą logiką: „visuomenė palieka mums ir vertybių sistemą logiką bei gausybę informacijos - tai sudaro mūsų žinojimą“ (Berger, 1995, p. 19).

Trumpai reziumuojant, galima sakyti, kad socialinis tikrovės konstravimas žinojimo sociologijos teorijų požiūriu - tai visų pirma žinojimas ir procesai, kurie šį žinojimą paverčia savaime suprantama tikrove. Socialinis tikrovės konstravimas analizuojamas remiantis žinojimu ir suvokiant visuomenę kaip sudarytą iš socialinės struktūros, sociopsichologinių mechanizmų, individų ir jų vaidmenų.

Broom (1992), kalbėdamas apie simbolinį sąveikavimą akcentuoja individo reikšmę konstruojant tam tikras socialines situacijas, nes „simbolinis sąveikavimas pabrėžia individų sugebėjimą naudoti simbolius, kuriais jie save pristato kitiems ir aiškinasi kitų veiksmus“. Jo teigimu, individų reakciją į visuomeninį pasaulį lemia tai, kaip yra interpretuojami jų ir kitų žmonių veiksmai. Simbolinio interakcionizmo teorija analizuoja procesus, vykstančius tam tikrose visuomenės grupėse, kurių centre – asmuo.

Tas pats autorius sako, kad simbolinis sąveikavimas remiasi šiomis prielaidomis: 1) individų veiksmai priklauso nuo to, kokią reikšmę šie suteikia objektams, įvykiams, žmonėms, tačiau jie neturi manyti, jog kiti mąsto taip pat; 2) kita prielaida yra socialinė sąveika: „reikšmės pilnai neišsivysto iš objekto ar asmens, bet kyla socialinės sąveikos procesu“; 3) tam tikriems objektams ar reiškiniams suteikiamos reikšmės turi būti interpretuojamos ir neinterpretuojamos. Žmonės pakeičia ankstesnės socialinės patirties interpretacijas jas atrinkdami, grupuodami, atsižvelgdami į esamą situaciją.

Simboliniame sąveikavime labai svarbi yra situacijos apibrėžimo sąvoka, nes žmonių sąveiką lemia tai, kaip jie suvokia situaciją. Anot sociologo, „situacijos apibrėžimas interpretuoja sąveiką bei jos turinį ir suteikia jai socialinę reikšmę“ (Broom, 1992, p. 101). Jeigu žmonės vienodai suvokia ir apibrėžia situaciją, jie sukuria socialinę grupę; šie vienodi situacijos suvokimai yra perduodami socializacijos proceso metu.

Situacijos apibrėžimas yra glaudžiai susijęs su etikečių klijavimo teorija. Broom teigimu, ši teorija iškelia 4 pagrindinius teiginius: 1) nukrypimas yra apibrėžtas socialiai; tai toks elgesys, kurį žmonės laiko nukrypimu; 2) nukrypėlių etiketės prikljuojamos socialinės kontrolės priemonėmis (juokai, animaciniai filmukai, žiniasklaidoje pateikiami hiperbolizuoti portretai formuoja visuomenės suvokimą apie nukrypimus); 3) klijuojama etiketė turi paniekinantį požiūrį. Stigma pabrėžia labai negatyvius stigmatizuoto asmens bruožus taip atskiriant jį nuo visuomenės; 4) stigma gali sutapatinti asmenį su nukrypėliu, nes etiketė taip paveikia žmogų, kad jis save ima tapatinti su nukrypėliu (Broom, 1992).

Pasak Kardelio simboliniame interakcionizme yra nesuderinamos dvi prielaidos: 1) socialinė realybė yra nekintanti, išsauganti savo tapatumą laike bei erdvėje ir 2) ji nuolat kinta. Tai priklauso nuo jau minėtų priežasčių: žmonės elgiasi kaip aktoriai, skirtingai vis kitoje aplinkoje ir kiekvienoje situacijoje (Kardelis, 2002).

Apibendrinant galima teigti, kad simbolinis interakcionizmas tyrinėja socialinių sąveikų įtaką socialinėms struktūroms bei asmens tapatumui, priklausomai nuo socialinių vaizdinių ir nuostatų, jiems suteikiamos reikšmės; o tų reiškinių prasmės konstruojamos asmenine tarpusavio sąveika.

Kiekvienas žmogus mato jį supantį pasaulį ir jam tai yra natūralus dalykas, be kurio jis neišsivaizduoja savo egzistavimo visuomenėje. Ši socialinį tikrovės supratimą bei konstravimą analizuoja žinojimo sociologija ir simbolinio interakcionizmo teorija, kurios ši socialinį reiškinį aiškina savaip.

1.2. Žiniasklaidos vaidmuo formuojant socialinį įvaizdį

Žiniasklaida, kitaip dar vadinama „visuomenės informavimo priemonėmis“ - tai priemonės, informaciją sugebančios pateikti plačiam žmonių ratui. Tradiciškai žiniasklaidai priskiriama spauda, radijas ir televizija. Bendras jų bruožas yra tai, kad naudojantis techninėmis priemonėmis jos pasiekia plačiąją visuomenę. Žurnalistikos enciklopedijoje šis terminas apibūdinamas kaip: a) organizuotas informacijos sklaidymas viešosios informacijos rengėjų ir visuomenės informavimo priemonių sistemoje, b) viešosios informacijos rengėjai, visuomenės informavimo priemonės, c) spaudoje paskeltos publikacijos, perduotos radijo bei televizijos laidos (Žurnalistikos enciklopedija, 1997).

Bet kuri žiniasklaidos priemonė - tai visuomenę dominančios, naujos, aktualios informacijos rengimo ir platinimo priemonė. Jos objektas yra nuolat besikeičianti šiandieninė tikrovė, žmonių veikla, jos rezultatai, svarbūs visuomenės gyvenimo įvykiai, procesai bei reiškiniai, sprendžiamos problemos. Žurnalistų veikla visada susijusi su visuomenei aktualios informacijos, naujų, įdomių žinių, faktų bei kitų duomenų rinkimu, analizavimu, apibendrinimu ir platinimu atitinkamomis žiniasklaidos priemonėmis.

Visas žiniasklaidos priemones galima suskirstyti į dvi dideles grupes: I – spausdintinės žiniasklaidos priemonės (knyga, laikraštis, žurnalas, spaudos fotografija), II – audiovizualinės (informacijos agentūra, dokumentinis kinas, radijas, televizija). Per pastarąjį dešimtmetį visame pasaulyje labai paplito naujausia žiniasklaidos priemonė - internetas (Urbonas, 2003).

Lietuvoje, atkūrus nepriklausomybę, imta itin branginti laisvo gyvenimo ir demokratinės santvarkos privalumus. Atliktas tarptautinis sociologinis tyrimas „Vertybės: Europa – 1999“ parodė, kad net 70% šalies gyventojų labiausiai pasikliauja spauda, radiju ar televizija (Ulfskotte,

2003). Šie faktai liudija, kad Europoje nėra kitos šalies, kurioje būtų taip pasitikima žiniasklaida kaip Lietuvoje. Akivaizdu, kad didžioji dalis Lietuvos gyventojų žiniasklaidą laiko teigiama jėga, tačiau kita vertus, ji gali būti panaudota ir kaip įrankis, kuriuo manipuluojama siekiant visiškai kitokio pobūdžio tikslų. Žiniasklaidos aplinka, atsižvelgiant į tokias dabartines tendencijas, kaip išsiskyrimas ir susilieėjimas, pasižymi nuolatine kaita, todėl būtina gauti daugiau žinių apie žmonių su žiniasklaida susijusios veiklos supratimą ir vertinimą, taip pat apie žiniasklaidos įsiliejimą į kasdienybę (Sjoberg, 2003).

Žiniasklaida, įkūnydama laisvę reikšti didžiulę idėjų bei nuomonių įvairovę ir būdama tuo mechanizmu, kurio pagalba galima netrukdomai keistis informacija, turi didelę galią paveikti visuomenės gyvenimą. Taigi, ji atlieka svarbų vaidmenį ugdant informuotą pilietį, galintį rinktis, kokia visuomenės ir valdymo forma geriausiai atitinka jo poreikius. Spauda yra viena iš geriausių priemonių visuomenei formuojant nuomonę apie pažiūras ir idėjas. Ji taip pat suteikia galimybę sužinoti ir atsižvelgti į visuomenės nuomonę. Tuo būdu, spauda įgalina visus dalyvauti laisvose diskusijose, kurios yra vienas iš kertinių demokratinės visuomenės akmenų.

Nėra abejonių, kad šis žiniasklaidos vaidmuo yra labai aktualus visuomenei, labai svarbus demokratinėms procesų užtikrinimui. Atrodytų, kad žiniasklaida tokiu būdu turėtų reikšmingai prisidėti ir prie pilietinės visuomenės ugdymo, kritiškai mąstančios ir savarankiškos asmenybės vystymosi. Bet ar galima drąsiai tvirtinti, kad taip ir yra? (Aleknaitė - Bieliauskienė, 2003).

Jo eminencija Vilniaus arkivyskupas metropolitas Audrys Juozas Bačkis teigia, jog nuolatinis dėmesys žiniasklaidos etikai būtinas, nes tai sritis, kurioje neįmanomi galutiniai sprendimai. Klausimas, kas labiau nukenčia pažeidus etiką verčia peržvelgti iššūkius šeimai, sąžinei bei gyvybei. Tai bendras laukas, kurio apsauga yra esminė žmogaus orumo apsaugai. Tiek bažnyčia, tiek visuomenė aštriausiai kelia smurto bei pornografijos problemą. Šie dalykai pažeidžia ne pavienį asmenį, bet visą bendruomenę, todėl negalima sutikti, kad tai privatus reikalas. Į jaukią namų atmosferą braunasi net prieš vaikiškas laidas rodomi TV anonsai, kuriems parenkami aštrūs smurtiniai kadrai. Problema liks neišsprendžiama, kol bus svarstoma leistina smurto norma, formali erotikos ir pornografijos perskyra, užuot principingai paklausus, ar tokia medžiaga tikrai neišvengiama siekiant meninių bei publicistinių tikslų. Naujieji realybės šou problemiški ne vien dėl pornografinių elementų. Jie perša jaunimo sekamą gyvenimo modelį, ardantį šeimos psichologinį saugumą ir asmens orumą. Žiniasklaidoje klestintis jaunumo ir vartotojiško gyvenimo kultas yra gyvybės priešprieša. Raginimas rūpintis, kad žurnalistai nepažeistų etikos principų, saugo ir gina juos pačius, nes veikimas ne pagal sąžinę griauna patį asmenį taip pat ir žurnalistą (Bačkis, 2003, p.16).

Tad argi galime sutikti su Furst teiginiu, jog „žiniasklaida retai pakeičia nuomonę, o tik sustiprina iki tol buvusią“ (Furst, 1998, p. 342). Galime tik retoriškai paklausti ar spaudoje

perskaičius straipsnio antraštę „Mus skandina debilų banga ...“ nedaroma neigiama įtaka mūsų požiūriui ir humanistinėms nuostatoms“ (Skačkauskas, 1996).

Žiniasklaida yra viena labiausiai veikiančių visuomenę priemonių, todėl labai svarbu kokia ji - ugdančioji ar ardančioji jėga. Pasak Furst, nagrinėjusios žiniasklaidos priemonių poveikį psichologijos aspektu, asmeninis bendravimas vis labiau pasitraukia į šešėlį (Furst, 1998).

Pagal žiniasklaidos priemonių tyrimus apie televizijos ir kitą informavimo šaltinių poveikį, įvairios žinių transliacijos, pramoginės laidos gali būti padėti ugdyti žmoniškumą ir net auklėti visuomenę. Tuo pačiu jos gali veikti ir neigiamai, ir netgi būti pavojingos.

Dėl tokios milžiniškos, kartais net lengvabūdiškai nesuvokiamos, žiniasklaidos įtakos kiekvienam iš mūsų turime dėti visas pastangas ir siekti, kad visuomenė viešosios informacijos srityje nebūtų bejėgiška vartotoja, o gintų savo vaikus nuo dvasinio, dorovinio žalojimo. Taip ji gins pati save bei savo civilizacijos tapatumą ir tęstinumą nuo vertybinio išsigimimo (Imbrasienė, 2003).

2. BENDRUOMENIŲ VAIDMUO VISUOMENINIAME GYVENIME

2.1. Bendruomenių problemos ir socialinis konstravimas

Bendruomenių kūrimosi procesas yra labai reikšmingas Lietuvos ateičiai, o jo sėkmė priklausys nuo aktyvaus bendruomenių dalyvavimo socialiniame, ekonominiame ir politiniame šalies gyvenime. Netobuli įstatymai, nacionalinės bendruomenių plėtros programos nebūvimas įvardijamos kaip pagrindinės priežastys, stabdančios bendruomenių veiklą ir judėjimą. Dėl to bendruomenių veiklos klausimams spręsti būtinas kompleksinis požiūris, priemonių planas ir sprendimų priėmimas. Siekiant įgyvendinti minėtus uždavinius, labai svarbus bendradarbiavimas ir partnerystė tarp bendruomenių, nevyriausybiinių bei verslo organizacijų, vietos valdžios ir valstybės institucijų bei kitų suinteresuotų institucijų.

Bendruomenė - šeimų ar žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, turinti vieningas tarnybas, įstaigas, ir interesus ar geografinį artumą (Leliūgienė, 1997).

Lietuvoje kuriasi vis daugiau bendruomenių, tad galima daryti prielaidą, kad ji susiformuoja skatinama aiškaus, konkretaus intereso. Svarbiausias bendruomenės elementas yra žmonės, turintys tą patį interesą. Gali būti religinės bendruomenės, susiformavusios remiantis vienu tikėjimu, tautinių mažumų bendruomenės, siekiančios išsakyti savo tautiškumą ir kitos. Bendruomeninė veikla paprastai yra vykdoma pačių žmonių iniciatyva, skatinamas jų vidinio poreikio saviugdai bei saviraiškai, savęs socialiniam įgalinimui bendruomenės centrų pagalba (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

Vienas svarbiausių yra bendruomenės, kaip individo socialinės inteligencijos ugdymo, vaidmuo. Bendruomenės ugdymo metodą padeda geriau suprasti teorinės sąvokos: įgalinimas, ryšio palaikymas, ir bendravimo veikla. Įgalinimą labai taikliai iliustruoja Heber-Suffrin (1998) pasikeitimo žiniomis teorija, kurios pagrindas yra principas, kad kiekvienas turi kokių nors žinių ir tai, ką jis žino, gali perduoti kitiems. Taigi ir vietinės bendruomenės ugdymas turi būti organizuotas, kad kiekvienas galėtų pats perduoti savo žinias, o iš kitos pusės – mainais gauti žinių iš artimos aplinkos. Pasak Bolle de Bal (1996), ryšio palaikymas yra vietinės bendruomenės ugdymo organizavimo pagrindas. Juo yra siekiama nustatyti su aplinka ryšį, kuris turėtų prasmės individui Pasak autoriaus, žmonija gyvena visuomenėje, kurioje nėra palaikomas ryšys tarp individų, kur vyrauja atsiskyrimas, racionalistinis šiuolaikiškumas. Būtina vengti ryšio nutraukimo: reikia kurti naujus ryšius ir naujas struktūras, pavyzdžiui, bendravimo sistemas, bendruomenės centrus ir kitas įvairias įstaigas, kurios suartina žmones. Šioje veikloje svarbu pasitikėjimas žmogumi ir lygiaverčiai santykiai. Šiuo elementu remiasi trečioji bendruomeninio ugdymo sąvoka: bendravimu per veiklą (Leliūgienė, 2001). Remiantis Mudrik pateikiamomis

svarbiausiomis mikrosociume charakteristikomis, galima apibrėžti pagrindines socialinių problemų bendruomenėje grupes:

1. Problemos, susijusios su bendruomenės geografine padėtimi.

Tai yra kaip toli bendruomenė nuo didmiesčio, geras ar blogas susisiekimas, kaip galima charakterizuoti gatves vedančias į gyvenvietę. Taip pat šiai problemų grupei galima priskirti nepatogią bendruomenės centro patalpų lokalizaciją susisiekimo atžvilgiu.

2. Urbanistinės - architektūrinės situacijos problemos.

Gali kilti įvairių problemų dėl per didelio ar per mažo pramonės įmonių skaičiaus, pastatų grupių ir tipų, pastatų savininkų.

3. Paslaugų sferos išvystymo problemos.

Kiek yra sveikatos priežiūros įstaigų, komunalinių, buitinių paslaugų įstaigų, parduotuvių? Ar jų skaičius patenkina bendruomenės narių poreikius? Koks paslaugų lygis?

4. Kultūrinės - rekreacinės problemos.

Jos gali kilti dėl darbo vietos stygiaus, jų netinkamo pobūdžio, dėl ugdymo įstaigų skaičiaus ir jų sugebėjimo patenkinti bendruomenės socialinį užsakymą dėl teatrų klubų įstaigų gausos ir jų darbo kokybės.

5. Gyventojų sudėties problemos.

Jų skaičius, amžius, tautybė, šeimos tipai (jaunos šeimos, pagyvenę žmonės, vienišos motinos ir tėvai), imigrantai, bėgliai, jų išsilavinimo lygis, pajamų dydis ir pan.

6. Socialinės - psichologinės problemos.

Jos glaudžiai susiję su anksčiau išvardintų trūkumų grupėmis. Jos kyla dėl žmogaus asocialaus elgesio, kriminogeninės situacijos bendruomenėje, gyventojų aktyvumo lygio, dalyvaujant bendruomenės gyvenime (Mudrik, cituota iš Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

Johnson išskiria tokias bendruomenių problemas:

- Reikiamų išteklių ir paslaugų stygius;
- Trūksta paslaugų koordinavimo;
- Bendruomenės įtaka organizacijai ar šeimai trukdo patenkinti jų poreikius;
- Bendruomenės funkcionavimas neigiamai veikia daug individų ir šeimų (Johnson, 2003).

Knygoje „Bendruomenės plėtra: praktinis vadovas“, akcentuojamos šios problemos:

- Socialinės - psichologinės problemos: bendruomenės negebėjimas savarankiškai spręsti kylančius sunkumus, nes žmonės neskatinami dalyvauti paslaugų kūrimo ir teikimo, o tik jomis naudojasi; nėra skatinamas atsakomybės jausmas vienas kitam; skirtingų interesų bendruomenėje nepripažinimas ir negebėjimas jų derinti; vertybių ir normų nesuderinamumas (bendruomenės žmonės turi priimti bendruomenės plėtrai svarbias vertybes antraip plėtos procesas bus neįmanomas, nes kels didelį žmonių priešingumą);

bendruomenės nariai nejaučia pokyčių poreikio ir priešinasi jiems; tarpusavio pasitikėjimas ir bendradarbiavimo poreikis labai menkas.

- Išteklių panaudojimo problemos: žmogiškieji ištekliai - jų plėtojimui nėra skiriama daug dėmesio, todėl nepakanka tiesiog įtraukti žmones į veiklą svarbu bendruomenės plėtroje turėti tinkamų žmonių su deramu išsilavinimu, įgūdžiais ir gebėjimais tinkamuose darbo vietose. Finansiniai ištekliai - nėra paprasta rasti ir sėkmingai pritraukti finansinių išteklių bendruomenės iniciatyvoms remti. Dažniausiai finansuojama iš ekonominės plėtros, mokesčių mokėtojų arba valstybės paramos. Tačiau toks finansavimas neleidžia įgyvendinti programų kurių valstybė ar verslas nelaiko svarbiomis; neracionalus finansinių išteklių panaudojimas.
- Infrastruktūros problemos: netinkama pastatų būklė ir lokalizacija; komunikacijų sistemų netobulumas; politinių struktūrų neorganizuotumas; bendruomenėje veikiančių normų bei taisyklių neatitikimas bendruomenės narių interesams; lyderių nepalaikymas; netinkama organizacinė veikla ir vadovavimas (Bendruomenės plėtra: praktinis vadovas, 2004).

Socialinis konstruktyvizmo idėjos yra paremtos specifinėmis prielaidomis apie realybę, žinias, išmokimą. Norint suprasti ir vartoti šios instrukcijos modelius, kurie yra labai tvirti socialinio konstruktyvizmo perspektyvose, yra svarbu žinoti prielaidas, sudarančias jų pagrindą.

Prielaidos:

1. Realybė: socialinio konstruktyvizmo atstovai tiki, jog realybė yra konstruojama per žmonių aktyvią veiklą. Visuomenės nariai kartu formuoja pasaulines nuostatas (Kukla, 2000). Šios teorijos šalininkai teigia, kad realybė nėra atrandama ir ji nėra svaresnė už socialinius išradimus.

2. Žinios: pasak socialinio konstruktyvizmo teoretikų, žinios, išmanymas yra žmonių produktas ir yra socialiai ir kultūriškai sukurtas (Ernest, 1999, Gredler, 1997). Individai kuria prasmes tarpusavio sąveikos metu ir veikiami aplinkos, kurioje jie gyvena.

3. Išmokimas: išmokimas yra suprantamas kaip socialinis procesas, kuris negali vykti vien individualiai ar vien per pasyvią elgesio raidą (McMahon, 1997). Reikšmingas išmokimas įvyksta, kada individai yra užimti socialine veikla.

Individas negimsta visuomenės nariu. Jis gimsta su polinkiu į socialumą ir tampa visuomenės nariu. Todėl kiekvienas individas savo gyvenime tam tikru laiku ir tvarka pradeda dalyvauti socialinėje dialektikoje. „Visuomenė yra žmogaus kūrinys. Visuomenė yra objektyvi tikrovė. Žmogus yra visuomenės kūrinys“ (Berger, Luckman, 1999, p. 83). Ši socializacija įvyksta per visapusišką bei nuoseklų individo išitraukimą į objektyvų visuomenės pasaulį ar į kurią nors jo sritį (pvz., bendruomenė). Pirminė socializacija yra ta pirmoji socializacija, kurią individas patiria vaikystėje ir per kurią jis tampa visuomenės nariu. Šiame etape vaikas neturi pasirinkimo laisvės, visos vertybės, taisyklės, vaidmenys, požiūriai yra primetamos tėvų (ar kitų

individų atsakingų už jo pirminę socializaciją). *Antrinė socializacija* yra tolesnis procesas, padedantis jau socializuotam individui ištraukti į objektyvaus jo visuomenės pasaulio sritis. Šio etapo metu žmogus pats atsirenka jam priimtinas normas, vertybes, vaidmenis, kurios yra svarbios tiek jo vidiniam pasauliui, tiek sąveikai su aplinka. Socializacija yra institucinių ar institucijų pagrindu sukurtų „subpasaulių“ internalizavimas. Vyksta išliejimas į bendruomenes pagal dominuojančias vertybes ir kt. (Berger, Luckman, 1999).

Bendruomenei būdingas socialinių reikšmių intersubjektyvizmas. Tai apima bendrą supratimą ir susitarimą tarp individų, kurių sąveika paremta bendrais interesais, prielaidomis, formuojančiomis bendravimo pagrindą. Bendravimas ir sąveikos apima socialiai sutartines pasaulio idėjas ir šablonus, kalbos vartojimo taisykles (Ernest, 1999). Socialinės reikšmės ir žinios yra formuojamos ir plėtojamose per derybas bendravimo grupių viduje (Gredler, 1997). Bet kurios asmeninės reikšmės formuojamos per patirtį ir yra įtakojamos bendruomenės intersubjektyvizmo. Intersubjektyvizmas ne tik numato bendravimo pagrindus, bet taip pat paremia žmones, plečiant ir plėtojant naujos informacijos suvokimą tarp grupės narių (Vygotsky, 1987). Žinios kildinamos iš sąveikos tarp žmonių ir aplinkos kultūrų viduje (Shunk, 2000). Žinių konstravimas taip pat įtakotas intersubjektyvizmo, suformuoto kultūrinių ir istorinių bendruomenės faktorių (Gredler, 1997). Kai bendruomenės nariai suvokia įsisavina intersubjektyvizmo reikšmes, jiems yra lengviau suprasti naują informaciją ir veiklas, kurios kyla bendruomenėje. Visuomenė turi nubrėžtas ribas, kurių negalima peržengti, norint atitikti visuomenės standartus ir tapti pilnaverčiu jos nariu. Skirtingas socialinis konstravimas sudaro pagrindą problemų atsiradimui. Naujos bendruomenės iškeliamos idėjos, tikslai, vertybės įtakoja naują socialinio konstravimo kūrimąsi.

Žmogui biologiškai lemta konstruoti pasaulį ir gyventi jame su kitais. Šis pasaulis tampa jo svarbiausia tikrove. Pasaulio ribas nubrėžė gamta, bet kartą sukonstruotas, šis pasaulis savo ruožtu daro grįžtamąją įtaką gamtai. Šio proceso metu žmogus kuria tikrovę ir kartu kuria pats save.

Bendruomenes sudaro žmonės turintys bendrus tikslus, bendrus interesus, bendras tradicijas. Vienas didžiausių sunkumų bendruomenės plėtroje yra rasti bendrą pagrindą šioje įvairovėje. Sėkminga bendruomenės veikla priklauso nuo bendruomenės lyderio: jis turi būti orientuotas į rezultatus, nebijoti rizikos, nuolatos susitikti su bendruomenės nariais, tobulintis kursuose.

Neigiamą poveikį dabartinei Lietuvos bendruomenių kūrimosi situacijai paliko sovietiniai laikai. Kaip teigia sociologas R. Grigas, tai įtakojo polinkį skaldytis, o ne jungtis, apsunkinantis, bet kokį susitarimą ir bendradarbiavimą; seno griovimas, o ne pritaikymas naujam panaudojimui; polinkis kritikuoti, o ne siūlymas ką nors tobulinti; polinkis girdėti tik save, skatinantis tenkintis vien savo nuomone, bijoti priešingos nuomonės ir ją neigti (Grigas, 1998).

Bendruomenėje kylančias problemas įtakoja skirtingi socialinio konstravimo principai. Šio proceso metu žmogus su idėjomis ir vertybėmis kuria ir keičia tikrovę ir tuo pačiu kuria pats save.

2.2. Bendruomenė kaip „galinti“ institucija

Žmogus, gyvendamas grupėje, visuomenėje įsisavina jos patirtį, perima žmonijos kultūrą ir tampa visuomenės nariu. Tuo pačiu visuomenė tarsi globoja savo narį, sudarydama palankias sąlygas jam augti, vystytis, tobulėti. Pačiam individui tiesiogiai dalyvaujant visuomenėje, bendraujant su kitais asmenimis vyksta socializavimas (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

Bendruomenė - tai organizuotas politinis, municipalinis ar socialinis darinys; toje pat vietoje gyvenančių žmonių grupė; religinės ar kitokios ypatybės vienijamų žmonių grupė (Sutton, 1999).

Bendruomenė - kolektyvinio bendravimo forma, kuria yra siekiama bendro tikslo (Leliūgienė ir Baršauskienė, 2001).

Lietuvoje bendruomenės pradėjo kurtis po Nepriklausomybės atgavimo. Kitaip tariant, griuvus „geležinei uždangai“, griuvo ir nusistovėjusi tvarka. Žmonės negavę paramos iš valstybės, patys turėjo pasirūpinti savo gerbūviu. Nebuvo tų, kurie galėtų nuspręsti už juos, valdžios institucijos negalėjo išspręsti žmonių problemų.

Siekiant, kad visuomenės atstovai aktyviai dalyvautų šalies valdymo, pertvarkos procesuose, skatintų demokratišką vystymąsi, turėtų galimybę išsakyti savo nuomonę ir pasiūlymus vietos ar centrinės valdžios institucijoms, yra labai svarbu, kad žmonės jungtųsi bendrai veiklai.

Šiandien vis svarbesnis vaidmuo kasdieniniame gyvenime tenka bendruomenėms. Bendruomenių veiklos tikslas yra skatinti gyventojus, kad šie stengtųsi pagerinti savo gyvenimo sąlygas, skatinti juos saviugdai ir kultūrinei saviraiškai.

Sutton teigimu, bendruomenės yra apibūdinamos kaip socialinės sistemos, turinčios savo struktūras bei funkcijas: produkto kūrimas, vartojimas, socializacija, socialinė kontrolė, socialinis dalyvavimas, tarpusavio pagalba (Sutton, 1999).

Tai, kaip bendruomenė veikia, kokių rezultatų ji gali pasiekti, priklauso nuo pačios bendruomenės narių iniciatyvos. Galima skirti du neoficialius bendruomenių tipus - tai **aktyvios („galinti“)** ir **pasyvios („laukianti“)** bendruomenės. Pirmosios pačios imasi iniciatyvos, ieškodamos pagalbos iš kitų. Tuo tarpu antrosios laukia palaikymo iš aplinkinių, tikisi, kad jų problemas išspręs kiti. Dažnai kaltinama vyriausybe dėl iškilusių sunkumų, tikimasi jos pagalbos bei paramos. Tokios bendruomenės esti reproduktyvios, nes nerodo iniciatyvos, neveiklios, o jų

iškilę sunkumai mažai kam rūpi. Neretai jos suyra, nepasiekusios užsibrėžto tikslo (Sutton, 1999).

Šiandieninės visuomenės nariai susiduria su įvairiausiomis problemomis, kurias nevisada gali išspręsti patys, todėl labai veiksminga kurti bendruomenes, gebančias padėti spręsti iškilusias problemas, iškilusius klausimus. Ko reikia, kad bendruomenė tinkamai funkcionuotų, produktyviai dirbtų ir pasiektų efektyvių rezultatų?

Užsienio patirtis rodo, kad bendruomenė turi turėti tam tikrą kompetenciją, norint pasiekti savo tikslų. Štai Nyderlanduose 1979 m. Nacionalinės organizacijos buvo pertvarkytos ir suvienytos sukūrus, naują aukštesnę organizaciją pavadintą GAMMA. Jos tikslas - pasirūpinti, kad kiekvienoje bendruomenėje dirbtų profesionaliai paruošti socialiniai darbuotojai. Tik tokiomis aplinkybėmis bendruomenė galėjo tikėtis valstybės palaikymo ir finansavimo (Johnson, 1998).

Tuo tarpu Lietuvos bendruomenių veikloje dalyvauja įvairiausių sričių specialistai: pedagogai, dvasininkai, ūkininkai, medikai. Piliečių įtraukimas į vietos įvykius yra svarbiausias dalykas kuriant stiprią bendruomenę.

Kaip ir kitose užsienio šalyse, taip ir Lietuvoje, pagrindinis bendruomenės tikslas yra socialinės permainos. Todėl norint pasiekti teigiamą rezultatą, neužtenka vien gerų norų ir didelio pasiryžimo. Jau ir Lietuvos bendruomenėse tampa svarbus profesionalumas. Kompetencija teisės, politikos, socialinių mokslų srityse kuria rimtos bendruomenės įvaizdį. Atitinkamas žinių „bagažas“, sugebėjimas bendrauti, užmegzti naujus ryšius, suteikia galimybę tikėtis kitų supratimo, paramos, gal netgi finansavimo.

Išskiriami bendruomenės, kaip nevyriausybinės, ne pelno siekiančios organizacijos principai: organizacinė forma (registruotas juridinis asmuo); prigimtinė priklausomybė nuo valdžios ir valdymo institucijų; gautas pelnas investuojamas į įstatuose numatytą veiklą, o nepateikiamas steigėjams, nariams; savivalda, demokratiškų sprendimų priėmimas; tarnavimas visuomenės labui (Bendruomenės plėtra: praktinis vadovas, 2004).

Bendruomenė turi ne tik savo narius, patalpas, bet ir uždavinius, kuriuos bando spręsti. Deja, daugelis kilusių problemų reikalauja tam tikrų pajamų. Pagrindiniai bendruomenių finansinių išteklių šaltiniai – metinis nario mokestis, savivaldybės parama, dalyvavimas ES fondų ir valstybės biudžeto remiamuose projektuose, taip pat lėšos, gaunamos iš bendruomenės komercinės veiklos.

Bendruomenės pagrindą sudaro žmonės, kurie sąmoningai ir aktyviai dalyvauja jos veikloje. Tam, kad bendruomenės veikla būtų sėkminga ir pasiektų kuo daugiau gerų rezultatų būtini ne tik jos narių žinios ir įgūdžiai, bet taip pat ir tam tikri moraliniai principai ir vertybės, kuriomis taip pat būtų vadovaujamosi. Norint stiprios ir „**galinčios**“ bendruomenės reikia, kad bendruomenės veikla remtųsi bendruomenėje esančiomis galimybėmis - išnaudotų savo

bendruomenės stiprybės; veikla būtų pritaikyta konkrečios bendruomenės dydžiui ir situacijai; bendruomenė bendradarbiautų su platesnėmis valstybės institucijomis - taip sustiprintų pačios bendruomenės veiklą ir ją pačią; bendruomenėje nebūtų diskriminacijos, visi nariai būtų laikomi pilnaverčiais ir reikšmingais (Bendruomenės plėtra: praktinis vadovas, 2004).

Išskiriamos vertybės, kuriomis turi vadovautis bendruomenė: socialinis teisingumas - pagrindinių žmogaus teisių ir poreikių užtikrinimas kiekvienam bendruomenės nariui; dalyvavimas - bendruomenės žmonės turi dalyvauti sprendžiant jiems aktualias problemas ir priimant svarbius sprendimus; lygybė ir paskirstymas - galios ir galimybės paskirstytos visiems bendruomenės nariams; mokymasis ir kompetencija - tai žinių ir įgūdžių, kuriuos naudoja žmonės sprenddami įvairias socialines, ekonomines problemas, pripažinimas ir įvertinimas; bendravimas ir bendradarbiavimas - geranoriškas bendravimas su aplinkiniais, kitomis organizacijomis; socialinė pagalba ir parama - jų užtikinimas tiems, kuriems labiausiai to reikia (Bendruomenės plėtra: praktinis vadovas, 2004).

Bendruomenės sudaro žmonės su labai įvairiu kultūriniu kontekstu, įsitikinimais, interesais ir rūpesčiais. Sėkmingos bendruomenės veiklai yra būtinas kiek galima įvairesnių žmonių (turtingų ir neturtintų, išsilavinusių ir neišsilavinusių, tikinčių ir laisvamanių, dirbančių ir bedarbių ir t.t.) dalyvavimas.

Neįsitikinus, ar žmonių asmeninės ir bendros vertybės suderinamos su konkrečios bendruomenės vertybėmis, veikloje gali kilti vertybinių konfliktų.

Norint, kad bendruomenė būtų „**galinti**“ institucija, atliktų savo funkcijas ir tenkintų žmonių poreikius: turi išlaikyti savo autonomiškumą; turi surasti galimybių ir pastangų išspręsti susidariusias problemas; turi būti aktyvi bendradarbiaujant su kitomis organizacijomis, institucijomis; jos nariai privalo turėti įvairių įsipareigojimų bei būti atsakingais; turi būti vieninga, o jos nariai lygiaverčiai; reikalingi žmogiškieji, finansiniai, gamtos ištekliai, infrastruktūra.

3. SPAUDA, KAIP SĖKMINGA BENDRUOMENĖS PLĖTROS GALIMYBĖ

3.1. Spauda kaip visuomenės nuomonės apie bendruomenės formuotoja

Visuomenės informavimo priemonės yra neatsiejama demokratijos mechanizmo funkcionavimo dalis. Šiuolaikinėje visuomenėje žinios ir informacija įgyja realią valdžią. Spauda, radijas ir televizija - pagrindinės žinių ir informacijos sklaidėjos, dar visuomenėje traktuojamos kaip viena iš pagrindinių valdančių ir nuomonę formuojančių veiksnių (Nugaraitė, 1988).

Viena iš visuomenės nuomonę, formuojančių gyvenimo aktualijas atspindinčių žiniasklaidos formų - spauda. Spauda surenka, apdoroja ir išplatina informaciją, kuri sukelia tam tikrą visuomenės reakciją. Spaudiniuose pateikti faktai nėra fotografiškos tikrovės atvaizdavimas, nes lieka individualios ar grupinės interpretacijos galimybės. Spauda gali ne tik interpretuoti, bet ir konstruoti tikrovę, pasitelkdama savas taisykles ir taip veikdama visuomenės reakcijas, požiūrius, nuostatas (Urbonas, 2003). Tokiu būdu asmeniui sudaroma nuomonė apie įvairių institucijų veiklą, ekonominę, politinę situaciją, kultūrinį šalies gyvenimą, vyraujančias tendencijas, naujus reiškinius, projektus, naujas veiklos kryptis ir kt.

Vienas iš naujesnių ir vis dažniau spaudos pristatomų bei mažai suprantamų - bendruomeninės veiklos reiškiny. Ką turime omenyje sakydami „bendruomenė“? Daugeliui, tai vis dar sunkiai apibrėžiama sąvoka, kuri labiau siejama su religija ir pan. Literatūroje yra randama apie 200 įvairiausių bendruomenės apibrėžimų:

Bendruomenė - tai santykinai pastovių požymių visuma, apibūdinanti bendruomenės narių socialines normas, vertybių sistemas, sąlygų kokybę, gyvenimo būdą (Johnson, 1998).

Bendruomenė gali būti suprantama, kaip socialinė sistema turinti gyventojus, bendras institucijas ir vertybes bei reikšmingą sąveiką tarp individų ir institucijų (Baršauskienė, Lelūgienė, 2001).

Bendruomenė - tai organizuotas politinis, municipalinis ar socialinis darinys; toje pat vietoje gyvenančių žmonių grupė; religinės ar kitokios tapatybės vienijamų žmonių grupė (Sutton, 1999).

Taigi, konkreti bendruomenė pasižymi savita veikla visuomenėje, kuri įvairiuose spaudos leidiniuose pateikiama bei vertinama skirtingai: kritikuojama, giriama, peikiama, pašiepiama ir t.t. Konkretus periodikos leidinių vertinimas suformuoja tam tikrą pozityvų ar negatyvų požiūrį į bendruomenės veiklą, funkcijas, plėtros galimybes, nustato vietą visuomenėje. Galima teigti, kad spauda yra visuomenės nuomonės apie bendruomenės formuotoja. Spauldoje pateikiama daugiau

oficiali ir neefektyvi informacija nepakankamai sudomina skaitytoją bendruomenine veikla ir formuoja paviršutinišką nuomonę.

Lietuvai atgavus laisvę ir per aštuoniolika valstybės Nepriklausomybės metų įgijome demokratišką spaudą. Išleistas Visuomenės informavimo įstatymas, Lietuvoje įsigaliojo žodžio laisvė. Už nuomonės išreiškimą nebaudžiama, spauda necenzūruojama. Toks pokytis visuomenės informavimo priemonėse nulėmė ir pasikeitusį požiūrį į privataus gyvenimo neliečiamumą, bendruomenių uždaramą, kitų organizacijų viešą veiklą. Anksčiau įsivaizduota, kad kiekvieno problemos ir džiaugsmo - asmeninis reikalas, dabar tai tampa viešu, plačiai visuomenėje nušviečiamu reiškiniu. Vienas tokių reiškinių yra besikuriančios bendruomenės, bendruomenių centrai ir plačiai pristatoma jų veikla. Visa tai, kaip ir kiekviena spaudoje nušviečiama naujovė, susilaukia atitinkamą visuomenės vertinimų: toleravimo, nepripažinimo, palaikymo, aktyvaus susidomėjimo. Bendruomenė nuolat palaiko ryšius su spauda, siekia informuoti vietinius gyventojus apie bendruomenės namų teikiamas paslaugas bei organizuojamus renginius, vykdomas programas - taip siekiama kurti ir palaikyti visuomenės nuomonę apie tokių bendruomenių vykdomą veiklą ir teikiamas paslaugas. Nuolatiniai kontaktai su spauda dėl sumažinto bendruomenės namų jaunimo programų finansavimo atkreipė miesto valdžios dėmesį į vykdomos biudžetinės politikos poveikį centrų programoms ir visai bendruomenei.

Tokio pobūdžio informacija žmonėms, kurie neturi žinių apie tai, kas yra bendruomeninė veikla, nesukelia susidomėjimo ir motyvacijos įsitraukti į bendrą darbą. Pateikiama „sausą“ informacija ne tik neatskleidžia tikrosios situacijos, bet ir nesuformuoja skaitytojo nuomonės.

Remiantis John Zaller teorija apie efektyvų spaudos panaudojimą visuomenės nuomonės formavimui galima teigti, kad tinkamai pateikta informacija bus priimta ir iš gausybės žinučių atsirinkta tai, kas yra efektyvu. Pastovus efektingų žinučių pateikimas, šiuo atveju apie bendruomenes, sukels stabilią visuomenės nuomonę jų atžvilgiu (Zaller, 1992).

Daugelis Lietuvos spaudoje pateikiamų žinučių apie bendruomenes ir yra neefektyvios: siauros, oficialios, „sausos“ ir nepastovios, todėl skaitytojai nesusidomi spaudoje pateikta informacija, jos neįsisavina ir susidaro nuomonę, kad bendruomeninė veikla yra nereikšminga. Anaiptol taip vienareikšmiškai teigti negalima. Toks išpūdis susidaro tiems, kurie pastoviai nesidomi bendruomenine veikla, konkrečių centrų programomis, projektais, kurie šias žinutes perskaito atsitiktinai. Nuolatos sekant spaudą, domintis šia sritimi suprantame, jog pateikiami duomenys pakankamai informatyvūs. Bet ar efektyvūs visuomenės daugumai? Lietuvoje, pasak Leliūgienės, iš esmės nėra atlikta bendruomenės analizuojančių mokslinių tyrimų. Stinga ir apklausų apie visuomenės nuomonę bendruomeninės veiklos, jos efektyvumo klausimu (Leliūgienė, 1997).

Spauda gali būti labai naudinga telkiant bendruomenes, plečiant jų veiklą didinant visuomenės susidomėjimą, aktyvumą formuojant nuostatas į tokią visuomeninę veiklą. Tačiau reikia mokėti tinkamai išnaudoti spaudos suteikiamas potencialias galimybes :

- Spauda, kaip visuomenės sutelktumą didinanti kintamoji. Efektyvūs vietos žiniasklaidos pranešimai motyvuoja žmones veiklai, skatina burtis laisvalaikio praleidimui, problemų sprendimui, projektų įgyvendinimui ir kt. veiklai.
- Spauda yra viena iš geriausių priemonių visuomenei formuojant nuomonę apie pažiūras ir idėjas. Ji taip pat suteikia galimybę sužinoti ir atsižvelgti į visuomenės nuomonę. Tuo būdu, spauda įgalina visus dalyvauti laisvose diskusijose, kurios yra vienas iš kertinių demokratinės visuomenės akmenų.
- Spauda, ne tik informuoja, bet ir formuoja žmonių nuostatas, nulemia visuomenėje priimtinas vertybes, tikslus, elgesio tipus. Sisteminga, nuosekli, optimistinė informacija apie bendruomenės veiklą, prisidėtų prie stiprios ir „galinčios“ bendruomenės kūrimo.

Produktyvūs viešieji ryšiai, efektyvios, sudominančios spaudos žinutės, straipsniai užtikrina bendruomenės plėtros tęstinumą, tačiau reikalauja laiko, pastangų ir lėšų. Prastas bendruomenių finansavimas mažina galimybes pateikti save spaudoje įdomiai, reprezentatyviai bei patraukliai. To pasekoje, visuomenei kiltų motyvacija įsitraukti į bendruomeninę veiklą bei susidaryti nuomonę apie bendruomenę, kaip savęs realizavimo galimybę, reikšmingą veiklą. Spauda turėdama daugiau komercinius interesus, domisi sensacinėmis aktualijomis, kurios sukeltų stiprias visuomenės reakcijas ir skatintų periodikos reitingus (pvz. konfliktai tarp žydų bendruomenių, bendruomenių ir savivaldybių bei kitų politinių institucijų nesutarimai ir pan.).

Visuomenėje vyrauja kultūrinis neišrankumas, masinė kultūra, abejingumas, todėl sunku sudominti žmogų nauja, neišbandyta veikla, sudaryti teigiamą reikšmingą nuomonę. Mūsų visuomenė daugiau pasižymi mažu tolerancijos laipsniu, kritiniu vertinimu, peikimu, o ne ko nors naujo siūlymu, todėl lengviau sudaryti neigiamą nei teigiamą požiūrį į naujoves, šiuo atveju bendruomenes. Būtų idealu, kad spauda būtų viena iš bendruomenės veiklos plėtros plano sudarytojų aktyvi partnerė. Būtina dėti pastangas, kad žmonės apie bendruomeninę veiklą žinotų plačiau, kas sąlygotų teigiamą, reikšmingą nuomonės apie bendruomenes formavimąsi.

Pagrindinė spaudos užduotis ir tikslas informuoti skaitytojus apie visuomenėje vykstančias aktualijas, bet tikslas tampa antraeilis, todėl, kad požiūrį, nuostatas mes formuojamės iš konkrečių ir ne visada realybę atitinkančių žinučių.

Daugelis Lietuvos spaudoje pateikiamų žinučių apie bendruomenes, jų kūrimąsi bei veiklą yra neefektyvios: siauros, oficialios, „sausos“, retos, todėl skaitytojui neturinčiam žinių apie šią veiklą susidaro paviršutiniška nuomonė.

Nepriklausomos Lietuvos spauda dar neturi gilių tradicijų, kurios lemtų efektyvią visuomenės informavimo galimybę, suformuojant jai atitinkamas nuostatas, šiuo atveju, susidarant požiūri į šalyje esamas bendruomenes.

Produktyvūs viešieji ryšiai, efektyvios, sudominančios spaudos žinutės, straipsniai užtikrina bendruomenės plėtros tęstinumą, tačiau reikalauja laiko, pastangų ir lėšų. Prastas bendruomenių finansavimas mažina galimybes pateikti save spaudoje įdomiai, reprezentatyviai bei patraukliai.

Būtų idealu, kad spauda būtų viena iš bendruomenės veiklos plėtros plano sudarytojų, aktyvi partnerė.

3.2. Spaudos panaudojimo galimybės formuojant „galinčios“ bendruomenės įvaizdį

„Bendruomenė - tarpusavio sąveika, sudėtingi, įvairialypiai žmonių kontaktai, atsirandantys iš bendros veiklos poreikių“ (Psichologijos žodynas, 1993. p. 84). Šiuolaikinėje visuomenėje, besiplėtojant bendruomenių tinklui, kuriami skirtingi bendruomenių įvaizdžiai. Nevienodų įvaizdžių formavimuisi didelę įtaką turi ir žiniasklaida. Visuomenės informavimui pasitelkiama ne tik visiems įprasta spauda, televizija, bet ir internetas, kitos telekomunikacijos priemonės. Spauda, kalbėdama apie bendruomenės įvaizdį teikia informaciją (teisingą ar iškreiptą), bet ji teikia ją tam tikra maniera ir savo nuostatas primeta visiems. Kitaip tariant, visuomenės informavimas gali turėti tiek teigiamą, tiek neigiamą poveikį. Galima teigti, jog pagrindinė problema yra tai, kad, viena vertus, bendruomenė turi kovoti su spauda dėl neigiamo jos įvaizdžio formavimo, kita vertus, naudotis spaudos teikiamomis galimybėmis formuojant savo, kaip „galinčios“ bendruomenės įvaizdį. Paprasčiau tariant, bendruomenės turi kovoti su spauda, kuriančia neigiamą jų įvaizdį, bet tuo pačiu ir naudotis ja, kuriant teigiamą įvaizdį.

Žodis spauda apibrėžiamas kaip „[...] organizuotas informacijos sklaidymas viešosios informacijos rengėjų ir visuomenės informavimo priemonių sistemoje“ (Meškauskaitė, 2004, p. 21). Nūdienu byloja apie spartų ir gausų informacijos srautą. Viena informacija nespėja keisti kitos. Informaciją kuria patys žmonės, todėl „[...] spauda - socialinis reiškinys. Ji keičiasi priklausomai nuo tokių sudėtingų procesų kaip politinių ir ekonominių veiksnių įtaka visuomenės raidai ir žiniasklaidos santykiai su visuomenės institutais“ (Balčytienė, 2004, p. 75).

Drąsiai galima teigti, jog spauda į vykstančius įvykius žiūri neobjektyviai ir mato tik tai, kas jai yra naudinga bei kas pritrauktų auditorijos dėmesį. Nors pasigendame spaudos skaidrumo, tačiau jos darbo metodai ir didelis visuomenės pasitikėjimas rodo, jog ji pajėgi ne tik iškelti į viešumą problemas, bet ir įtakoti gyventojų nuomonę. Žmonės - lyg spaudos vergai. Tai rodo, kad nėra susiformavusi pilietinė visuomenė, kuri sugebėtų „filtruoti“ gaunamą informaciją, nes besąlygiškai priima spaudos teikiamas žinias tik kaip teisingas. „Spauda kuria tam tikrą

realybės modelį ir tampa pagrindiniu jo realumo garantu. Jos galia ir įtaka visuomenės gyvenimui tampa pavojingai didelė“ (Bielinis, 2001, p. 13). Žmonės visus įvykius mato lyg per „spaudos akinius“. Turbūt kiekvienas pripažintų, jog spauda mūsų gyvenime, nuomonės formavime turi tikrai didelę įtaką. Taip pat kaip spauda pateikia savo publikai įvairius įvykius, ji pateikia ir bendruomenę, jos veiklą. Kadangi dauguma žmonių nėra tiesiogiai susidūrę su pačia bendruomene ar jos vykdoma veikla, todėl beveik akiai pasitiki bendruomenės įvaizdžiu spaudoje. Gaila, tačiau spauda dažniausiai formuoja „negalinčios“ bendruomenės įvaizdį nuolat išryškindama neigiamus dalykus. Remiantis Tereškinu, jei pilietis bus įtikintas, kad bendruomenė svarbi, jis susirūpins; jei manys, kad bendruomenė pavojinga, jis saugosis; bet jei jis susidarys nuomonę, kad bendruomenė nereikšminga, nekreips į ją dėmesio. Kontroliuodama bei atrinkdama įvykius, susijusius su bendruomenės įvaizdžio formavimu, spauda gana įsakmiai nurodo, į ką turime kreipti dėmesį, kas, jos nuomone, yra svarbu ir kas turi būti svarbu pačiai visuomenei. Apie daugelį įvykių susijusių su bendruomenėmis, žmonės paprasčiausiai neturi jokios nuomonės, nes Lietuvoje bendruomenių dar nėra daug ir žmonės dažniausiai į jas buriasi dėl bendrų problemų ar kitų bendrų interesų. Dėl šios priežasties spaudos teikiamą supratimą, mąstymo būdą ir vertybių sistemą žmonės lengvai priima. Kai įvykiai bendruomenėje nėra nušviečiami spaudos priemonėmis arba paryškunami tik blogi dalykai, bendruomenė dažniausiai laikoma „negalinčia“. Pačiai spaudai teigiamų dalykų akcentavimas nėra parankus, pritraukiant auditorijos dėmesį. Dažniausiai pirmuose puslapiuose ar reportažuose galima išvysti išryškintus neigiamus dalykus. Taip spauda gauna daugiau naudos sau, tačiau daro žalą bendruomenei. Galbūt todėl, jog mūsų visuomenė daugiau domisi neigiamais reiškiniais, spalvindami savo ir kitų gyvenimus tamsiomis spalvomis. Dėl spaudos perteikiamo neigiamo požiūrio į bendruomenes, jų vykdomą veiklą, bendruomenių nariai turi sutelkti papildomas jėgas kovai prieš tokį jos vaizdavimą (Tereškinas, 2002).

„Bendruomenės plėtra yra nuolatinis bendruomenės „statymas“, „auginimas“, taigi procesas ne mažiau svarbus už rezultatus. Paprastai kalbant, bendruomenės plėtroje svarbu ne tik tai, kas pasiekta, bet ir visas kelias, nueitas siekiant užsibrėžtų tikslų“ (Bendruomenės plėtra. Praktinis vadovas, 2004, p. 11). Būtent sėkminga bendruomenės plėtra priklauso nuo keliamų tikslų, vykdomos veiklos, aktyvumo bei gebėjimo tinkamai pasinaudoti žiniasklaidos teikiamomis galimybėmis, kad sukurtų visuomenėje savo, kaip „galinčios“ bendruomenės įvaizdį. Pasinaudoti spauda galima įvairiais būdais: pvz. „Informacija apie bendruomenę dažnai skelbiama savo arba kaimyninio kvartalo laikraštyje“ (Spierts, 2003, p. 125).

Informacijos pateikimo metodai gali būti dvejopi: betarpiškas bendradarbiavimas su žmonėmis (tiesioginiai metodai) bei informacijos pateikimas įvairiomis spaudos priemonėmis (netiesioginiai metodai). Naudojant tiesioginius metodus, bendruomenės gali greitai, efektyviai perduoti reikiamą informaciją ir taip formuoti teigiamą savo įvaizdį. Pasitelkiant netiesioginius

informavimo metodus, neretai informacija būna iškreipiama ir bendruomenė visuomenės akimis dažnai tampa „negalinti“. „Komunikacijos priemonės neišvengiamai veikia mūsų suvokimą“ (Tereškinas, 2002, p. 12). Tam tikros dalies informacijos neįmanoma kontroliuoti, tad dažnai atsiranda netikslumų. Būtent tie netikslumai gali būti auditorijos neadekvačiai suvokiami ir bendruomenės, jų vykdoma veikla tampa nepriimtina didžiajai visuomenės daliai. Dėl šios priežasties „[...] būtina pašalinti esmines klaidas ar klaidinančią informaciją pasitaikančią spaudoje“ (Mokymo ir konsultavimo centras, 2004, 38 psl.). Klaidos savaime nedings, todėl bendruomenei reikia sąmoningai ir nuosekliai dirbti, įgyvendinant pokyčius dėl savo gerovės. Tai lyg iš apačios į viršų veikiantis procesas, per kurį bendruomenė turi inicijuoti teigiamos informacijos sklaidą žiniasklaidoje. „Žinios gausėja, kai jomis dalijamasi su kitais“ (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001, p. 83). Todėl bendruomenė turi siekti, jog apie ją būtų kalbama, atsiliepiama nuolatos ir teigiamai. Tokiu būdu visuomenė gaus teisingą informaciją, galbūt net pakeis savo požiūrį į pačias bendruomenes, jų vykdomą veiklą bei daugiau žmonių įsitrauks į bendruomeninį darbą.

Apibendrinant, šiuolaikiniame požiūryje į tai, kaip gali būti įveikiami „galinčios“ bendruomenės įvaizdžio kūrimo sunkumai, atkreipiamas dėmesys į spaudą, kaip į teigiamo įvaizdžio formavimo šaltinį. Požiūrį į bendruomenę reikia grįsti tikroviškais, o ne įsivaizduojamais konkrečios bendruomenės vaizdiniais.

Bendruomenė turi pati siekti, jog būtų vaizduojama kaip „galinti“ institucija, pasitelkdama spaudą.

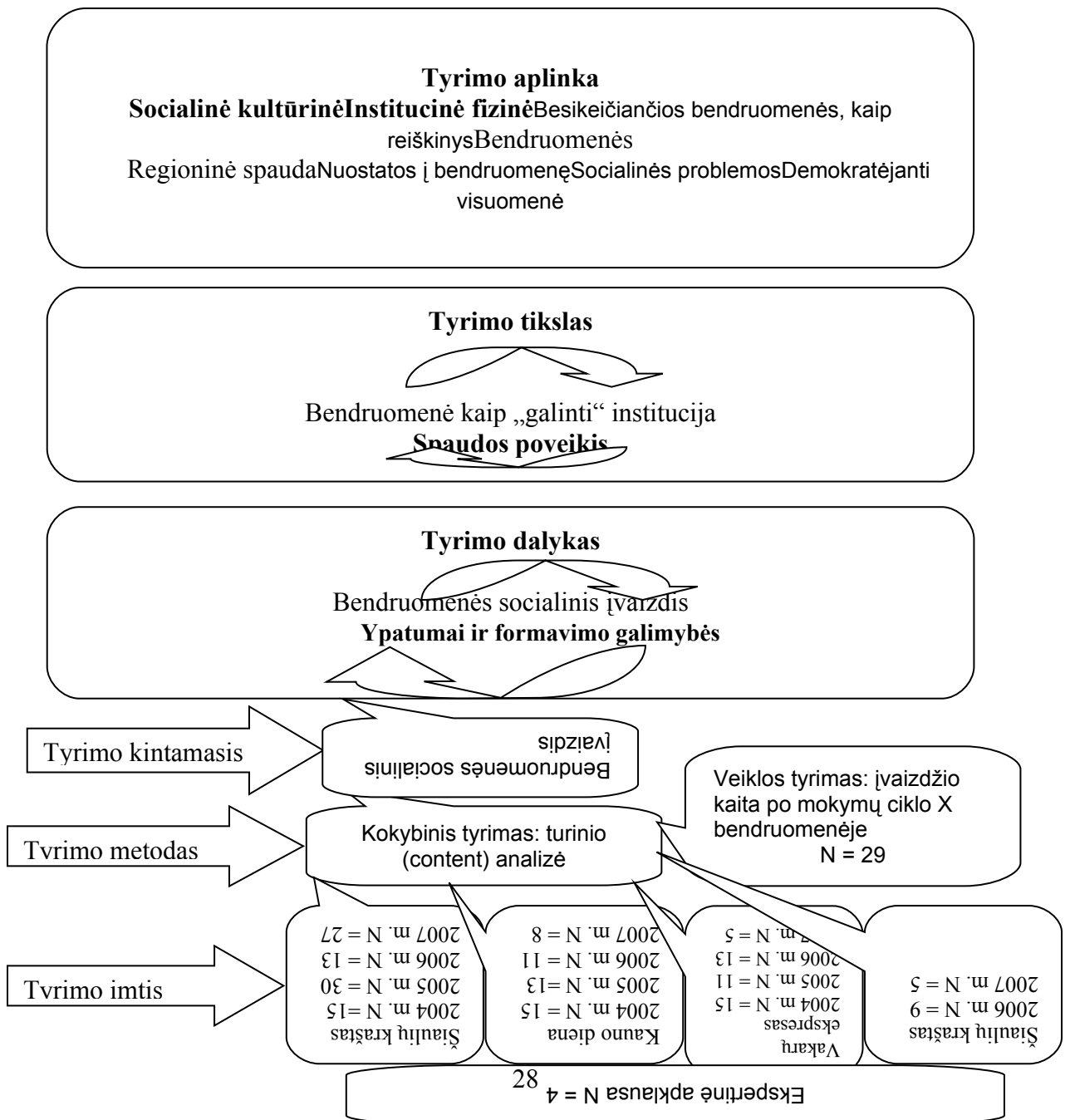
4. BENDRUOMENĖS SOCIALINIO ĮVAIZDŽIO FORMAVIMO SPAUDOJE TYRIMO METODOLOGIJA

4.1. Bendruomenės socialinio įvaizdžio formavimo spaudoje tyrimo metodologija ir metodika

4.1.1. Bendra tyrimo dizaino charakteristika

Magistro darbo literatūros analizės ir iškeltos hipotezės pagrindu sudarytas tyrimo „Spaudos poveikis formuojant kaimo bendruomenės socialinį įvaizdį“ dizainas,

pavaizduotas 1 paveiksle.

1 pav. Bendruomenės socialinio įvaizdžio ypatumų spaudoje dizainas

4.1.2. Tyrimo metodika ir organizavimo ypatumai

JAV sociologas Bryman kokybinį tyrimą nusako taip: kokybinis metodas yra multimetodas, apimantis interpretacinį, natūralistinį požiūrį į tiriamą subjektą. Tai reiškia, kad kokybinio tyrimo objektai yra natūralioje aplinkoje, o interpretuoti tiriamą reiškinį siekiama tokiais terminais, kokiais jį suvokia žmonės. Kokybinis tyrimas aprėpia atvejo (case) tyrimą, gyvenimo istoriją, stebėjimo, istorinius, sąveikos, vizualinius ir kitokius tekstus (objektus), kurie aprašo įprastinius ir probleminius individų gyvenimo momentus (Bryman, 1998). Fontana, Frey nurodo, kad kokybinio tyrimo atlikėjai dirba su keletu atveju ir daugeliu kintamųjų (Fontana, Frey, 1998).

Kokybinio tyrimo koncepcija teigia, jog kiekviena žmogiška situacija yra unikali, turi specifinę – socialinę patirtį, ypatingus išgyvenimus ir pergyvenimus, kurie sudaro žmogaus „gyvenimišką“ pasaulį“. Atskirų individų patirtis tampa visuomenės socialinės patirties fragmentu (Ядов, 2001).

Kokybinei turinio analizei, kaip kokybiniam tyrimo metodui **būdingos tokios stipriosios pusės**:

- gilumas ir detalumas.
- atvirumas: galima generuoti naujas teorijas, idėjas; pažinti fenomenus, kurie iki tol nebuvo tyrinėti, o jei ir buvo, tai mažai.
- padeda pamatyti pasaulį tokį, kokį jį mato tiriamieji, o ne tyrėjas.
- pastangos išvengti išankstinių nuostatų, nors vien jau temos pasirinkimas gali rodyti „prielankumą“ tam reiškiniui, žmonėms, jų grupėms. Tačiau visada reikia išlaikyti tikslą – reikia stengtis išvengti bet kokių nusistatymų (Ratcliff, 2000).

Silpnosios pusės:

- sunku susisteminti duomenis; sunkiau juos generalizuoti.
- tyrimo priklausomybė nuo tyrėjo savybių, gebėjimų ir įgūdžių, kuriuos patikrinti praktiškai neįmanoma (Ratcliff, 2000).

Atlikus tyrimą gauti tyrimo rezultatai apdoroti turinio (content) metodu, kuris buvo taikomas pagal Straus, Korbin, Šaparnio, Merkio, Rupšienės, Luobikienės, Tidikio aprašytą metodologinį pagrindimą (Страус, Корбин, 2001; Šaparnis, 2000; Šaparnis, Merkys, 2000; Rupšienė, 2007; Luobikienė, 2002; Tidikis, 2003). Pasak Degučio, content analizė dažniausiai naudojama dokumentų analizei. Siekiant patvirtinti vieną ar kitą faktą dokumentuose, kurie suprantami labai plačiai, ieškoma to fakto pasireiškimą bylojančių teiginių, atliekami paprasčiausi skaičiavimai ir galima padaryti vienokias ar kitokias išvadas. Tai gana paprasta. Tačiau dažnai ne tik tenka skaičiuoti tam tikrus informacijos vienetus, bet ir analizuoti jų turinį. Content analizėje visada yra pasirinkimas tarp griežto formalumo ir laisvos interpretacijos,

kartais tenka nuspręsti tiesiog remiantis savo subjektyviu teksto įprasminimu. Taigi content analizė yra gan subjektyvi, tačiau ji naudinga, nes net jei ir neparodo objektyvios visuomenės nuomonės, tai galima išskirti vieno ar kito reiškinių struktūrą (Degutis, 1999).

Pirmiausia atlikta 2004, 2005, 2006, 2007 metų dienraščių „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“, „Vakarų ekspresas“ straipsnių kokybinė analizė, kuri įvairiais savo metodais padeda atskleisti visuomenės tikrovę. Atliekant laikraščių straipsnių apie bendruomenės socialinio įvaizdžio ypatumus spaudoje turinio tyrimą, vykdėme pažodinę ir sakinių analizę. Šiuo tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti kaimo bendruomenių įvaizdžio ypatumus spaudoje.

Atlikus minėtą tyrimą, buvo pasinaudota veiklos tyrimo metodologine prieiga, tam kad nustatytume bendruomenės įvaizdžio spaudoje formavimo galimybes. Darbo autorė rėmėsi veiklos tyrimo nuostatomis, aprašytais Charles, Gerulaičio, Ruškaus ir Mažeikio, Ališauskienės, Baranauskienės ir Ruškaus bei kitų mokslininkų darbuose. K. Lewinas veiklos tyrimą traktavo kaip būdą generuoti žinioms apie socialinę sistemą, tuo pat metu ją keisti. Veiklos tyrimo pagrindas yra trijų elementų sąsaja: tyrimo, veikimo ir dalyvavimo. Tačiau, net jei ir yra visi šie elementai, tai dar negalima teigti, jog tai veiklos tyrimas. Yra skiriamos septynios pagrindinės veiklos tyrimo charakteristikos:

1. Veiklos tyrimas yra ugdomasis: taikant veiklos tyrimą, pirmiausia kyla dalyvių savigarba, supratimas ir žinios.
2. Veiklos tyrimas mato individus kaip socialinių grupių narius: veiklos tyrimo dėmesys yra nukreiptas į pagalbą grupėms pasiekti savo tikslus.
3. Tai yra į problemą, specifinį kontekstą ir ateities perspektyvas orientuotas tyrimas: problemų sprendimo neatidėliojamoje situacijoje „įrankis“.
4. Įtraukia pokyčius: pagrindinis kriterijus – akivaizdūs planuoti pokyčiai. Veiklos tyrimas sujungia socialinius veiksmus ir pokyčius kaip tyrimo dalį.
5. Siekiama pagerinimo ir įtraukimo: be sveikatos ir socialinės gerovės, tikslas yra gerinti profesinę patirtį, praktikos procesą visiems paslaugų tiekėjams ir vartotojams, įtraukiant juos į pokyčių procesus.
6. Apima ciklišką procesą, kuriame tyrimas, veiksmai ir vertinimai susiję: veiklos tyrimas yra dinamiškas procesas, apimantis tris elementus – tyrimą, veiksmus ir vertinimą.
7. Viskas grindžiama tyrimo metu susiklėsčiusiais santykiais, kai dalyviai įtraukiami į pokyčių procesą (Ruškus, Mažeikis, 2007).

Veiklos tyrime apklausos derinamos su aktyviu dalyvavimu. Tai reiškia, kad tyrėjas nebegali būti pasyvus stebėtojas – iš tyrėjo pokyčių procesų metu tyrimas reikalauja įsipareigojimų ir atsidavimo interesui dirbant su kitais žmonėmis. Numatoma būtina veiklos tyrimo sąlyga – tyrėjo ir praktikų bendradarbiavimas bei kooperacija. Veiklos tyrimo metodas

yra naudojamas ieškant praktinių problemų sprendimo būdų įvairiose socialinėse situacijose, siekiant gerinti veiklos kokybę (Gerulaitis, 2007).

Atliekant tyrimą, 2006 metų sausio mėnesį X bendruomenėje, prarastas seminarų ciklas, kurio **tikslas** – pakeisti bendruomenės įvaizdį spaudoje, nuo „laukiančios“ į „galinčią“ – taip aktyvinant pačią bendruomenę, keliant jos pasitikėjimą savo jėgomis ir nauda. Seminarą vedė šio darbo autorė, vyko septyni užsiėmimai, šiomis temomis:

1. Bendravimo su žiniasklaida ypatumai.
2. Žiniasklaidos panaudojimas kuriant palankų bendruomenės įvaizdį. Interneto unikalumas ir naujos galimybės.
3. Ryšiai su visuomene. Darbas su žiniasklaida.
4. Ko bendruomenei reikia iš žiniasklaidos, o žiniasklaidai - iš bendruomenės.
5. Bendravimo su žiniasklaida etiketas: asmeninio ir bendruomenės įvaizdžio formavimas.
6. Bendravimo įgūdžių lavinimas.
7. Viešos kalbos kelias (išsamiau seminaro tikslai, uždaviniai ir turinys pateikiami magistro darbo priede Nr. 1).

Seminaro dalyviai – X bendruomenės pirmininkė, pirmininkės pavaduotoja, bibliotekos vedėja, X bendruomenės pradinės mokyklos mokytojos, ūkininkai ir kiti bendruomenės nariai (viso 29 nariai). Seminarų ciklas vyko X bendruomenės kultūros centro patalpose.

Seminaro laikas ir vedimo forma – seminarų ciklas vyko 2006 metų sausio 16 – 27 dienomis po 4 val. per dieną. Kiekvieną dieną vykdavo teorinės paskaitos (po 2 val.) ir praktiniai užsiėmimai (po 2 val.).

Seminaro metu buvo siekiama šių kompetencijų: tikėtina, kad bendruomenė išmoks aiškiai, patraukliai, dalykiškai ir efektyviai pristatyti savo bendruomenės veiklą. Įgis esminių žinių apie bendravimą su spauda, radiju, televizija, supažindinti su interneto galimybėmis. Išmoks efektyviai pristatyti bendruomenės veiklą bei lavinti bendravimo su žiniasklaida įgūdžius. Gebės išvengti nesusipratimų ir klaidų bendraujant su žurnalistais. Išmoks tinkamai bendrauti su žurnalistais. Išmoks formuoti efektyvaus bendravimo nuostatas bei tobulinti bendravimo įgūdžius. Sugebės efektyviai kalbėti viešai ir analizuoti viešas kalbas.

Po seminarų ciklo buvo atlikta 2006 ir 2007 metų dienraščio „Šiaulių kraštas“ straipsnių, apie X bendruomenę, turinio analizė.

Duomenų patikimumo užtikrinimas. Duomenų patikimumo garantas siejamas su turinio (content) analizės tyrimo rezultatais. Tyrimo intersubjektyvumo kontrolė buvo vykdoma pasitelkiant ekspertų apklausą (apklausos taikymas turinio analizės situacijoje išsamiai aprašytas Kardelio, 2002). Šio magistro darbo ekspertų grupę sudarė keturi asmenys: bendruomenės kurso dėstytoja, vienas bendruomenės centro pirmininkas ir jo pavaduotojas, šio darbo autorė.

4.1.3. Dienraščių „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“, „Vakarų ekspresas“ tyrimo imties charakteristika

2004 - 2007 m. analizuojamų straipsnių išorinė charakteristika

2004 - 2007 metais straipsnių išorinės charakteristikos analizė socialinis bendruomenės vaizdinys Lietuvos žiniasklaidoje buvo tirtas remiantis 161 straipsniu, rastais „Šiaulių krašte“, „Kauno dienoje“ ir „Vakarų eksprese“. Straipsnių apie bendruomenę ir bendruomeninę veiklą „Šiaulių krašte“ rasta 2004 m. – 15, 2005 m. – 30, 2006 m. - 13, 2007 m. – 27, „Kauno dienoje“ – 2004 m. – 15, 2005 m. – 13, 2006 m. – 11, 2007 m. – 8, „Vakarų eksprese“ – 2004 m. – 15, 2005 m. – 11, 2006 m. – 13, 2007 m. – 5.

1 lentelė

DEMOGRAFINIS KINTAMASIS	KATEGORIJA	STRAIPSNIŲ SKAIČIUS (N=84) PROCENTAS (%) 2004 – 2005 m.	STRAIPSNIŲ SKAIČIUS (N=77) PROCENTAS (%) 2006 – 2007 m.
DIENRAŠTIS	Šiaulių kraštas	30 (35,7)	40 (52)
	Kauno diena	28 (33,3)	19 (24,7)
	Vakarų ekspresas	26 (31)	18 (23,3)
STRAIPSNIO DYDIS	Didelis (daugiau nei 1 puslapis)	12 (14,2)	13 (16,8)
	Vidutinis (nuo 0,5 puslapio iki 1 puslapio)	32 (38,2)	39 (50,7)
	Mažas (mažiau nei 0,5 puslapio)	40 (47,6)	25 (32,5)
NUOTRAUKŲ SKAIČIUS	7	1 (1,2)	-
	6	-	2 (2,6)
	5	2 (2,4)	-
	4	4 (4,7)	6 (7,18)
	3	12 (14,2)	17 (22)
	2	12 (14,2)	21 (27,3)
	1	31 (37)	25 (32,5)
	0	22 (26,3)	6 (7,8)
STRAIPSNIO PRADŽIOS PUSLAPIS	21	2 (2,4)	-
	16	2 (2,4)	-
	15	5 (6)	-
	14	6 (7,2)	-
	12	1 (1,2)	-
	10	15 (17,8)	-
	9	1 (1,2)	10 (13)
	8	3 (3,5)	9 (11,7)
	7	6 (7,2)	17 (22,1)
	6	2 (2,4)	8 (10,4)
	5	17 (20,2)	13 (16,8)
	4	13 (15,4)	-
	3	2 (2,4)	10 (13)
	2	4 (4,7)	2 (2,6)
	1	5 (6)	8 (10,4)
STRAIPSNIŲ AUTORIŲ LYTIS	Vyrai	36 (42,8)	17 (22,1)
	Moterys	42 (50)	59 (76,6)
	Be autoriaus	6 (7,2)	1 (1,3)

Lyginant 2004 - 2005 metų ir 2006 – 2007 metų straipsnių išorinę charakteristiką galima pastebėti, straipsnių rastų Lietuvos spaudoje apie bendruomenę ir jos veiklą, mažėjimą. Analizės

duomenys rodo, kad 2004 – 2005 metais buvo rasti 84 straipsniai, o 2006 – 2007 metais 77 straipsniai. Tikėtina, kad straipsnių apie bendruomenę ir jos veiklą mažėjimas neatspindi realios bendruomenės veiklos, tačiau atspindi nepakankamą bendruomenių bendradarbiavimą su spauda.

Šią prielaidą sustiprina straipsnių apimties pokyčiai, jei 2004 – 2005 metais dauguma straipsnių (47,6 %) buvo maži – užėmė mažiau nei pusę puslapio ploto, tai 2006 – 2007 metų straipsnių (50,7 %) apie bendruomenę buvo vidutinio dydžio – užėmė daugiau kaip pusę puslapio ploto. 2004 – 2005 metais vidutinio dydžio straipsnių buvo 38,1 %. 2006 – 2007 metų straipsnių (32,5 %) užėmė mažiau nei pusę puslapio ploto ir 16,8 % straipsnių buvo dideli (daugiau nei 1 puslapis). Lyginant 2004 – 2005 ir 2006 – 2007 metų analizės duomenis bendruomenei nušviesti naudojami vidutinio ir mažesnio dydžio straipsniai.

Nors straipsnių išspausdinta kiek mažiau, tačiau pastebima straipsnių, iliustruotų nuotraukomis didėjimo tendencija. Didžioji dauguma straipsnių apie bendruomenę yra iliustruota nuotraukomis. Jei 2004 – 2005 metais straipsnių su nuotraukomis buvo 73,8 % ir 26,2 % be nuotraukų, tai 2006 – 2007 metais straipsnių su nuotraukomis buvo 92,2 % be nuotraukų – 7,8 %. Dažniausiai straipsniai šia tema yra iliustruojami 2 - 3 nuotraukomis. Būta straipsnių su 6 ir netgi 7 nuotraukomis.

Straipsnių apie bendruomenę 2004 – 2005 metų pradžios puslapio numeris pasiskirstė tarp 1 ir 14, o 2006 – 2007 metais – tarp 1 ir 9 puslapio. Visi straipsniai apie bendruomenę ir jos veiklą patalpinti dienraščių priedų „Šiaulių krašto“ – „Aš manau“, „Kauno dienos“ – „Šalia miesto“ ir „Vakarų ekspreso“ – „Aktualijos“ puslapiuose.

Žurnalistų tiriamuoju laikotarpiu rašiusių bendruomenės tema daugiausiai buvo moterys – 2004 – 2005 metais – 50 % (vyrai – 42,8 %), o 2006 – 2007 metais – 76,6 % (vyrai – 22,1%). Be autoriaus 2004 – 2005 metais straipsnių buvo 7,2%, o 2006 – 2007 metais – 1,3%.

Tiriamuoju laikotarpiu per 48 mėnesius buvo išspausdinti 161 straipsnis apie bendruomenę ir jos veiklą dienraščiuose „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“ ir „Vakarų ekspresas“. Tai reiškia, kad 2004 – 2005 ir 2006 – 2007 metais trijuose dienraščiuose pasirodydavo po 3 straipsnius per mėnesį bendruomenės tema, kitaip sakant kiekviename dienraštyje po vieną straipsnį per mėnesį. Tikėtina, kad išvada, jog bendruomenės tema spaudoje yra labai reta, yra logiška.

Galima teigti, kad dienraščiai „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“ ir „Vakarų ekspresas“ bendruomenės gyvenimui ir jos veiklai skiria mažai dėmesio.

Kitos straipsnių apie bendruomenę charakteristikos yra tokios:

- Bendruomenės veikla aprašoma dažniausiai vidutinio dydžio straipsniuose – daugiau kaip 0,5 puslapio dydžio.
- Didžioji dauguma straipsnių apie bendruomenę yra iliustruota nuotraukomis. Dažniausiai straipsniai šia tema yra iliustruojami 2 – 3 nuotraukomis.

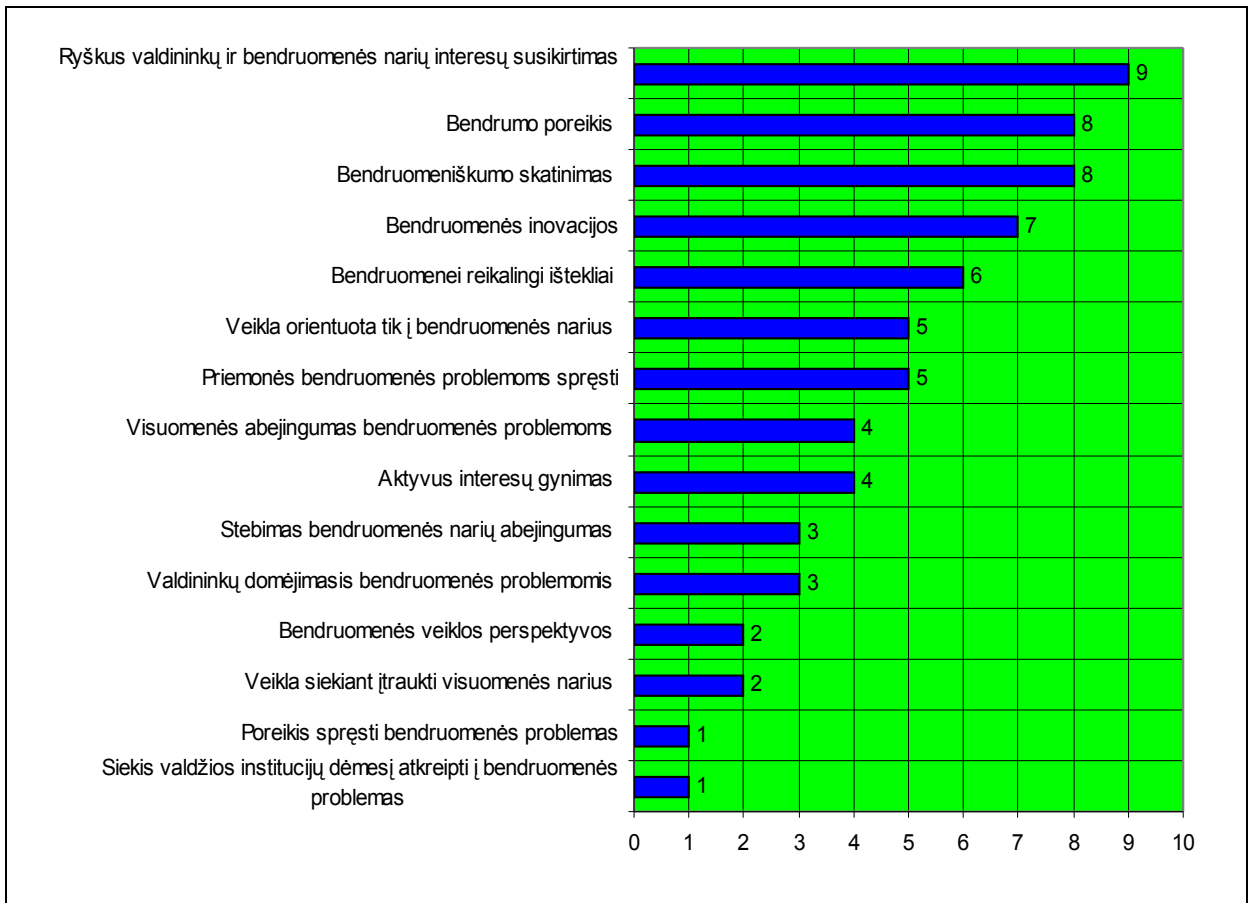
➤Verta pažymėti, kad „Šiaulių krašto“, „Kauno dienos“, „Vakarų ekspreso“ dienraščių pirmame puslapyje buvo išspausdinti trylika straipsnių apie bendruomenę per keturis metus. Tikėtina, kad tai atspindi, jog bendruomeninei veiklai aprašyti, bendruomenės problemoms atskleisti tiek spaudoje, tiek visuomenėje skiriamas nepakankamas dėmesys.

4.2. Bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika

4.2.1. 2004 metų dienraščių vertinimas

Norėdami išsiaiškinti ar bendruomenė pristatoma visuomenei kaip „galinti“ ar „laukianti“ institucija, ieškojome ši faktą atskleidžiančių teiginių.

2004 metų dienraštyje „Šiaulių kraštas“ buvo rasti 15 straipsnių apie bendruomenę ir jos veiklą. 2 paveiksle (2 priedas) matyti, kad didelis dėmesys straipsniuose skiriamas **„Bendruomenės narių ir valdininkų susikirtimams“** (9 teiginiai). Kategoriją atspindi tokie teiginiai, kaip „* <...> dabar tempiamas laikas <...>. * <...> kas iš to, kad seniūno prašėme – apmaudavo bendruomenės vadovė. * Valdininkai atsimušinėja pažadais.“. Antrą vietą pagal teiginių skaičių kategorijoje užima **„Bendrumo poreikiai“** (8 teiginiai). Šią kategoriją atspindi tokie teiginiai kaip „* Kurdami bendruomenės tikėjomės suvienyti, suartinti žmones. Atrodo pavyko. * puoselėta mintis surengti susitikimą su buvusiais kraštiečiais <...> ją pagaliau pavyko įgyvendinti“. Šios kategorijos teiginiai parodė, kad atsiranda poreikis burtis, siekiant vieningos veiklos. Kategorijoje **„Bendruomeniškumo skatinimas“** (8 teiginiai), kurią apibūdina teiginiai, kaip „* <...> bendruomenės žmonės savo jėgomis remontuoja buvusių kaimo parduotuvę, tapusia bendruomenės namais, tvarko aplinką.“. Šioje kategorijoje žmonės ne tik skatinami burtis, bet ir bendrauti, padėti vieni kitiems, paremti. Kategorija **„Bendruomenės inovacijos“** (7 teiginiai) atspindi, kad kuriamos inovacijos, bendruomenės veiklos procese, tai savotiškas rezultatas parodantis jos aktyvumą. Šią kategoriją atspindi tokie teiginiai kaip „* Iš surinktos medžiagos gimnazijos leidybos centras parengė ir išleido leidinį <...>. * <...> informacijos centras parengė skaidrių rinkinį Tam, kad bendruomenės galėtų normaliai funkcionuoti ir plėtoti savo veiklą, joms būtina materialinė bazė. Būtent dėl nepakankamos materialinės bazės kyla dauguma problemų. Beveik visos bendruomenės akcentuoja, jog labai trūksta lėšų. Tai atspindi kategorijoje **„Bendruomenei reikalingi ištekliai“** (6 teiginiai), kaip „* Jei atgautume realų turtą, <...>. * Jei bus pinigų. * Neturim mes tų pinigų“. Bendruomenės nariai į savo veiklą

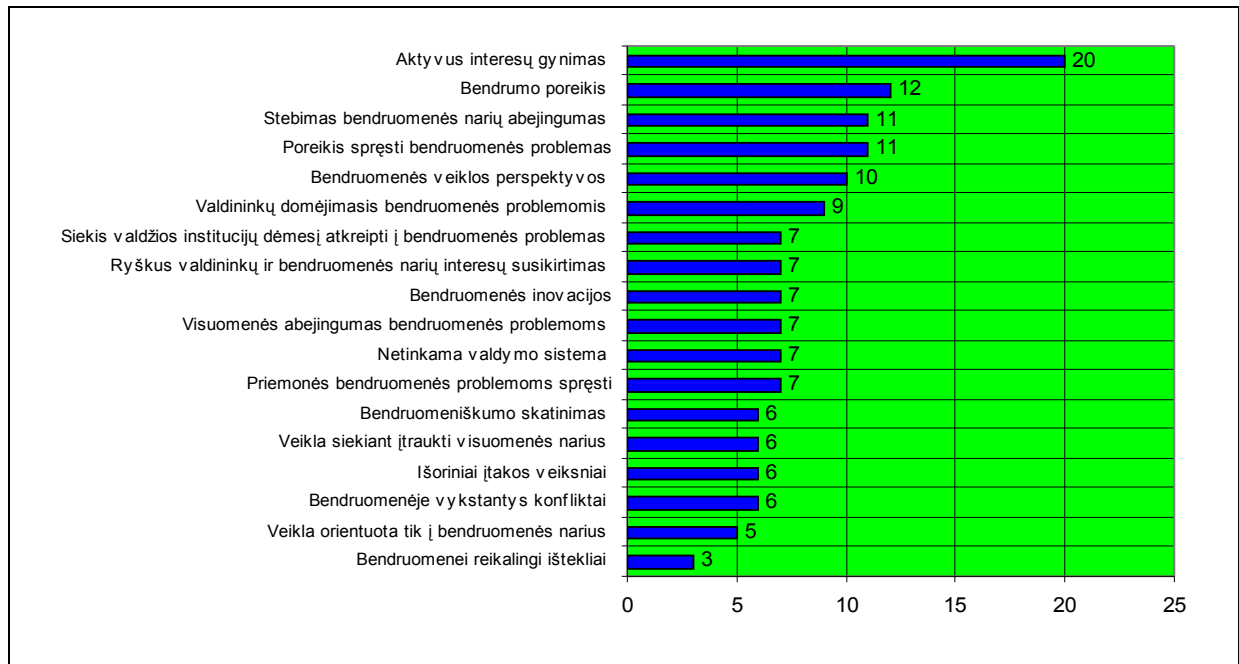

2 pav. 2004 metų Šiaulių krašto vertinimas (N = 15)

siekia įtraukti kuo daugiau žmonių. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (5 teiginiai), kaip „* Į pirmąjį šių metų pasitarimą susirinko apie 30 kaimo bendruomenių atstovų. * Vakaronėje dalyvavo apie 30 žmonių, iš pradžių į juos ateidavo vos keliolika“. Kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ (5 teiginiai) galima išvelgti, kad kuriantis bendruomenėms, nariai susiduria su įvairiomis problemomis. Patys bendruomenės nariai, ieškodami rėmėjų ir rašydami įvairius projektus prisideda prie problemų sprendimo, kaip „* Lėšų renginiams ieškome ir ruošdami projektus. * Svečiai <...> pažadėjo savo paramą bendruomenei“. Kategorijoje „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (4 teiginiai) susidaro išpūdis, jog valdžios atstovai stengiasi atsiriboti nuo bendruomenių veiklos, problemų, pagalbos sprendžiant bendruomenių problemas. Jie stengiasi likti nuošalyje. „* Jeigu valdininkai nebūtų nuolaidžiavę, leidimus pratęsinęje <...>. * <...> dabar tempiamas laikas<...>“. Kuriantis bendruomenėms stebimas „**Aktyvus interesų gynimas**“ (4 teiginiai), kaip „* Nuspręsta telkti gyventojus, kad jie padėtų, o kartu ir paspaustų seniūniją spręsti opiausias gyvenvietės problemas“. * <...> kėlė patalpų bendruomenės veiklai problemą, bei kitas aktualijas“. Kai kuriose bendruomenėse, neretai normalus funkcionavimas sutrinka todėl, kad patiems bendruomenės nariams trūksta iniciatyvumo imtis veiklos savo gerbūvio kūrimui. Jie tikisi sulaukti pagalbos iš šalies, patys nieko nedarydami. Tai atsispindi

kategorijoje „ **Stebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (3 teiginiai) „* *Bendruomenės kūrimo reikalus kiekvienas stumia nuo savęs. * Šnekama jau ne vienerius metus, tačiau šiandien neturime nė vieno bendruomenės prašymo*“. Kategorijoje „ **Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemoms**“ (3 teiginiai) matome, kad vykdydamos savo veiklą bendruomenės stengiasi į ją įtraukti ir kitus su bendruomene nesusijusius asmenis, taip norėdamos parodyti savo veiklą, ir tikėdamos sulaukti paramos tiek iš atstovų Lietuvoje, tiek užsienyje. „* *Ką tik įsikūrusi bendruomenė savo veiklą pradėjo, pakviesdama gyventojus į susitikimą su rajono valdžia. * Su kaimo bendruomenės atstovais susitiko anglijos bendruomenių fondų organizacijos vyriausias koordinatorius*“. „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ (2 teiginiai) kategoriją apibūdina teiginiai, kaip „* *Bendruomenė kaimo parkelyje ketina įkurti tinklinio, futbolo aikštynus <...>. * <...> laikraštuką numatoma išleisti du syk per metus*“. Šie teiginiai rodo, kad bendruomenių nariams nesvetimas poilsio troškulys, kultūriniai siekiai. Bendruomenės nariai į savo veiklą stengiasi įtraukti ne tik vietinius gyventojus, bet ir suburti aplinkinių vietovių žmones bei valdžios atstovus, siekdami įgyvendinti savo plėtros tikslus. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius**“ (2 teiginiai), kaip „* *Į projekto pristatymą visuomenei gimnazijos informaciniame centre susirinko grupė kraštotyriminkų, rajono mokyklų ir kitų atstovų*“. Kategorijos „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ ir „**Siekis valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ turi tik po 1 teiginį. Bendruomenės nariai siekia sukurti daugiau rekreacinių zonų, kur galėtų susirinkti ir maloniai praleisti laisvalaikį. „* *Pirmiausia jaunimas atkreipė dėmesį į apleistą buvusią parduotuvę, ėmė „šnekėti, jog būtų gerai čia įsirengti šokių salę*“.

Kaip parodė tyrimo rezultatai, 2004 metų dienraštyje „Kauno diena“ didžiausias dėmesys buvo skiriamas bendruomenės narių aktyvumui atskleisti (3 paveikslas, 2 priedas). Tai atsispindi kategorijoje „**Aktyvus interesų gynimas**“ (20 teiginių). Šioje kategorijoje atsiskleidė ryškus bendruomenės narių aktyvumas, kuris reiškėsi interesų, teisių gynimu, bendrų tikslų siekimu, kaip „* <...> *auga bendruomenės aktyvumas. * <...> žmonės pasirengę išsaugoti bet kokia kaina. * <...> surengė nesankcionuotą piketą <...>*“.

3pav. 2004 metų Kauno dienos vertinimas (N = 15)

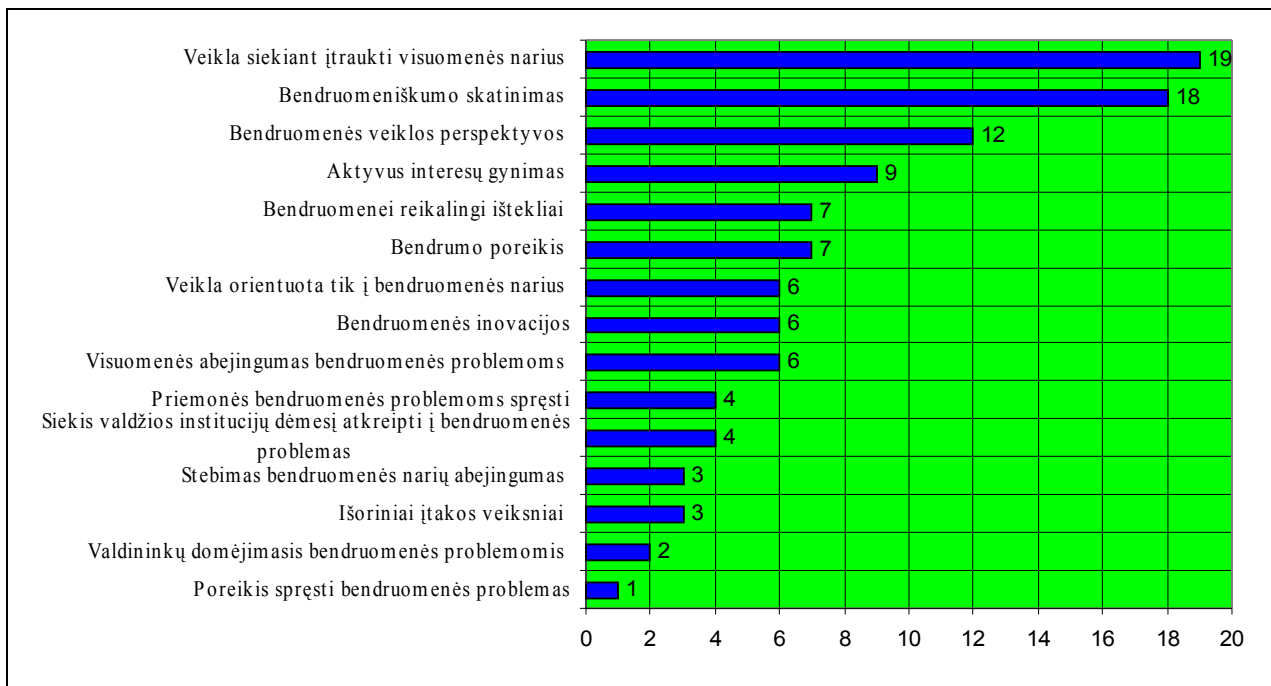
Antroje vietoje dėmesys skiriamas „**Bendrumo poreikis**“ (12 teiginių) kategorijai. Teiginiai, kaip „* *Turime burtis, kad galėtume mokytis, ugdyti kompetenciją <...>*“ parodo, kad vienas žmogus nėra pajėgus spręsti problemas, todėl atsiranda poreikis burtis į bendruomenės. Siekiant vieningos veiklos buriasi įvairaus amžiaus, lyties ir socialinio statuso atstovai. Kuriantis bendruomenėms „**Stebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (11 teiginių), teiginiai „* <...> juos įtraukti į bendruomenės gyvenimą nelengva. * <...> jų į susitikimą su ministru atėjo labai nedaug <...>“ rodo, kad bendruomenės laukia palaikymo iš aplinkinių, kad jų problemas išspręstų kiti. Kategorijoje „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ (11 teiginių) išryškėja ne tik bendruomenės narių siekis atkreipti aplinkinių dėmesį į susidariusius sunkumus, bet ir juos įveikti. Tai rodo teiginiai, kaip „* <...> paieškokime kelių kaip tokią visuomenei grėsmingą situaciją pataisyti. * <...> niekas kitas nepadės atsiriboti nuo šių reiškinių, jei nenorėsime patys“. Kategorija „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ (10 teiginių) pažymi, kad bendruomenė savo veiklos vykdymą grindžia plačiąja prasme, t.y. neapsiriboja vien savo narių interesais, bet ir siekia visuomenės gerovės, kaip „* *Pavasarių už namo jie planuoja įrengti vaikų žaidimo aikštelę. * Į renginius kviesime specialistus, kurie informuos ir švies žmones jiems rūpimais klausimais*“. „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ išskirti 9 teiginiai leidžia teigti, kad tiek bendruomenės, tiek valdžios institucijos yra linkusios bendradarbiauti. Šią kategoriją apibūdina teiginiai „* *Seimo narys pats atlieka savotišką tyrimą. * Po susitikimo su bendruomene seimo nariams kilo įvairių įtarimų*“. Bendruomenės nariai „**Siekia valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ (7 teiginiai). Teiginiai „* *Į gyventojų pagalbos šauksmą atsiliepė parlamentarai <...>. * Bendruomenės*

nariai savo pageidavimus galėjo išsakyti ir valdžios atstovams <...>“ rodo, kad valdžia pasirengusi padėti bendruomenėms. Tačiau neretai išryškėja „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ (7 teiginiai), tokie teiginiai, kaip „* <...> bendruomenės ir valdžios institucijų „raštu karas“ vis tęsiasi. * <...> vidutinės grandies valdininkai dirba be jokios atsakomybės ir jaučiasi nebaudžiami“. Kuriantis bendruomenėms, kuriamos „**Bendruomenės inovacijos**“ (7 teiginiai). Tai savotiškas rezultatas parodantis bendruomenės aktyvumą „* Kyla bažnyčia, sveikatingumo, pramogų ir prekybos centrai <...>. * <...> sėkminga laisvalaikio centro veikla turi įtakos viso rajono gyvenimui“. Pastebimas „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (7 teiginiai). Dažniausiai bendruomenė yra paliekama pati spręsti savo problemas, kadangi dauguma visuomeninių institucijų nesidomi bendruomenės veikla ar jos sunkumais. Tai parodo šie teiginiai, kaip „* Gyventojai ne kartą kreipėsi savivaldybę <...>, tačiau jokios paramos nesulaukė. * Daug turime visokiausių draugijų, bendrijų, bet jų rekomendacijų ar siūlymų dažniausiai niekas negirdi“. Kategorijoje „**Netinkama valdymo sistema**“ (7 teiginiai) atsispindi neorganizuotos valdymo sistemos trukdymas bendruomenės produktyviai veiklai, kaip „* Dauguma žmonių su negalia sakė nepatenkinti iki šiol esama padėtimi skyriuje. * <...> skyriuje nėra tvarkos <...>“. Bendruomenės susidariusias problemas sprendžia pasitelkdamos tiek racionalius, tiek iracionalius būdus, t.y. kartais imasi itin drastiškų priemonių, o kartais pakanka pagalbos kreiptis į įvairias bendruomenių interesus ginančias organizacijas. Tai atsispindi kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ (7 teiginiai), kaip „* Šeimų gyvenimo problemas gvildena daug formalių ir neformalių bendrijų. * Nuo šiol tuo rūpinsis Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija“. Kategorijoje „**Bendruomeniškumo skatinimas**“ (6 teiginiai) žmonės skatinami burtis, išryškėja bendruomenės narių bendrų tikslų siekimas, žmonės tampa aktyvesni, draugiškesni „* Gyventojai jėgų ir laiko praleisto talkose negailėjo. * <...> gyventojai tampa vis aktyvesni“. Į savo veiklą bendruomenės nariai stengiasi „**Įtraukti visuomenės narius**“ (6 teiginiai). Bendruomenė demonstruodama savo veiklą siekia sudominti ir visuomenę. Tai rodo teiginiai, kaip „* <...> bendruomenė šeštadienį sukvietė į pirmąjį savo renginį <...>“. Bendruomenės veiklos aktyvumas ir įvairūs veiksniai, tokie kaip: socialinė politika, švietimo sistema, socialinės tikrovės mechanizmo nebūvimas atsispindi kategorijoje „**Išoriniai įtakos veiksniai**“ (6 teiginiai). Ją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* Ji švietimo sistemoje matanti daug bėdų, valdininkų ir tėvų nesusišnekėjimo. * <...> pasakoja nesuprantanti valstybės politikos, kodėl daugiavaikių šeimų vaikams mokama tik 50Lt pašalpa“. Kategorijoje „**Bendruomenėje vykstantys konfliktai**“ (6 teiginiai) atsiskleidžia faktas, kad bendruomenės gali būti ir

nevieningos, jose vykstantys nesutarimai gali peraugti į socialinius konfliktus. Šią kategoriją iliustruoja tokie teiginiai, kaip „* *Būtent šis netikslumas tapo ginčų objektu. * Problema peraugo į socialinį konfliktą tarp vieno žmogaus ir visos bendruomenės <...>*“. Įvairios bendruomenės pasižymi tik joms būdinga veikla, kuri dažniausiai ir vienija jos narius. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (5 teiginiai), kaip „* <...> *rytas žiemą prasideda nuo mankštos, bėgimo. * <...> rengdamas seminarus, konferencijas, parodas, skaitydamas paskaitas*“. Sėkmingai bendruomenės veiklai daugumai bendruomenių reikalinga parama. Įgyvendinti socialinės gerovės strategiją pavyks tada, kai bus sutelktos vyriausybinių, nevyriausybinių ir privataus sektoriaus pastangos, kryptingai panaudojamos lėšos. Visa tai atsispindi kategorijoje „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (5 teiginiai), kaip „* <...> *reikia gerai pasiruošti, nusiteikti. * <...> tai padaryti be išmanymo, pasiruošimo, neįmanoma*“.

Tyrimo rezultatai rodo, kad dienraštyje „Vakarų ekspresas“ 2004 metais (4 paveikslas, 2 priedas) didžiausias dėmesys buvo skiriamas bendruomenės siekiui, įtraukti visuomenės narius į bendrą veiklą atskleisti. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius**“ (19 teiginių), kaip „* *Universitetas imasi mokyti visuomenę <...>. * <...> pradėjo organizuoti <...> mokymus <...>. * <...> tobulinasi stažuotėse. * <...> semiasi patirties <...> konferencijose <...>. * <...> centras suteikia galimybę mokytis bei tobulinti <...> žinias <...>*“. Antroje vietoje pagal teiginių skaičių yra kategorija „**Bendruomeniškumo skatinimas**“ (18 teiginių), atskleidžianti sėkmingą bendruomenės narių aktyvumą bendruomenės tikslams įgyvendinti, kaip „* *ėmėsi iniciatyvos atstatyti <...>. * <...> stengiasi išlaikyti ir atgaivinti. * <...> bendruomenės nariai su verslininku ir rajono Savivaldybės pagalba <...>*“. Kategorijoje „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ (12 teiginių), ją atskleidžia tokie teiginiai, kaip „* <...> *ketinama kurti <...>. * <...> norime sutelkti pačią bendruomenę <...> kuri stengtųsi rūpintis šio krašto <...> išsaugojimu, norėtų, kad <...> toliau gražėtų ir garsėtų*“. Šie teiginiai byloja, norint, kad bendruomeninė veikla būtų sėkminga, reikia maksimaliai išnaudoti savo galimybes. Kategorija „**Aktyvus interesų gynimas**“ (9 teiginiai) atspindi bendruomenės narių aktyvumą, ginant savo interesus. Ją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* <...> *mes kovojame už <...> integraciją <...>. * <...> gins savo teises <...>. * <...> teigia tebekovosiantys <...>*“. Kategorijoje „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (7 teiginiai), ją apibūdina tokie teiginiai

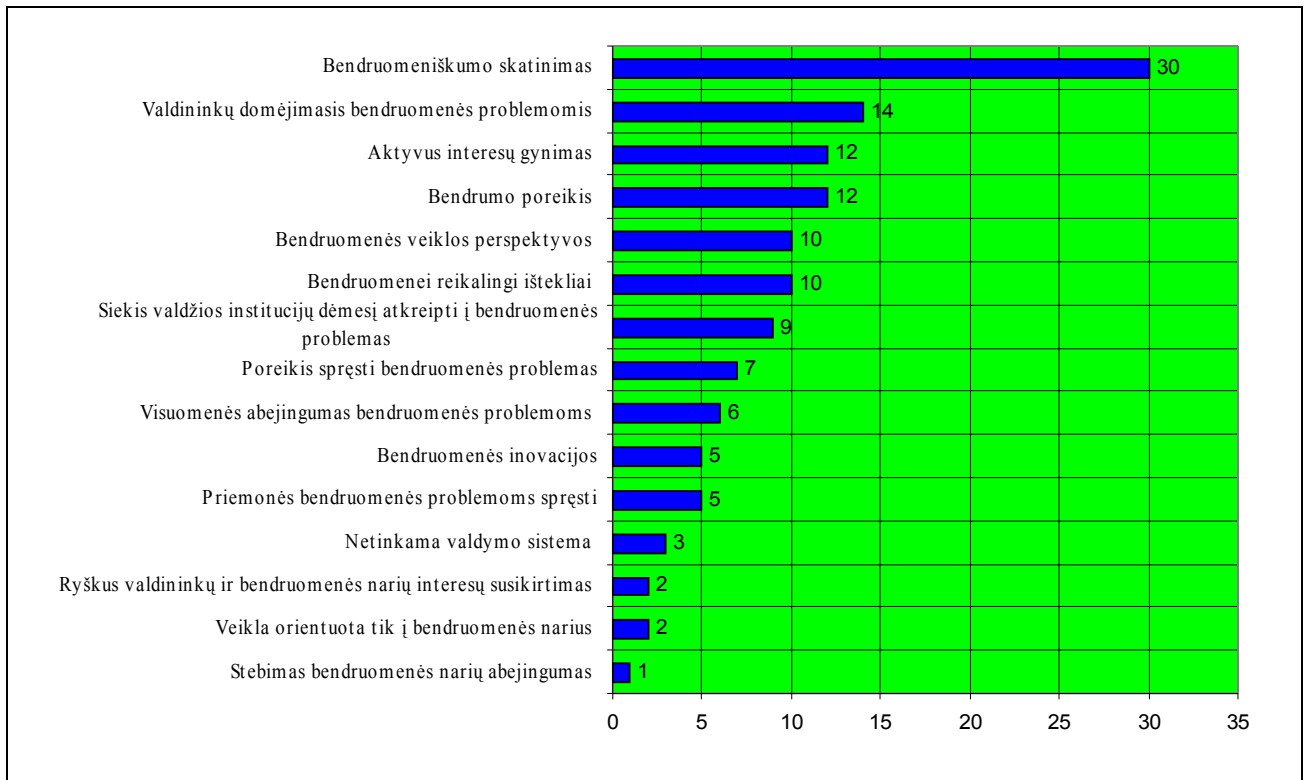
4 pav. 2004 metų Vakarų ekspreso vertinimas (N = 15)

„* <...> norima gauti sklypą ir pastatyti bendruomenės namus. * Norėtume įrengti ir treniruoklių salę“. Šie teiginiai rodo, kad bendruomenei reikalinga materialinė pagalba. Bendruomenės nariai nori susiburti savo patalpose, kur galėtų susirinkti ir maloniai praleisti laisvalaikį. Taip skatinamas ir „**Bendrumo poreikis**“ (7 teiginiai). Šią kategoriją atspindi teiginiai, kaip „* <...> gyventojai gausiai susirinko<...>. * <...> organizuojame dienos stovyklas, mokome muzikos, lankome šeimas“. Kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (6 teiginiai), atspindi bendruomenės narių aktyvumas, norėjimas tobulėti, bendrauti tarpusavyje. Ją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* <...> vyksta <...> kursai <...> seminarai <...>“. „**Bendruomenės inovacijos**“ (6 teiginiai) atspindi bendruomenės narių siekį renovuoti senus pastatus. Ne mažiau aktualūs ir kultūriniai siekiai: numatoma kurti radijo laidas. Šią kategoriją atspindi teiginiai, kaip „* Atstatyti unikalų vėjo malūną ėmėsi patys. * <...> akademinis jaunimas jau turi <...> radijo laidas<...> ir stotis <...>. * <...> buvo atidaryta etnografinė lietuvininko sodyba“. Kuriantis bendruomenėms atsiranda įvairių problemų. Stebimas valdžios atsiribojimas nuo bendruomenių problemų. Tai atspindi kategorijos „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (6 teiginiai), kaip „* <...> bendradarbiavimo <...> nėra. * <...> gyventojai <...> nebuvo kviečiami, net nebuvo informuoti“. Kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ (4 teiginiai) atspindi ne tik bendruomenėje iškilusių problemų sprendimo būdus, bet ir rėmėjų paiešką. Tai matyti teiginiuose „* <...> turime susiradę ir rėmėjų, kurie <...> paaukotų kelis šimtus tūkstančių litų <...>. * <...> skyrė daugiau kaip 250 tūkst. Lt“. Taip pats įvairiais būdais

siekama „**Valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ (4 teiginiai). Šią kategoriją atspindi teiginiai, kaip „* <...> bandys įtikinti <...> vadovus, kad atėjo laikas į darbą priimti ir neįgaliuosius žmones. * <...> iš pradžių reikėjo miesto valdžiai įrodyti <...>“. Kategorijoje „**Stebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (3 teiginiai), kaip „* <...> bendruomenės, kuri<...> sparčiai mažėja <...>. * <...> tiesioginio bendravimo išties reikėjo daugiau“ pastebima, kad bendruomenės nariai yra abejingi problemų sprendimui. Kategoriją „**Išoriniai įtakos veiksniai**“ (3 teiginiai) apibūdina tokie teiginiai, kaip „* <...> kyla įvairių problemų <...>. * <...> kvartale problemų dar yra iki kaklo. * <...> jų buvimas <...> bus didelė problema <...>“. Kategorijoje „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (2 teiginiai) pastebima, kad bendruomenė ir valdžios institucijos bendradarbiauja, tai rodo šie teiginiai „* <...> šventę parėmęs Seimo narys <...>. * <...> miesto Savivaldybė skyrė 100 tūkst. Lt“.

4.2.2. 2005 metų dienraščių vertinimas

2005 metų dienraštyje „Šiaulių kraštas“ buvo rasti 15 straipsnių apie bendruomenę ir jos veiklą (5 paveikslas, 3 priedas). Didžiausias dėmesys buvo skiriamas „**Bendruomeniškumo skatinimui**“ (30 teiginių). Teiginiai, kaip „* <...> i steigiamąjį susirinkimą atėję 25 nariai – steigėjai įsteigė bendruomenę<...>. * Jau buvo susirinkusi pasitarti ir bendruomenės valdyba“, kad veiksminga kurti bendruomenės, gebančias spręsti iškilusias problemas, iškilusius klausimus. Antroje vietoje pagal teiginių skaičių yra kategorija „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (14 teiginių). Visuomenė tarsi globoja savo nari, sudarydama palankias sąlygas jam augti, vystytis, tobulėti. Tai atsispindi teiginiuose „* Šios pastangos nenuėjo vėjais, problema išspręsta. * Valdžiai lengviau dirbti, kai yra aktyvi bendruomenė“. Kategorijoje „**Aktyvus interesų gynimas**“ (12 teiginių) galima pastebėti, kad bendruomenės pačios imasi iniciatyvos, ieškodamos pagalbos iš kitų. Kaip bendruomenė veikia, kokių rezultatų ji gali pasiekti, priklauso nuo pačios bendruomenės narių iniciatyvos. Šią kategoriją apibūdina tokie teiginiai kaip „* Patalpų neturime, o bendruomenę įregistruoti reikia. * Buvo labai sunku, bet mes nepasidavėme. * Mes kalnus nuversim“. Straipsniuose apie bendruomenę ir jos veiklą atsispindi ir kategorijoje „**Bendrumo poreikis**“ (12 teiginių). Žmonės kupini idėjų, trokšta veiklos, į bendruomenes buriasi įvairaus amžiaus žmonės. Tai galima pastebėti teiginiuose, kaip „* Kaimo bendruomenėse <...> žmonės nebenori vien namus, ūkį tvarkyti ir į televizorių spoksoti“.

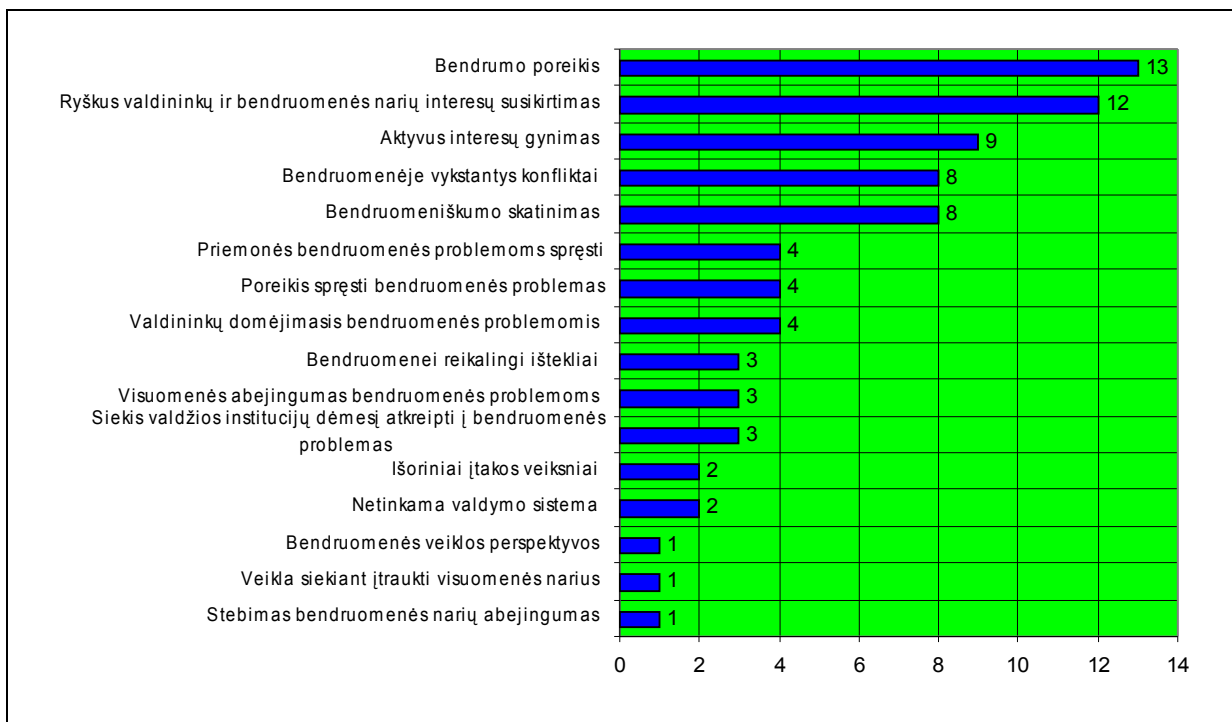
5 pav. 2005 metų Šiaulių krašto vertinimas (N =15)

Su kaimynais nori daugiau bendrauti, dalyvauti saviveikloje, lankytis kavinėse. * „Pas mus nereikia skirstyti darbų, vienas pasakė reikia, visi puolam daryti“. Kategorijoje „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ (10 teiginių) atsispindi bendruomenės narių domėjimasis verslo, informacijos naujovėmis. Bendruomenė neapsiriboja vien savo narių interesais. Šią kategoriją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* Kaimo bendruomenė <...> ruošiasi įsikurti buvusiam darželyje. * Atsiras ne tik sveikatingumo takas, bet bus įrengtas fizinės terapijos kabinetas su cholesterolio koncentracijos kraujyje nustatymo aparatu gliukometru bei perline vonia“. Daugelis iškilusių problemų reikalauja tam tikrų pajamų. Neretai bendruomenių išdus papildo paramos fondų, privačių asmenų, Nevyriausybinių organizacijų parama. Tai atsispindi kategoriją „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (10 teiginių), kaip „* Pusantrio tūkstančio litų skyrė Nevalstybinių organizacijų rėmimo fondas. * Tūkstantį litų dar atseikėjo rajono Savivaldybė“. Kategorijoje „**Siekis valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ (9 teiginiai) akcentuojama, kad bendruomenė turi bendradarbiauti su platesnėmis valstybės institucijomis – taip sustiprintų pačios bendruomenės veiklą ir ją pačią. Tai atsispindi teiginiuose „* Naujoji bendruomenė prašys pagalbos. * Pasitarimas baigėsi visų šalių pritarimu“. Kategorijoje „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ (7 teiginiai) išryškėja bendruomenės narių siekis spręsti iškilusias problemas, į bendruomenės veiklą įtraukiant kuo daugiau jaunimo. Šią kategoriją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* Svarbiausias ir bendras visų uždavinys - suvienyti ginčų išvargintą miestelį, susitaikyti. * Bendruomenė neketina nuleisti

ranku, jos aktyvas į daugelį problemų kibs ilgai nelaukęs“. Džiugu, kad bendruomenės nariai yra aktyvūs sprenddami savo problemas, bet ne visada jie yra pajėgūs jas įveikti. Kategorijoje „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (6 teiginiai) pastebima, kad bendruomenė paliekama pati spręsti savo problemas. Visą tai parodo teiginiai „**kaimo bendruomenės pirmininkas <...> pasigenda rajono mastu organizuojamų seminarų. * Į tai, su kokiomis problemomis susidurs kaimo bendruomenės, nesigilinama*“. Kategorija „**Bendruomenės inovacijos**“ (5 teiginiai) apibūdina tokie teiginiai, kaip „** „Mes iš bendruomenės dar nesame surinkę nė vieno lito. Mūsų sąskaita tuščia, bet mes jau tokį renginį suorganizavome*“. ** Pagyvėjo kultūrinis gyvenimas, padaugėjo renginių*“. Bendruomenėms yra aktualūs kultūriniai siekiai. Nors sąskaita ir tuščia, bet bendruomenės nariai parodo, kad nori aktyviai gyventi. Kiekvienas bendruomenės narys prisideda prie problemų sprendimo. Visa tai atsispindi kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ rasti 5 teiginiai, kaip „** Daug gali padaryti savanoriai ir daug ką galima padaryti be pinigų - talkomis. * Bendruomenė parengė projektą „Ne kiekvienas didelis darbas – geras, kiekvienas geras darbas – didelis*“. Straipsniuose atsispindi ir „**Netinkama valdymo sistema**“ (3 teiginiai), „** Valdžia jau apmokestino bendruomenių iniciatyvą. * Kur dabar tie sutaupyti pinigai <...>*“. Čia pastebimas valdymo sistemos trukdymas bendruomenės veiklai. Kategorijoje „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ (2 teiginiai) atsispindi skirtingas socialinis konstravimas, kuris sudaro pagrindą problemų atsiradimui, kaip „** Užsimoję prieš kaimo mokyklas politikai ir valdininkai pasmerkė ne tik vaikus, bet ir kaimų bendruomenes*“. Kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (2 teiginiai) teiginiai rodo, kad bendruomenių nariams nesvetimas ir poilsio troškulys. Kuriami projektai, kas paskatina žmones susimąstyti apie sveikatą. Pagal teiginių skaičių paskutinėje vietoje yra kategorija „**Stebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (1 teiginys). Ne visi bendruomenės nariai yra aktyvūs. Atsiranda ir tokių, kurie laukia, kol jų problemas išspręs kiti.

Pagal tyrimo rezultatus dienraštyje „Kauno diena“ 2005 metais (6 paveikslas, 3 priedas) kategorija „**Bendrums poreikis**“ pagal teiginių skaičių yra pirmoje vietoje (13 teiginių). Ją apibūdina tokie teiginiai, kaip „** Pasak bendruomenės pirmininko <...>, pašto skyrius iki šiol buvo kone vienintele kaimiečių bendravimo ir susitikimo vieta, neskaitant bažnyčios. * bendruomenė ir kitiems bendruomenių centrams siūlo <...> rengti įspūdingas šventes <...>*“. Teiginiai rodo, kad žmonės sugeba organizuoti savo laiką, susirasti jiems reikiamą informaciją ar susiorganizuoti įvairias šventes. „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ pagal teiginių skaičių (12 teiginių) yra antroje vietoje. Bendruomenės nariams yra daug problemų, kurias sunku įveikti, todėl jas sprendžiant išryškėja valdžios abejingumas. Tai

atsispindi teiginiuose, kaip „* Surengtoje diskusijoje bendruomenių atstovai ir seniūnai nerado bendros kalbos. * <...> aiškiai matyti seniūnų noras reguliuoti bendruomenių atstovų skyrimą iš viršaus – reikiamus žmones parinktų patys seniūnai <...>“. Trečioje vietoje pagal teiginių skaičių (9 teiginiai) yra „**Aktyvus interesų gynimas**“.

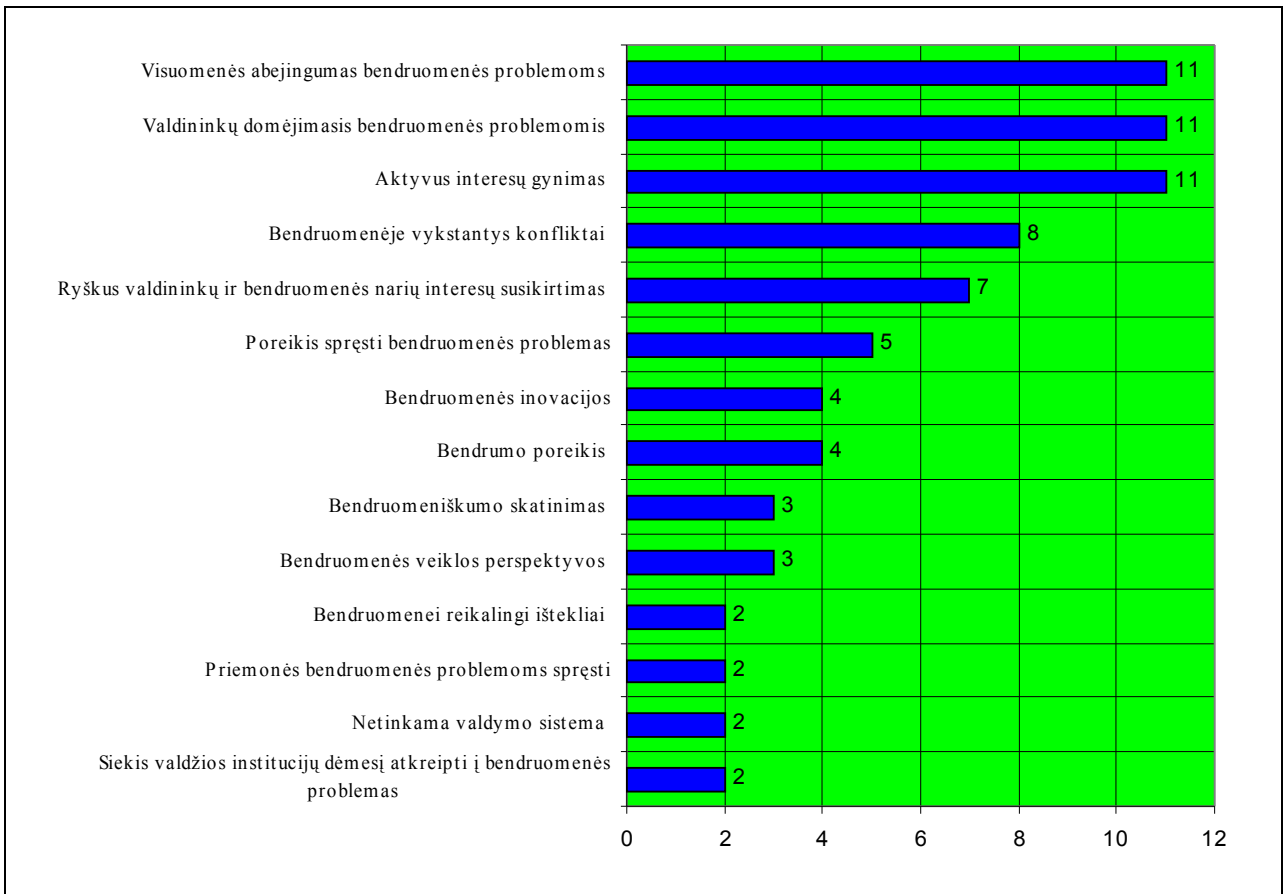

6 pav. 2005 metų Kauno dienos vertinimas (N=13)

Didėja bendruomenių aktyvumas, garsiai išsakomos problemos, kreipiamasi į valdžios įstaigas, tačiau pastebimas valdžios įstaigų nesutarimas su bendruomene, kaip „* Bendruomenės komitetas kategoriškai prieštarauja<...>. * Jei į mūsų nuomonę nebus atsižvelgta, kreipsimės į teismą“. Kategorijoje „**Bendruomenėje vykstantys konfliktai**“ yra 8 teiginiai, kurie teigia, kad tiek bendruomenės nariai yra nevieningi, nesutaria tarpusavyje, kaip „* Užrakintas rūšys į katilinę įskėlė ginčą <...>. * bendruomenės administratorius <...> pernelyg nenorėjo komentuoti kilusio ginčo“. Kategorijoje „**Bendruomeniškumo skatinimas**“ 8 teiginiai. Žmonės skatinami burtis į bendruomenes, kad galėtų daugiau bendrauti tarpusavyje, būtų pasirengę padėti vienas kitam. Bendruomenės kuriasi siekdamos žmonių artumo, vieningumo, savitarpio pagalbos puoselėjimo. Šią kategoriją apibūdina teiginiai, kaip „* <...> suskato žmones burti į kaimo bendruomenes <...>. * Neseniai kaime <...> sukurta bendruomenė. * Gyventojai miesto valdžią ragina nepriimti išankstinių sprendimų, prieš tai nepasitarus su bendruomene“. „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“, „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“, „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (po 4 teiginius), turi reikšmės sėkmingai bendruomenės veiklai. Tik kartu sprendžiant atsiradusias problemas pasiekiamas norimas rezultatas. Sėkmingai bendruomenės veiklai svarbus kitų institucijų,

žmonių palaikymas, pritarimas, pagalba ir parama. Bendruomenės veiklos funkcionalumui yra reikalingi žmoniškieji, materialiniai ištekliai. Tai atsispindi kategorijoje „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (3 teiginiai), kaip „* *Gyvenvietei jau reikia nebe pradinės, bet pagrindinės mokyklos. * <...> gerokai pablogės mūsų gyvenamosios sąlygos*“. Jaučiamas ir „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (3 teiginiai), kaip „* *Per visus nepriklausomybės metus niekas neišgirdo mūsų prašymo <...>*“. „**Siekis valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ taip pat 3 teiginiai. Tai rodo, kad vietinės valdžios institucijos rūpinasi vietos gyventojų reikalais. „**Išoriniai įtakos veiksniai**“, „**Netinkama valdymo sistema**“ turi po 2 teiginius, kurie byloja, jog žmonės nerimauja dėl savo ateities. „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“, „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius**“, „**Stebimas bendruomenės narių abejingumas**“ turi po 1 teiginį. Bendruomenės nariai neabejingi aplinkos gražinimui, tuo pačiu siekia sudominti ir visuomenę. Tačiau pasitaiko ir pasyvių žmonių, kurie neturi noro tokiai veiklai.

Tyrimų rezultatai rodo, kad 2005 metų „Vakarų ekspreso“ straipsniuose (7 paveikslas, 3 priedas) atsispindėjo „**Aktyvus interesų gynimas**“ (11 teiginių). Šioje kategorijoje atsiskleidė itin ryškus bendruomenės narių aktyvumas, kuris reiškiasi bendrų tikslų siekimu. Tai rodo teiginiai, kaip „* *Moteris tvirtino neketinanti pasiduoti. * Bendruomenė primena šalies valdžiai <...>*“. Valdininkai nelieka abejingi bendruomenės problemoms, jie sprendžia kaip sutelkti visuomenę gaivinant dvasines vertybes. Tai atsispindi kategorijoje „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (11 teiginių), kaip „* *Rajono meras <...> sakė, jog kasmet vis augant pajamoms, atsiranda daugiau galimybių padėti bendruomenėms spręsti įvairias ūkines problemas. * Su gyventojais esame nekart susitikę ir aptarę šiuos klausimus*“. Taip pat 11 teiginių turi ir kategorija „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“, kaip „* *Piktinosi, kad valdžia visiškai neatsižvelgia į bendruomenės poreikius. * Išvis neįsigilinta į bendruomenės reikalavimų esmę*“. Šie teiginiai byloja, kad visuomenė nesigilina į bendruomenės reikalavimus. Bendruomenių netenkina atsakymai į jų pateiktus klausimus ir iškeltas problemas. Kategorija „**Bendruomenėje vykstantys konfliktai**“ turi 8 teiginius, kaip „* *Visuomeninė organizacija, nerandanti kompromiso su rajono savivaldybe. * Apskritis valdžiai patikėtas tarpininko vaidmuo*“.

7 pav. 2005 metų Vakarų ekspreso vertinimas (N = 11)

Šie teiginiai rodo, kad bendruomenė susiduria su valdžios priešišku, kuris pasireiškia bendruomenės veiklos nevertinimu. Tai atsiskleidžia ir kategorijoje „**Ryškūs valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ (7 teiginiai). Susidaro išpūdis, kad valdžios atstovai stengiasi likti nuošalyje, tokie teiginiai kaip „* gyventojai susibūrė į bendruomenę, tačiau, iki šiol nepasiseka pašalinti netvarkos“. „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ - 5 teiginiai, jie atspindi, kad bendruomenė siekdama įgyvendinti savo tikslus stengiasi įtraukti ne tik vietinius gyventojus, bet ir valdžios žmones. Tai rodo tokie teiginiai, kaip „* Įmonės neatsisako ir tiesiogiai paremti vietos bendruomenių. * Tokie verslininkų žingsniai garantuoja moralinį pasitenkinimą ir gerą kaimynystę“. Kategorijoje „**Bendruomenės inovacijos**“ yra 4 teiginiai, kurie byloja, kad bendruomenės nariai siekia renovuoti senus pastatus, kapines, norėdami išsaugoti jų reikšmingumą ir sudaryti estetiškesnį kaimo/miesto vaizdą. „**Bendrumo poreikis**“ (4 teiginiai). Žmonės į bendruomenes buriasi, nes vieni nepajėgūs išspręsti problemų, tai parodo teiginiai, kaip „*veikia stipri bendruomenė, kurios dėka buvo restauruota bažnyčia ir bendruomenės namai. * Bendruomenės iniciatyvas palaiko garsūs visuomenės veikėjai, mokslininkai ir rašytojai“. „**Bendruomeniškumo skatinimas**“, „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ turi po 3 teiginius. Žmonės į bendruomenes dažniausiai buriasi dėl bendrų interesų ar kitų bendrų tikslų, nori susirinkti ir maloniai praleisti laisvalaikį. „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“, „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“, „**Siekis valdžios**

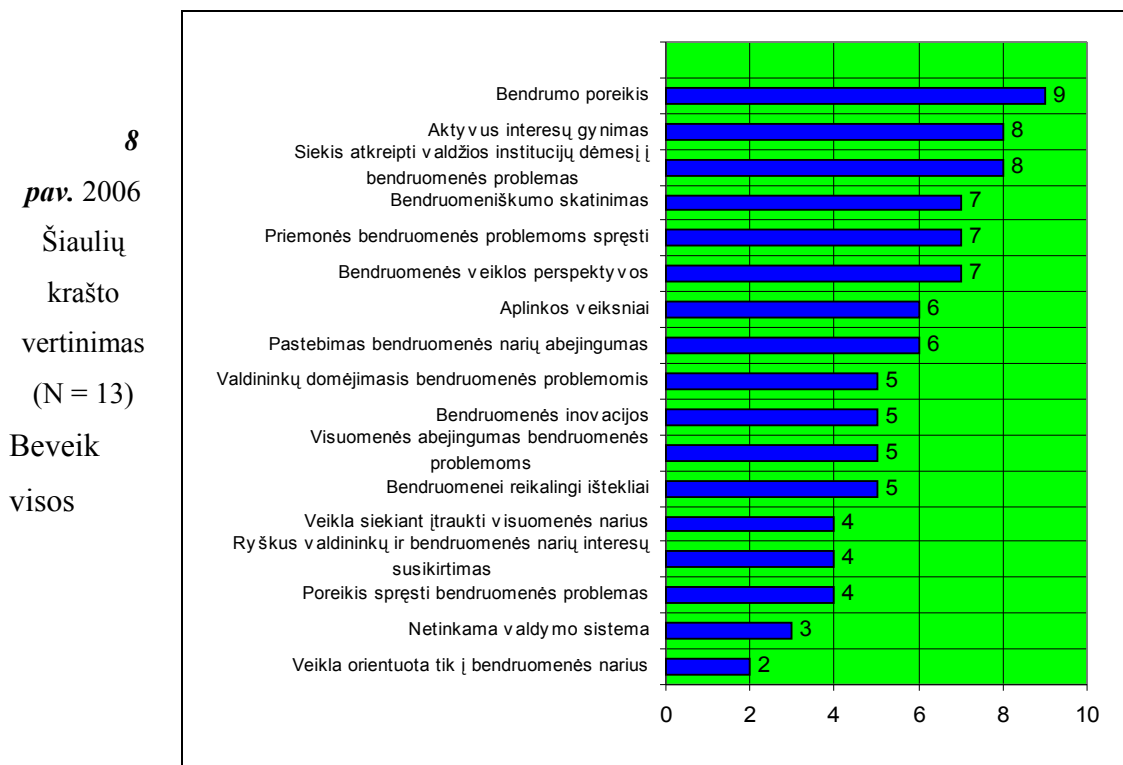
institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas“ turi po 2 teiginius. Beveik visos bendruomenės akcentuoja, jog labai trūksta lėšų. Bendruomenės nariai aktyviai ieško rėmėjų, kad išsprendtų finansinės problemos, todėl vykdydamos savo veiklą stengiasi įtraukti ir valdžios atstovus. Kategorija „**Netinkama valdymo sistema“** (2 teiginiai) teigia, jog žmonės baiminasi miesto valdžios veiksmais dėl pastatų gražinimo.

4.2.3. 2006 metų dienraščių vertinimas

2006 metų dienraštyje „Šiaulių kraštas“ buvo rasti 13 straipsnių apie bendruomenę ir jos veiklą. 8 paveiksle (4 priedas) matyti, kad didelis dėmesys straipsniuose skiriamas kategorijai „**Bendrumo poreikis“** (9 teiginiai). Kategoriją atspindi tokie teiginiai, kaip „* Žmonės čia veiklūs, norintys nuo mažų vaikelių iki senelių gali šokti, dainuoti, vaidinti, sportuoti, po darbo užsiimti aerobika ar žaisti tinklinį. * <...> nestiki, kad šiais laikais žmonės nori burtis“. Šios kategorijos teiginiai parodė, kad atsiranda poreikis burtis, siekiant vieningos veiklos. Antrą vietą pagal teiginių skaičių užima „**Aktyvus interesų gynimas“** ir „**Siekis valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas“** (po 8 teiginius). Bendruomenė ne tik aktyviai gina savo interesus, bet ir siekia atkreipti valdžios institucijų dėmesį į esamas problemas. Tai parodo teiginiai, kaip „* <...> kaimas tikisi pralaužti ledus. Bendruomenė nenuleis rankų <...>. * <...> kaimas suvienijo jėgas.“ Bendruomenei nemažą įtaką daro ir aplinkos veiksniai. Tai galime pastebėti kategorijoje „**Aplinkos įtakos veiksniai“** (6 teiginiai). Ją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* <...> rūpestis: dengta autobusų stotelė, kaimo apšvietimas. * <...> uždrausta organizuoti renginius, nes pastatas neatitinka priešgaisrinės saugos reikalavimų“. Straipsniuose apie bendruomenės veiklą atsispindi kai kurių žmonių abejingumas. Tai nusako kategorija „**Pastebimas bendruomenės narių abejingumas“** (6 teiginiai) – „* <...> ne visi šimtas narių yra aktyvūs. * Bendruomenės veikla buvo apmirusi“. Kategorijoje „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemoms“** (5 teiginiai) matome, kad vykdydamos savo veiklą bendruomenės stengiasi į ją įtraukti ir kitus su bendruomene nesusijusius asmenis, taip norėdamos parodyti savo veiklą – „* <...> Verslininkų įkurta bendrovė. * <...> seniūnija bendruomenę parėmė.“ Taip pat yra pastebimas ir „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms“** (5 teiginiai). Dažniausiai bendruomenė yra paliekama pati spręsti savo problemas, kadangi dauguma visuomeninių institucijų nesidomi bendruomenės veikla ar jos sunkumais. Tai parodo šie teiginiai, kaip „* Seniūnijai nepavyko susitarti <...>. * <...> prašymai lieka be atsako. * Jei tai nebus padaryta, žmonės buriantys statiniai bus išaldyti“. Tam, kad bendruomenės galėtų

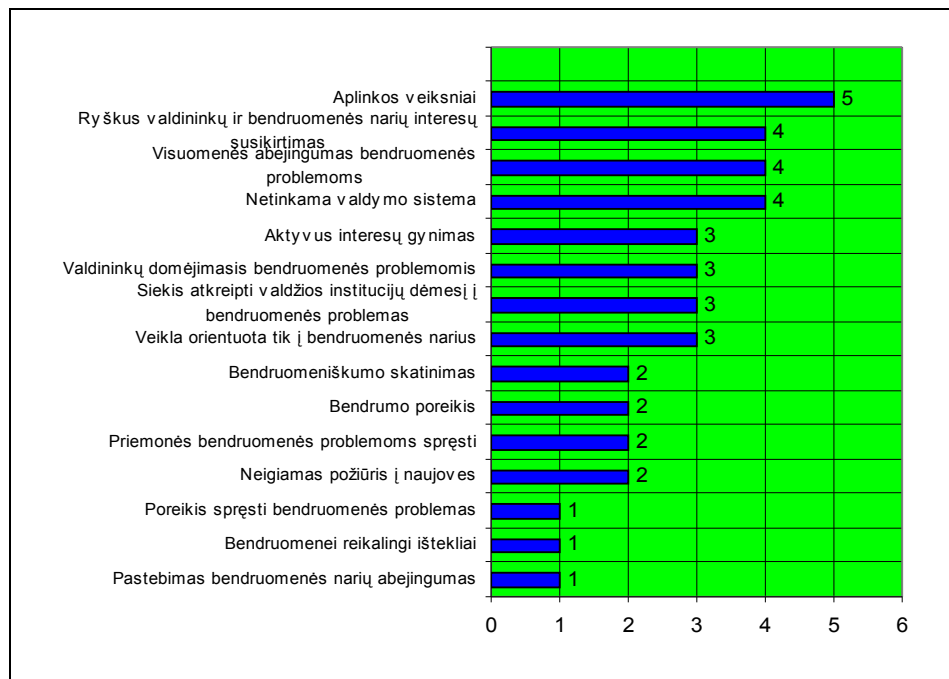
normaliai funkcionuoti ir plėtoti savo veiklą, joms būtina materialinė bazė. Būtent dėl nepakankamos materialinės bazės kyla dauguma problemų.

bendruomenės akcentuoja, jog labai trūksta lėšų. Visa tai atsispindi kategorijoje „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (5 teiginiai), kaip „*<...> pastatas gana apleistas, nešildomas, nesutvarkytas. *<...> reikia pridėti ir savų lėšų <...> bendruomenė jų neturi.“ Kategorija „**Bendruomenės inovacijos**“ (5 teiginiai) atspindi, kad kuriamos inovacijos, bendruomenės veiklos procese, tai savotiškas rezultatas parodantis jos aktyvumą. Šią kategoriją atspindi tokie teiginiai kaip „*<...> pradėtos rengti ir tradicinės amatų dienos, advento vakarai. *<...> pradėjo veiklą nuo poilsio ir sporto zonos.“ Kategorijoje „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ (4 teiginiai) pastebimas bendruomenės narių siekis sukurti daugiau rekreacinių zonų, kur galėtų susirinkti ir maloniai praleisti savaitgalį. „* Bandys gauti paramos mokyklos stadiono dangai. *<...> patys susitvarkysime, kaime visko turime. *<...> Nusprendėme. Tvarkytis reikia ir greitai“. Bendruomenės nariai į savo veiklą stengiasi įtraukti ne tik vietinius gyventojus, bet ir suburti aplinkinių vietovių žmones bei valdžios atstovus, siekdami įgyvendinti savo plėtros tikslus. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius**“ (4 teiginiai), kaip „* Pirmą šventę padėjo surengti rajono kultūros skyrius. *<...> šventės tarnauja kaip verslas, pajamų šaltinis. *<...> norisi parodyti, kad kaime žmonės ne tik geria“. Kategorijoje „**Netinkama valdymo sistema**“ (3 teiginiai) atsispindi neorganizuotos valdymo sistemos trukdymas bendruomenės produktyviai veiklai, kaip „*<...> vien registravimo dokumentus tvarkė keturis mėnesius. * Viršininkas turėtų atsižvelgti ir nepažeidinėti įstatymų“.

Bendruomenės nariai į savo veiklą siekia įtraukti kuo daugiau žmonių. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (2 teiginiai), kaip „*<...> *veikia du kultūros židiniai. Gerai, kad mūsų neužmiršta, surenka šokėjus, darbininkus, kalvius, meistrus <...>. *<...> penki bendruomenės nariai pagal laimėtą projektą buvo nuvykę į Suomiją*“.

2006 metų dienraštyje „Kauno diena“ buvo rasti tik 11 straipsnių apie bendruomenę (9 paveikslas, 4 priedas). Bendruomenės veiklos aktyvumas ir įvairūs veiksniai, tokie kaip: socialinė politika, švietimo sistema, socialinės tikrovės mechanizmo nebūvimas atsispindi kategorijoje „**Aplinkos įtakos veiksniai**“ (5 teiginiai). Ją apibūdina tokie teiginiai, kaip „*<...> *savita švietimo reformos problematika. * Pagrindinė mūsų problema - neišvystyta infrastruktūra*“. Pastebimas „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (4 teiginiai). Dažniausiai bendruomenė yra paliekama pati spręsti savo problemas, kadangi dauguma visuomeninių institucijų nesidomi bendruomenės veikla ar jos sunkumais. Tai parodo šie teiginiai, kaip „* *Pilietiškai aktyvią bendruomenę valdininkai neretai pavadina „ganduomene“.* *<...> *valdžia nerodė jokie noro kuo nors įtikinėti susirinkusius žmones.*“ Neretai išryškėja „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ (4 teiginiai), tokie teiginiai, kaip „* *Bendruomenės atstovai šiame sprendime išvelgė galimą korupciją.* *<...> *bendruomenė gyvena nuolatinio teisinio karo su Savivaldybe sąlygomis*“. Kategorijoje „**Netinkama valdymo sistema**“ (4 teiginiai) atsispindi neorganizuotos valdymo sistemos trukdymas bendruomenės produktyviai veiklai, kaip „*<...> *amžini skandalai tikrai stebina.* *<...> *rajono valdžia bendruomenių veiklai skiria labai mažai lėšų*“. Kategorijoje „**Bendruomenėje vykstantys konfliktai**“ (6 teiginiai) atsiskleidžia faktas, kad bendruomenės gali būti ir nevieningos, jose vykstantys nesutarimai gali peraugti į socialinius konfliktus. Šią kategoriją iliustruoja tokie teiginiai, kaip „*<...> *užverda didžiausi ginčai.* *<...> *įsivyravo negeranoriški, nedraugiški žmonių tarpusavio santykiai*“. Kategorijoje „**Aktyvus interesų gynimas**“ (3 teiginiai) atsiskleidė ryškus bendruomenės narių aktyvumas, kuris reiškėsi interesų, teisių gynimu, bendrų tikslų siekimu, kaip „*<...> *nors ir netiesiogiai, pasiekė pergalę.* *<...> *bendruomenė kovos dėl dabartinio bendrojo plano projekto pakeitimo*“. „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ išskirti 3 teiginiai leidžia teigti, kad tiek bendruomenės, tiek valdžios institucijos vis dėlto yra linkusios bendradarbiauti. Šią kategoriją apibūdina teiginiai „*<...> *apygardos administracinis teismas patenkino skundą ir įpareigojo Savivaldybę <...>. *<...> parlamentarami sutiko imtis iniciatyvos <...>*“.

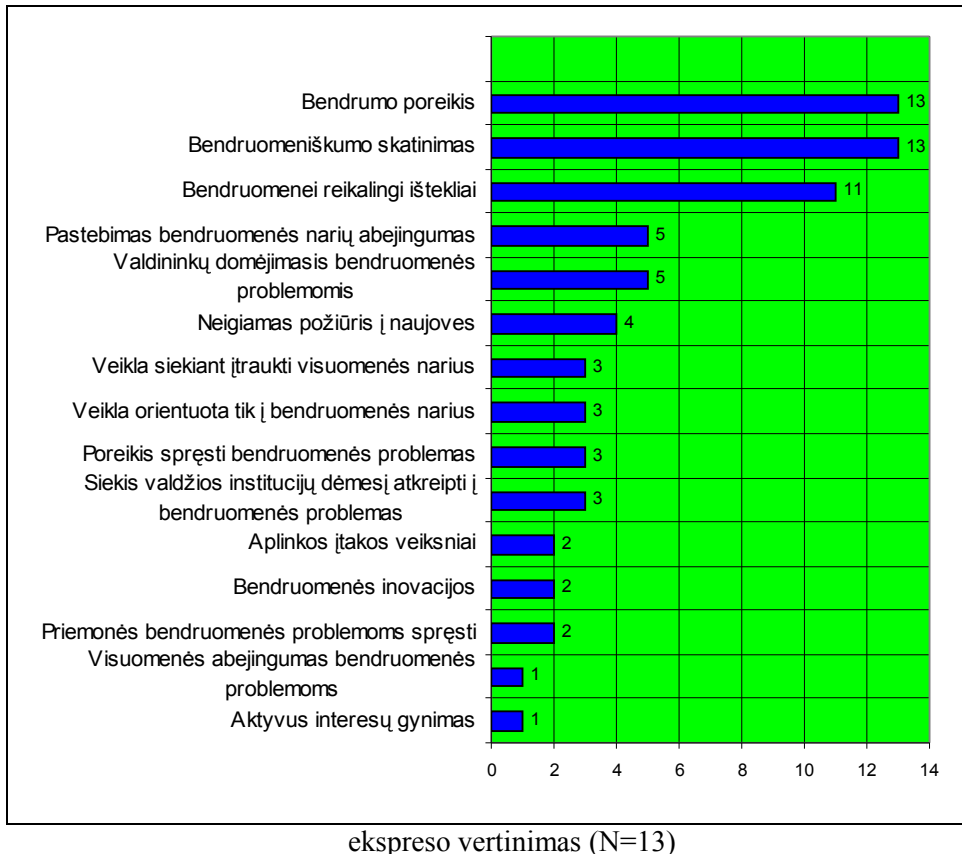
9 pav. 2006 Kauno dienos vertinimas (N = 11)

Bendruomenės nariai „**Siekia valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ (3 teiginiai). Teiginiai „*<...>priverčianti net politikus keisti sprendimus. * Ji kreipėsi į miesto vadovus, Seimą, Vyriausybę, rašė raštus į valstybines instancijas, prašydama išsaugoti parką.“ rodo, kad valdžia pasirengusi padėti bendruomenėms. Įvairios bendruomenės pasižymi tik joms būdinga veikla, kuri dažniausiai ir vienija jos narius. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (3 teiginiai), kaip „* Suaugusieji galėjo traukti virvę, pažaisti krepšinį, smiginį, šaškėmis, pakilnoti svarstį. * Stadione įvyko ir senjorų futbolo varžybos. * Šventės metu vaikai piešė piešinius, mamytės komponavo puokštes, o tėveliai dalyvavo įvairiose sportinėse varžybose“. Kategorijoje „**Bendruomeniškumo skatinimas**“ (2 teiginiai) žmonės skatinami burtis, išryškėja bendruomenės narių bendrų tikslų siekimas, žmonės tampa aktyvesni, draugiškesni „*<...> bendruomenių aktyvumas padėtų užkirsti kelią galimai korupcijai. *<...> būtina skatinti bendruomenių veiklą“. Kategorija „**Bendrumo poreikis**“ (2 teiginiai) parodo, kad vienas žmogus nėra pajėgus spręsti problemas, todėl atsiranda poreikis burtis į bendruomenes. Bendruomenės susidariusias problemas sprendžia pasitelkdamos tiek racionalius, tiek iracionalius būdus, t.y. kartais imasi itin drastiškų priemonių, o kartais pakanka pagalbos kreiptis į įvairias bendruomenių interesus ginančias organizacijas. Tai atsispindi kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ (2teiginiai), kaip „*<...> moralinis palaikymas iš šalies padės bet kuriai bendruomenei apsiginti nuo neteisėtų sprendimų. *<...> visi pinigai tikrai pateks kaimo bendruomenėms“. Tačiau atsiranda ir tokių, kurie neigiamai žiūri į naujoves. Tai atsispindi kategorijoje „**Neigiamas požiūris į naujoves**“ (2 teiginiai), kaip „*<...> jei kartkartėmis į vieną vietą susirinktų vyresnio amžiaus žmonės tiesiog

pabendrauti, bet tai suorganizuoti nėra kam. *<...> Gaila <...> dalyvauja tie žmonės, kurie turėtų šviesti visuomenę ir į problemas žiūrėti valstybiškai“. Kategorijos „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“, „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ ir „**Pastebimas bendruomenės narių abejingumas**“ turi tik po 1 teiginį. Kai kuriose bendruomenėse, neretai normalus funkcionavimas sutrinka todėl, kad patiems bendruomenės nariams trūksta iniciatyvumo imtis veiklos savo gerbūvio kūrimui. Jie tikisi sulaukti pagalbos iš šalies, patys nieko nedarydami.

Tyrimo rezultatai rodo, kad dienraštyje „Vakarų ekspresas“ 2006 metais (10 paveikslas, 4 priedas) didžiausias dėmesys buvo skiriamas „**Bendruomeniškumo skatinimui**“ ir „**Bendrumo poreikiui**“ po 13 teiginių. Tai atskleidžia sėkmingą bendruomenės narių aktyvumą bendruomenės tikslams ir bendrai kultūrinei veiklai įgyvendinti. Tai atspindi teiginiai, kaip „**<...> vyksta aktyvus kultūrinis gyvenimas - žmonės šoka, dainuoja, vaidina. *<...> juos visus vienija noras tobulėti*“. Kategoriją „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (11 teiginių), apibūdina tokie teiginiai, kaip „**<...> pagrindinis įvardytas pageidavimas - apie 200 kv. metrų salė su scena. *<...> kad būtų ir nedidelė patalpa konferencijoms bei seminarams rengti, taip pat keletas kabinetų*“. Šie teiginiai rodo, kad bendruomenei reikalinga materialinė pagalba. Kategorijoje „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (5 teiginiai) pastebima, kad bendruomenė ir valdžios institucijos bendradarbiauja, tai rodo šie teiginiai „**<...> Savivaldybės administracijos direktorė <...> patikino išsvajotuosius bendruomenės namus duris atversiant kitų metų kovą. * Kultūros darbuotojams pažadėtos patalpos renovuojamame buvusiam vaikų darželyje*“. Kategorijoje „**Stebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (5 teiginiai), kaip „**<...> nepritekliaus liūne skęstantys žmonės neretai praranda motyvaciją ką nors keisti, imtis veiklos. *<...> tai padaryti turėtų kas nors kitas. *<...> kaimas pavargęs, nėra ką veikti*“ pastebima, kad bendruomenės nariai yra abejingi problemų sprendimui, neigiamai žiūri į naujoves. Tai atsispindi kategorijoje „**Neigiamas požiūris į naujoves**“ (4 teiginiai) „**<...> žeminamas žmogaus orumas, prarandamas pasitikėjimas savimi, noras sukurti vaikams geresnę ateitį. *<...> nepavyksta sukurti bendruomenės*“.

10 pav.
2006
metų
Vakarų

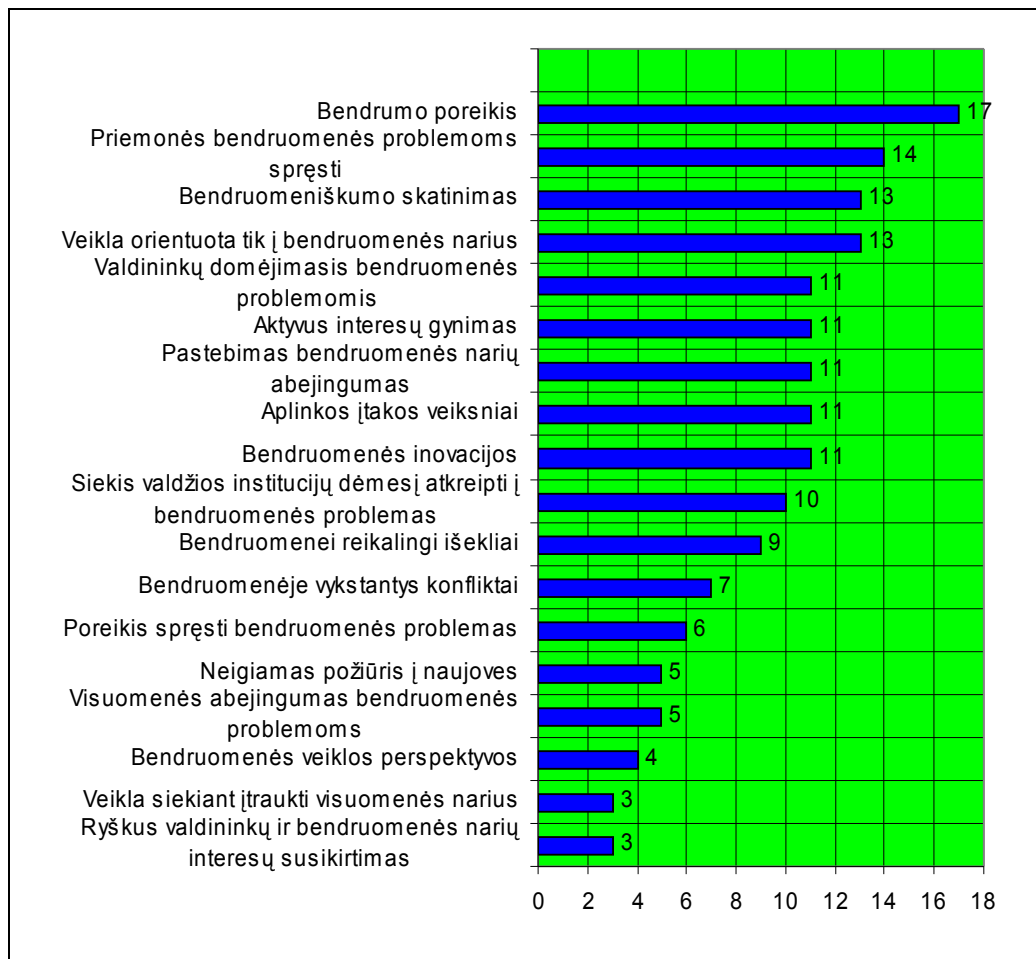
ekspreso vertinimas (N=13)

Įvairiais būdais siekiama „**Valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ (3 teiginiai). Šią kategoriją atspindi teiginiai, kaip „* *Norėčiau paraginti savivaldybes imtis daugiau iniciatyvos sprendžiant skurdo problemas. * <...> bendruomenės planuoja naujus projektus.*“ Taip atsiranda „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ (3 teiginiai), kaip „* *Viską darau iš širdies. Mano veiklumas kyla iš didelio noro. * <...> skelbimas čia mane atvedė. * <...> stengiasi su viskuo, kas ne jo jėgoms pakeisti, susitaikyti*“. Kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (3 teiginiai), atspindi bendruomenės narių aktyvumas, norėjimas tobulėti, bendrauti tarpusavyje. Ją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* <...> jie matys gamtą, potvynį, paukščių karalystę. * <...> saviveiklininkams kultūra būtina - taip jie atranda save, atsiskleidžia“. Skiriamas dėmesys bendruomenės siekiui, įtraukti visuomenės narius į bendrą veiklą atskleisti. Tai atspindi kategorijoje „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius**“ (3 teiginiai), kaip „* <...> Miestelyje vyksta Metų žmogaus rinkimai, kūrybinės stovyklos menininkams, kiti renginiai. * *Vokalinis ansamblis ir kaimo kapela <...> dainomis ir liaudiška muzika džiugina savo ir kaimyninių rajonų žmones*“. Kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ (2 teiginiai) atspindi ne tik bendruomenėje iškilusių problemų sprendimo būdus, bet ir rėmėjų paiešką. Tai matyti teiginiuose „* *Svarstoma, jog būtų galima atstatyti senuosius, sunykusius kultūros namus, kur yra daugiau erdvės. * <...> likusius darbus be jokio atlygio padarė patys*“. „**Bendruomenės inovacijos**“ (2 teiginiai) atspindi bendruomenės narių siekį renovuoti stadionus. Ne mažiau aktualūs ir kultūriniai siekiai. Šią kategoriją atspindi teiginiai, kaip „* <...> žmonės turės kur sportuoti, rengti šventes. *

Sporto aikštelė - pirmoji, įrengta vietos bendruomenės pastangomis“. Kategoriją „**Aplinkos įtakos veiksniai**“ (2 teiginiai) apibūdina tokie teiginiai, kaip „* <...> kultūros namams skirta vos keliasdešimties kvadratinų metrų erdvė - saviveiklininkai priversti gyventi ankštai. * Gyventojų renginiuose mažiau nei jų būdavo prieš porą metų - trūksta reklamos““. Kategorijos „**Aktyvus interesų gynimas**“ ir „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ turi po vieną teiginį. Bendruomenės nariams trūksta aktyvumo ginant savo interesus, tai pat pastebimas valdžios atsiribojimas nuo bendruomenių problemų. Tai parodo ir teiginiai „* *Valdžia mus visai pamiršo, užkampiu padarė. * <...> bendruomenės jėgomis įrengta nauja futbolo aikštelė*“.

4.2.4. 2007 metų dienraščių vertinimas

2006 metų dienraštyje „Šiaulių kraštas“ buvo rasti 27 straipsniai apie bendruomenę ir jos veiklą (11 paveikslas, 5 priedas). Didžiausias dėmesys buvo skiriamas „**Bendrumo poreikiui**“ (17 teiginių). Žmonės kupini idėjų, trokšta veiklos, į bendruomenes buriasi įvairaus amžiaus žmonės. Tai galima pastebėti teiginiuose, kaip „* *Žmonėms ne ką mažiau negu duonos ar oro reikėjo bendrų pasikalbėjimų, švenčių. * <...> sueina pagroti visa kapela. * <...> renginių reikia visais metų laikais*“. Bendruomenėms yra aktualūs kultūriniai siekiai. Nors sąskaita ir tuščia, bet bendruomenės nariai parodo, kad nori aktyviai gyventi. Kiekvienas bendruomenės narys prisideda prie problemų sprendimo. Visa tai atspindi kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ rasti 14 teiginių, kaip „* *Paaukojo apie du tūkstančius litų. * <...> supirktos medžiagos remontui. * Parašė projektą <...>. * Pirmininkė parengė projektą*“. Kategorija „**Bendruomeniškumo skatinimas**“ (13 teiginių) rodo, kad veiksminga kurti bendruomenes, gebančias spręsti iškilusias problemas, iškilusius klausimus. Tai įrodo teiginiai, kaip „* *Organizavome talkas altarijai sutvarkyti. * Nebuvo nei vieno vyro ar moters, atsisakiusio padirbėti miestelio labui. * Bendruomenė reikalinga gyventojų pilietiškumui ugdyti, bendrauti, bendroms problemoms spręsti*“. Kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (13 teiginių) teiginiai rodo, kad bendruomenių nariams nesvetimas ir poilsio troškulys. Kuriami projektai, kas paskatina žmones susimąstyti apie kvalifikacijos tobulinimą. Tai įrodo teiginiai, kaip „* *<...> parašė projektą, įsigijo aparatūros. * <...> susibūrė į šokių kolektyvą. * <...> reikės vėl mąstyti apie projektą. * <...> parengė kaimo žmonių kvalifikacijos tobulinimo programą*“. Kategorijoje „**Aktyvus interesų gynimas**“ (11 teiginių) galima pastebėti, kad bendruomenės pačios imasi iniciatyvos, ieškomos pagalbos iš kitų. Kaip bendruomenė veikia, kokių rezultatų ji gali pasiekti, priklauso nuo pačios bendruomenės narių iniciatyvos.

11 pav. 2007 m. Šiaulių krašto vertinimas (N=27)

Šią kategoriją apibūdina tokie teiginiai kaip „* <...> reikalaujame, kad pastatytų pastogę. * <...> žengė drąsų žingsnį <...>. * <...> bendruomenė nebeapsikęsdama <...>.“ Visuomenė tarsi globoja savo nari, sudarydama palankias sąlygas jam augti, vystytis, tobulėti. Tai pastebima kategorijos „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (11 teiginių) teiginiuose „* <...> šiemet užtikrino, kad pinigų gausime. * Valdžia mums pataria rašyti projektą. * Atsirado ir rėmėjų <...>“. Kategoriją „**Bendruomenės inovacijos**“ (11 teiginių) apibūdina tokie teiginiai, kaip „* Svajoja įrengti bent vieną patalpą, kurioje galėtų rinktis kaimo žmonės. * Šiltose patalpose galėtų būti ir bendruomenės kompiuteriai. * Įrengta sporto aikštelė“. Bendruomenėms didelę įtaką daro ir aplinkos veiksniai. Tai atsispindi kategorijos „**Aplinkos įtakos veiksniai**“ (11 teiginių) „* Kaimė apstu problemų. * <...> bendruomenei daryti inventorizaciją per brangu. * <...> dvokas sklinda visoje gyvenvietėje <...>“. Kada bendruomenė susiduria su problemomis galima pastebėti „**Bendruomenės narių abejingumą**“ (11 teiginių), tai atsispindi teiginiuose „* Aktyviai bendruomenės veikloje dalyvaujančių - vos vienas kitas. * <...> dalyvauti neskuba. * <...> kitiems tai neįdomu. * <...> gyventojai pasyvūs, neprisišauksi jų“. Kategorijoje „**Siekis valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ (10 teiginių) akcentuojama, kad bendruomenė turi

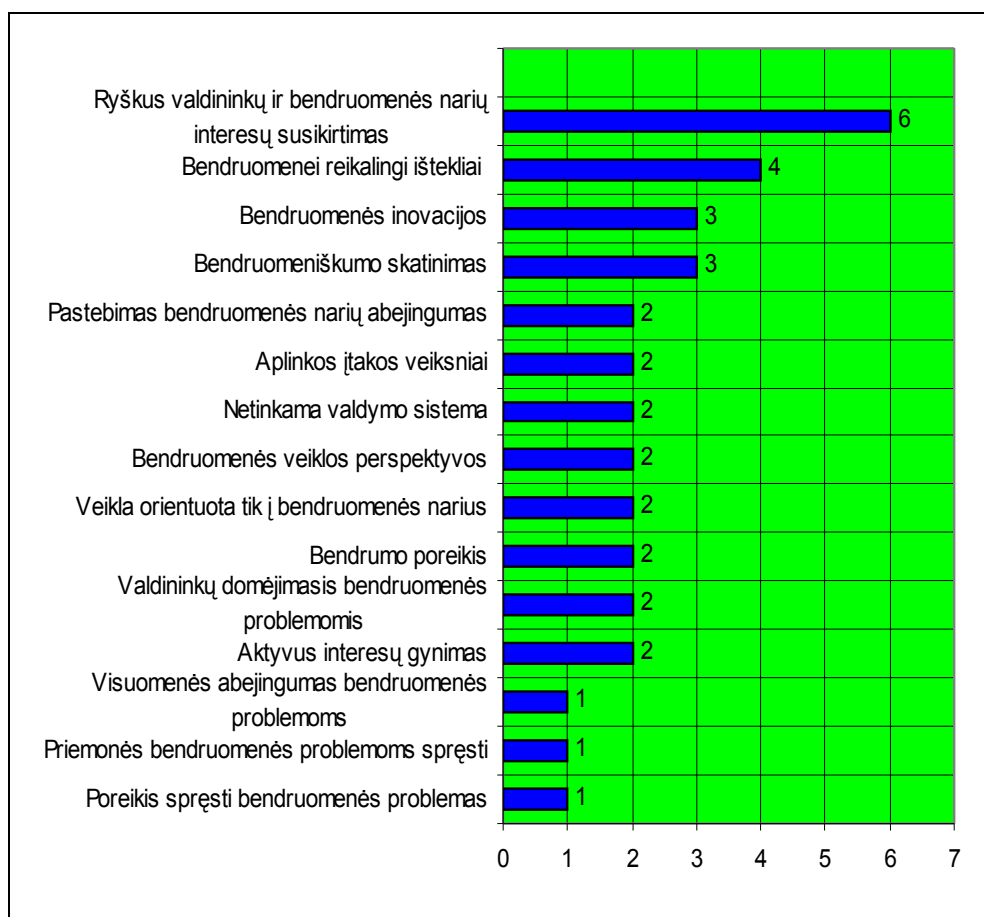
bendradarbiauti su platesnėmis valstybės institucijomis – taip sustiprintų pačios bendruomenės veiklą ir ją pačią. Tai atsispindi teiginuose „* *Ieškojo rajono vadovu, partijų bei verslininkų paramos.* * <...> *pateikė projektą Žemės ūkio ministerijai.* * *Parašė laišką premjerui* <...>. * *Raginame, klausiamo, stumiame už tai atsakingą Savivaldybę*“. Daugelis iškilusių problemų reikalauja tam tikrų pajamų. Neretai bendruomenių išdus papildoma parama fondu, privačių asmenų, Nevyriausybinų organizacijų parama. Tai atspindi kategoriją „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (9 teiginiai), kaip „* *Kaime nėra kultūros namų.* * *Norėtu, kad būtų įrengta sporto salė.* * *Kaime nenuτίας dujotiekis, vandentiekis.* * <...> *reikalingas kompiuteris.* * <...> *bendruomenė neturi oficialios savo būstinės*“. Kategorijoje „**Bendruomenėje vykstantys konfliktai**“ (7 teiginiai) atsiskleidžia faktas, kad bendruomenės gali būti ir nevieningos, jose vykstantys nesutarimai gali peraugti į socialinius konfliktus. Šią kategoriją iliustruoja tokie teiginiai, kaip „* *Kaimas garsėja konfliktais* <...>. * <...> *nesuvaldoma aistra pūsti muilo burbulus serga viena kaimo gyventoja.* * <...> *dėstė nuoskaudas dėl nesugyvenamo kaimynės charakterio*“. Kategorijoje „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ (6 teiginiai) išryškėja bendruomenės narių siekis spręsti iškilusias problemas, į bendruomenės veiklą įtraukiant kuo daugiau jaunimo. Šią kategoriją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* *Kreipėsi su prašymu paaukoti, kas kiek gali.* * *Vyko į bendrus rajono renginius.* * *Teko nemažai pavargti.* * *Reikia kažką daryti*“. Kategorijoje „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (5 teiginiai) pastebima, kad bendruomenė paliekama pati spręsti savo problemas. Visą tai parodo teiginiai „* <...> *pernai lėšų mums neskyrė.* * *Susidūrus su abejingumu ir skurdžia finansine parama* <...>. * <...> *nesulaukė paramos*“. Kategorijoje „**Neigiamas požiūris į naujoves**“ (5 teiginiai). Ne visi bendruomenės nariai yra aktyvūs. Atsiranda ir tokių, kurie laukia, kol jų problemas išspręs kiti. Tai atsispindi teiginuose „* *Iš pradžių į mokslus kaimo žmonės žiūrėjo skeptiškai.* * <...> *niekas nesiėmė idėjos įgyvendinimo.* * <...> *tikriausiai plaus pinigūs.* * *Kraipė galvas, žiūrėjo įtariai, kas iš to išeis*“? Kategorijoje „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ (4 teiginiai) atsispindi bendruomenės narių domėjimasis verslo, informacijos naujovėmis. Bendruomenė neapsiriboja vien savo narių interesais. Šią kategoriją apibūdina tokie teiginiai, kaip „* *Tikisi gauti pinigų pastato vidaus apdailai, pagalbinėms patalpoms sutvarkyti.* * *Žmonės domina šeimos verslas, ūkininkavimo pradmenys*“. Kategorijoje „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ (3 teiginiai) atsispindi skirtingas socialinis konstravimas, kuris sudaro pagrindą problemų atsiradimui, kaip „* *Valdžia neišdrįso nepaisyti susivienijusių žmonių nuomonės.* * <...> *ten daug visokių dalykų priešnekėta* <...>“. Kategorijoje „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės**

narius“ (3 teiginiai) skiriamas dėmesys bendruomenės siekiui, įtraukti visuomenės narius į bendrą veiklą atskleisti, kaip „* <...> palaiko glaudų ryšį su seniūnija. * <...> įrodyti rajono valdžiai <...>. * <...> džiaugėsi, kad rajono valdžia atsižvelgė į jų poreikius“.

Pagal tyrimo rezultatus dienraštyje „Kauno diena“ 2007 metais (12 paveikslas, 5 priedas) kategorija „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ pagal teiginių skaičių yra pirmoje vietoje (6 teiginiai). Bendruomenės nariams yra daug problemų, kurias sunku įveikti, todėl jas sprendžiant išryškėja valdžios abejingumas. Tai atsispindi teiginiuose, kaip „* <...> sukėlė gyventojų pasipiktinimą. * <...> bendruomenė piktinasi, kad valdininkai bando sumažinti draustinio ribas. * <...> gyventojai nepasitiki“.

Bendruomenės veiklos funkcionalumui yra reikalingi žmoniškieji, materialiniai ištekliai. Tai atsispindi kategorijoje „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (4 teiginiai), kaip „* Jau dabar rūmams reikia remonto, čia neliko gražių laiptų. * <...> išorei atnaujinti nebeužteko pinigų. * <...> trūksta pramogų, žaidimų aikštelių.“

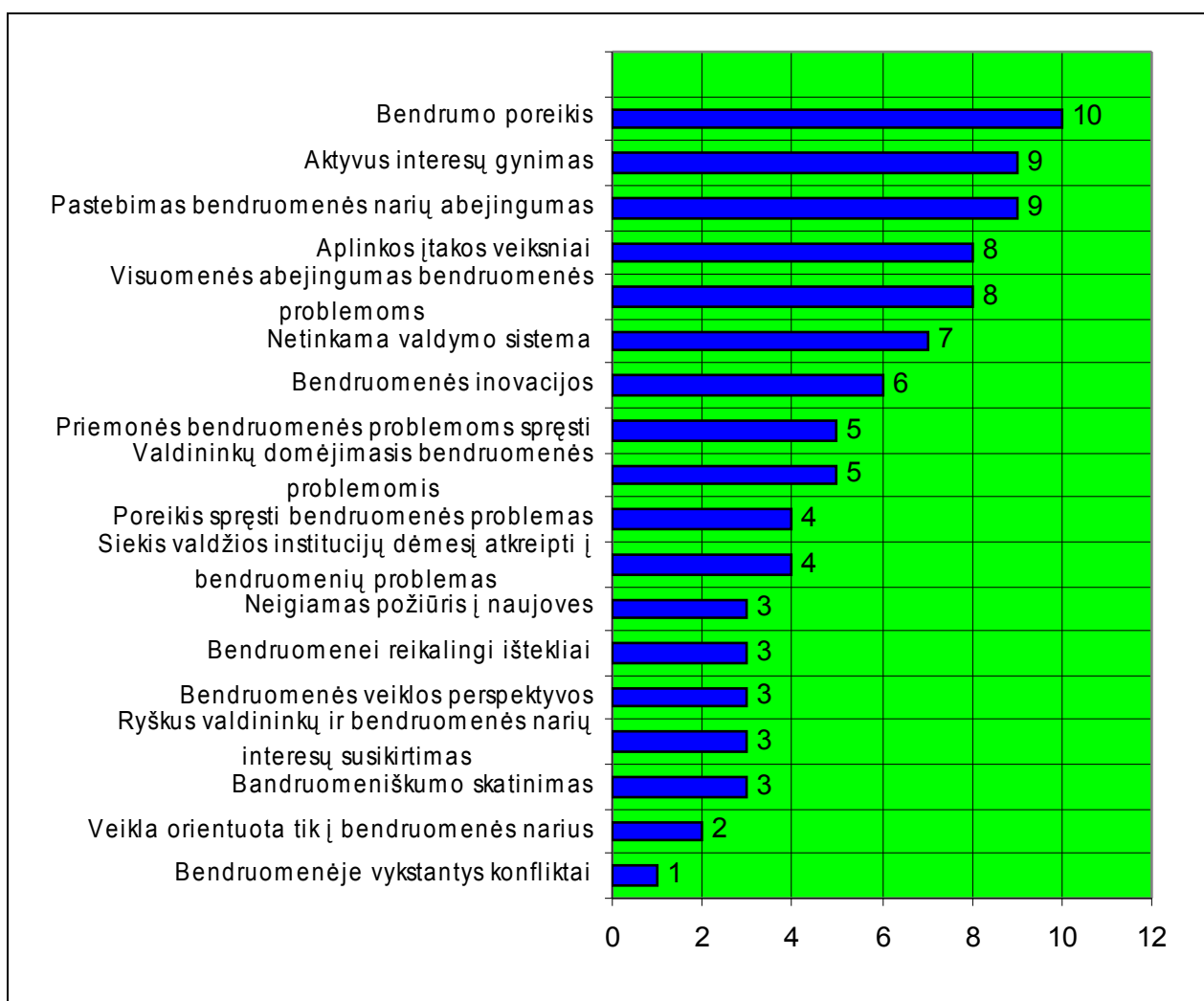
12 pav. 2007 m. Kauno dienos vertinimas (N=8)

Kategorijoje „**Bendruomeniškumo skatinimas**“ 3 teiginiai. Žmonės skatinami burtis į bendruomenės, kad galėtų daugiau bendrauti tarpusavyje, būtų pasirengę padėti vienas kitam. Bendruomenės kuriasi siekdamos žmonių artumo, vieningumo, savitarpio pagalbos puoselėjimo.

Šią kategoriją apibūdina teiginiai, kaip „* Čia nuostabus bendravimas, stiprus ryšys tarp bendraminčių. * Reikia tik noro. *<...> šokių kolektyvas stiprina gyventojų ryšius“. Kuriantis bendruomenėms, kuriamos „**Bendruomenės inovacijos**“ (3 teiginiai). Tai savotiškas rezultatas parodantis bendruomenės aktyvumą „*<...> gydymo įstaigai statomas naujas pastatas. *<...>“. Kategorijoje „**Aktyvus interesų gynimas**“ (2 teiginiai) didėja bendruomenių aktyvumas, garsiai išsakomos problemos, kreipiamasi į valdžios įstaigas, tačiau pastebimas valdžios įstaigų nesutarimas su bendruomene, kaip „*<...> bendruomenės reikalauja neekspluatuoti sąvartyno. *<...> Kol nebus aplinkkelio, mes čia streikuosim“. „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (2 teiginiai). Tik kartu sprendžiant atsiradusias problemas pasiekiamas norimas rezultatas. Sėkmingai bendruomenės veiklai svarbus kitų institucijų, žmonių palaikymas, pritarimas, pagalba ir parama. „*<...> kaimo žmonės pajuto, kad jie kažkam iš tiesų rūpi. *<...> šokių kolektyvą finansuoja Švietimo ir mokslo ministerija“. Kategoriją „**Bendrumo poreikis**“ (2 teiginiai) apibūdinama, kaip „* Bendraujame ir po repetitijų, džiaugiamės bendru laisvalaikiu. * Mes ne tik šokti susirenkame“. Kategorijos „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“, „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“, „**Aplinkos įtakos veiksniai**“ turi po 2 teiginius „*<...>, švenčia kitas šventes, organizuoja vakarėlius.*<...> suprojektuotos krepšinio, vaikų žaidimo aikštelės, teniso kortai. * Parengta nemažai naujų detaliųjų planų, tad statybu artimiausiu metu dar padaugės“. Žmonės į bendruomenes dažniausiai buriasi dėl bendrų interesų ar kitų bendrų tikslų, nori susirinkti ir maloniai praleisti laisvalaikį. Kategorija „**Netinkama valdymo sistema**“ (2 teiginiai) „*<...> Liūdna padėtis. * Didžiausia problema yra gyventojų saugumas“ žmonės nerimauja dėl savo ateities. Nors bendruomenė stengiasi būti aktyvi, tačiau pasitaiko pasyvių žmonių, kurie neturi noro tokie veiklai. Tai galima pastebėti kategorijoje „**Pastebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (2 teiginiai) „* Domeikavos bendruomenės gyvenimas jų nedomina. *<...> kitiems vietos žmonės nerūpi“.

Tyrimų rezultatai rodo, kad 2007 metų „Vakarų ekspreso“ straipsniuose (13 paveikslas, 5 priedas) atsispindėjo „**Bendrumo poreikis**“ (10 teiginių). Žmonės į bendruomenes buriasi, nes vieni nepajėgūs išspręsti problemų, tai parodo teiginiai, kaip „*<...> kai negailima, pasidalijama technika žemei įdirbti. *<...> čia - kaip vienoje didelėje šeimoje, egzistuoja žmonių artumas.“ „**Aktyvus interesų gynimas**“ (9 teiginiai). Šioje kategorijoje atsiskleidė itin ryškus bendruomenės narių aktyvumas, kuris reiškiasi bendrų tikslų siekimu. Tai rodo teiginiai, kaip „*<...> kultūros namus gintu, nes kaimui bendra pastogė gyvybiškai būtina. * Kvietėsi į pagalbą televiziją. *<...> deda visas pastangas, kad gautų būstinę“. Kategorijoje „**Pastebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (9 teiginiai) atsiskleidžia bendruomenės narių pasyvumas,

kaip „* Patys esame apsnūdę. *<...> apie bendruomenę net neužsiminė arba prisipažino tik kažką girdėję“. Kategorijos „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (8 teiginiai), kaip „*<...> kreiptasi į Seimo narį <...>, prašymai rašyti, iki šiol - vien pažadai. *<...> gailimasi patalpų“. Šie teiginiai byloja, kad visuomenė nesigilina į bendruomenės reikalavimus. Bendruomenių netenkina atsakymai į jų pateiktus klausimus ir iškeltas problemas. Kategorijoje „**Aplinkos įtakos veiksniai**“ (8 teiginiai) bendruomenė susiduria su problemomis, kurių pačios nepajėgios išspręsti, kaip „*<...>kaimas nieko nebeturi. Nei medpunkto, nei bibliotekos. *<...> guodėsi negalinti sklandžiai plėtoti veiklos, rašyti projektu“.

13 pav. 2007 m. Vakarų ekspreso vertinimas (N = 5)

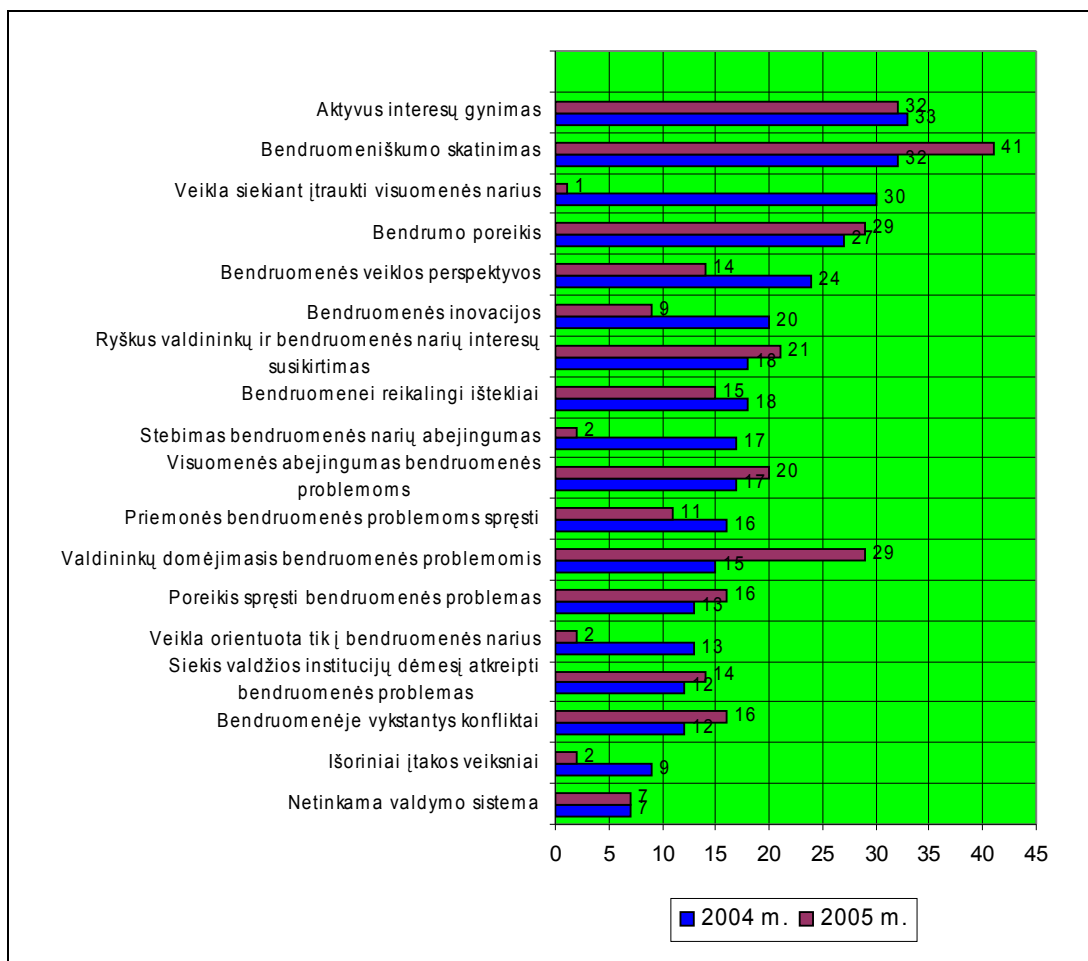
Kategorija „**Netinkama valdymo sistema**“ (7 teiginiai) teigia „* Matyt, tai buvęs vienas iš tuščių rinkiminių pažadų. *<...> kaimas valdžios smukdomas“, jog žmonės netiki valdžios pažadais. Kategorijoje „**Bendruomenės inovacijos**“ yra 6 teiginiai, kurie byloja, kad bendruomenės nariai siekia renovuoti senus pastatus, norėdami išsaugoti jų reikšmingumą ir sudaryti estetiškesnį kaimo vaizdą. Valdininkai nelieka abejingi bendruomenės problemoms, jie sprendžia kaip sutelkti visuomenę gaivinant dvasines vertybes. Tai atsispindi kategorijoje

„**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ (5 teiginiai), kaip „**Rajono Savivaldybė žadėjo mūsų bendrovei nupirkti buvusios parduotuvės pastatą. *<...> asfaltuos kelią, kai tik galės*“. Kategorija „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ (5 teiginiai) pastebima, kad tik kartu sprendžiant atsiradusias problemas pasiekiamas norimas rezultatas, „*<...> leido savo adresu rašyti bendruomenei laiškus. *<...> planuojama suremontuoti ir sporto salę. *<...> pradėjome daugiau dėmesio skirti aplinkai, išdrąsėjome, nebebijome fantazuoti“. Bendruomenės nariai aktyviai ieško rėmėjų, kad išsprendžiant finansinės problemos, todėl vykdydamos savo veiklą stengiasi įtraukti ir valdžios atstovus. Tai atsispindi kategorijoje „**Siekis valdžios institucijų dėmesį atkreipti į bendruomenės problemas**“ (4 teiginiai), kaip „**Rašėme Susisiekimo ministerijai. * Seniūnas taip pat džiaugėsi, kad atsirado žmonėms atstovaujantis pagalbininkas*“. „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ - 4 teiginiai, jie atspindi, kad bendruomenė siekdama įgyvendinti savo tikslus stengiasi įtraukti ne tik vietinius gyventojus, bet ir valdžios žmones. Tai rodo tokie teiginiai, kaip „* *Užtvanką iš maišų su smėliu patys pasidarome, kad patvintų, ir galėtume maudytis. *<...> ne tik bėdos atveju paremti finansiškai niekada neatsisako ūkininkai*“. „**Bendruomeniškumo skatinimas**“, „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ turi po 3 teiginius. Žmonės į bendruomenes dažniausiai buriasi dėl bendrų interesų ar kitų bendrų tikslų, nori susirinkti ir maloniai praleisti laisvalaikį. Kategorijoje „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ (3 teiginiai) susidaro įspūdis, kad valdžios atstovai stengiasi likti nuošalyje, tokie teiginiai kaip „*<...> daugelis valdžios sprendimų – nesuprantami <...> kaip su jais nesiskaitoma. **“Varoma” ant bendruomenės pirmininko*“. Beveik visos bendruomenės akcentuoja, jog labai trūksta lėšų. Tai atsispindi kategorijoje „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (3 teiginiai), kaip „* *Būtų gerai turėti parduotuvę ir medpunktą, kuris veiktų kiekvieną dieną. * Reikėjo naujo vandens gręžinio*“. Tačiau jaučiamas „**Neigiamas požiūris į naujoves**“ (3 teiginiai), kaip „*<...> kaimo bendruomenei naujokus, ypač miestiečius, priimti sekasi sunkiai. *<...> yra kategorija žmonių, kurie vis laukia, kad kažkas nukristų iš dangaus“. Kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (2 teiginiai) atsispindi bendruomenės narių aktyvumas, kuriant naujas darbo vietas, gražinant aplinką, „*<...> verslo ir naujų darbo vietų kūrimas. *<...> kaimą „daro“ sveiką, gražų, gyvą, dvasingą, žinomą“. Kategorija „**Bendruomenėje vykstantys konfliktai**“ turi tik 1 teiginį, kuris parodo, kad bendruomenė susiduria su valdžios priešišku, kuris pasireiškia bendruomenės veiklos nevertinimu.

4.2.5. Lyginamasis 2004 – 2005 ir 2006 – 2007 metų aspektas

Norėdami išsiaiškinti ar bendruomenė pristatoma visuomenei kaip „galinti“ ar „laukianti“ institucija, ar kinta jos vaizdinys, ieškojome šį faktą atskleidžiančių teiginių.

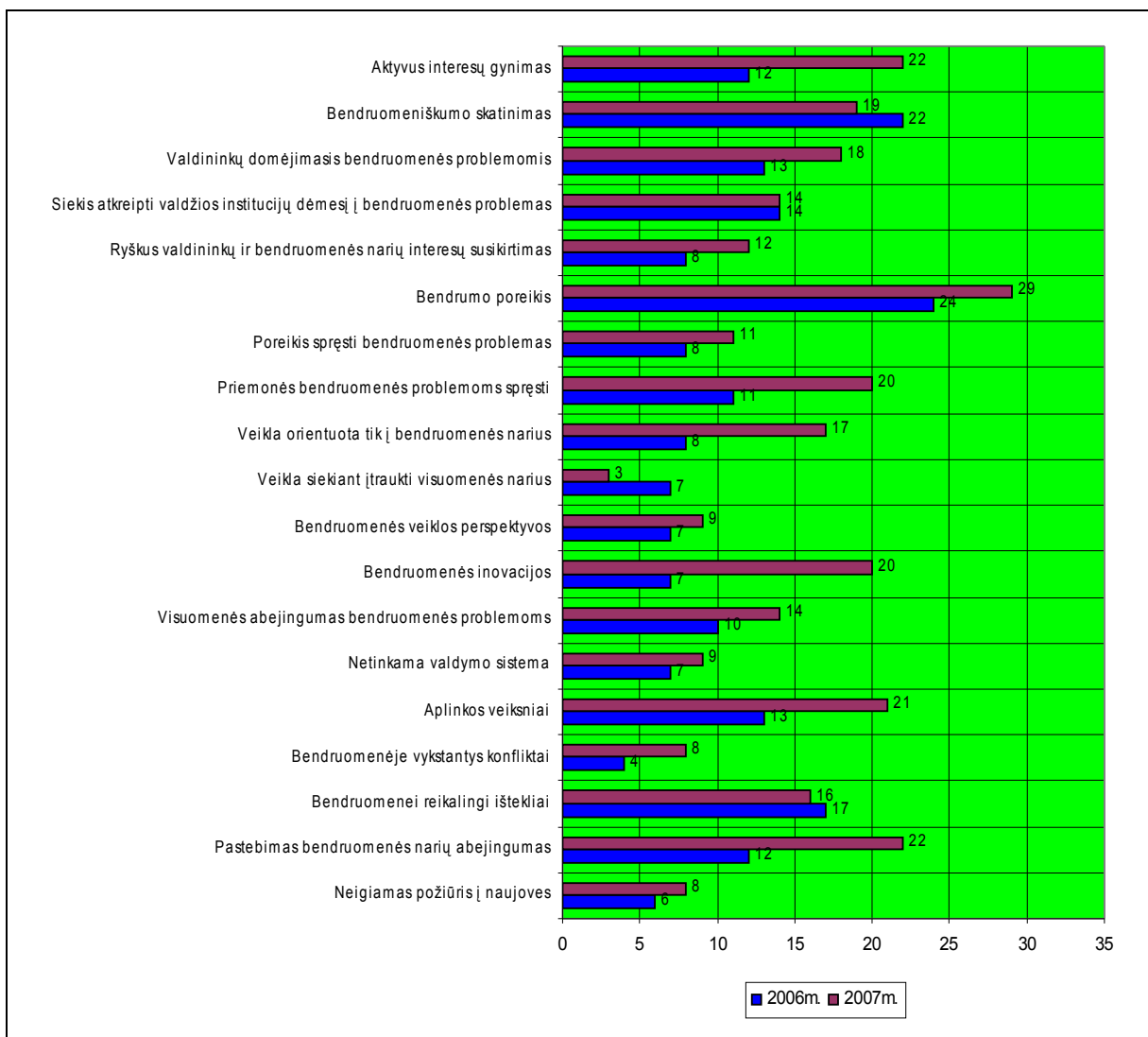
Lyginant 2004 - 2005 metų ir 2006 – 2007 metų dienraščius (14 ir 15 pav.) išryškėjo, kad kategorijos „Aktyvus interesų gynimas“, „Bendruomeniškumo skatinimas“, „Bendrumo poreikis“ yra lygiavertės.

14 pav. 2004 – 2005 metų dienraščių „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“, „Vakaru ekspresas“ vertinimas (N = 84)

Galima konstatuoti, kad šiose kategorijose atsiskleidžia toks pat ryškus bendruomenės narių aktyvumas, kuris reiškiasi interesų, teisių gynimu, bendrų tikslų siekimu. Vienas žmogus nėra pajėgus spręsti problemas, todėl atsiranda poreikis burtis į bendruomenes. Bendruomenė savo veiklos vykdymą grindžia plačiąja prasme, t.y. neapsiriboja vien savo narių interesais, bet siekia ir visuomenės gerovės. Bendruomeniškumo jausmas bei abipusė parama suteikia pasitikėjimo savimi ir kitais. Akivaizdūs skirtumai pastebimi kategorijose „Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius“ – 2004 m. ir 2007 m. bendruomenė demonstruodama savo veiklą siekė daugiau sudominti visuomenę nei 2005 m. ir 2006 m. „Bendruomenės inovacijos“ 2004 m. ir 2007 m. žmonės buvo dažniau skatinami nesustoti, patiems imtis iniciatyvos ar dalyvauti kokioje nors kitoje veikloje. „Pastebimas bendruomenės narių abejingumas“ – galima teigti, kad

2004 m. ir 2006 m. žmonės buvo abejingesni bendruomenės problemoms nei 2005 m. ir 2007m. „Veikla orientuota tik į bendruomenės narius“ rasta (2004 - 2005 m. – 15 teiginių, 2006 - 2007 m. – 25 teiginiai) tikėtina, kad bendruomenės pasižymi tik joms būdinga veikla, kuri dažniausiai ir vienija jos narius. „Aplinkos veiksniai“ pastebima, kad 2004 m. ir 2006 m. bendruomenės aktyvumą lėmė įvairūs išoriniai įtakos veiksniai, o 2005 m. ir 2007 m. jų buvo mažiau. „Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis“ (2004 - 2005 m. – 44 teiginiai, o 2006-2007 m. 31 teiginys) galima konstatuoti, kad tiek bendruomenės, tiek valdžios institucijos yra linkusios bendradarbiauti.

15 pav. 2006 – 2007 metų dienraščių „Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“, „Vakaru ekspresas“ vertinimas (N = 77)

Likusiose kategorijose, kaip „Bendruomenės veiklos perspektyvos“, „Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas“, „Bendruomenei reikalingi ištekliai“, „Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms“, „Priemonės bendruomenės problemoms spręsti“, „Poreikis spręsti bendruomenės problemas“, „Siekis atkreipti

valdžios institucijų dėmesį į bendruomenės problemas“, „Bendruomenėje vykstantys konfliktai“ rastų teiginių skaičius buvo panašus.

Galima teigti, kad bendrų teritorinių ir probleminių interesų skatinami žmonės jungiasi į bendruomenes, kolektyviai mėgina spręsti aktualias vietos problemas, vienijasi tam, kad priešintųsi valdžios žodžių ir darbų neatitikčiams. Tik bendri tikslai suartina žmones, silpnina priešiško tendencijas.

Išryškėja, kad bendruomenė ir valdžios institucijos yra linkusios bendradarbiauti. Nors valdžia ir pasirengusi padėti bendruomenėms, tačiau neretai atsiskleidžia valdininkų abejingumas.

Bendruomenė parodoma ne tik kaip institucija, veikianti savo narių labui, bet ir propaguojanti savo idėjas, siekianti sudominti ir įtraukti į savo veiklą likusią visuomenės dalį.

Bendruomenės įvaizdis ne visada priklauso nuo žiniasklaidos pateikiamos informacijos objektyvumo ar subjektyvumo, bet dažnai tam turi įtakos ir jos narių nuostatos, vertybės, požiūriai. Apibendrinant gautas formuojamo bendruomenių įvaizdžio spaudoje („Šiaulių kraštas“, „Kauno diena“, „Vakarų ekspresas“) struktūros dimensijas, galima teigti, kad bendruomenė yra labiau „galinti“ institucija, kuri reorganizuoja savo vidinius ir išorinius resursus, siekiant įgyvendinti užsibrėžtus siekius, įveikiant įvairias problemas bei kuriant tolimesnes bendruomenės plėtros strategijas.

4.3. Veiklos tyrimo „X bendruomenės socialinio įvaizdžio parametrai“ rezultatai

4.3.1. Dienraščio „Šiaulių kraštas“ tyrimo imties charakteristika: 2006 – 2007 m. analizuojamų straipsnių apie X bendruomenę išorinė charakteristika

2006 ir 2007 metais straipsnių išorinės charakteristikos analizė X bendruomenės įvaizdis žiniasklaidoje buvo tirtas 14 straipsniais, rastais „Šiaulių krašte“. Straipsniai parašyti po darbo autorės prarastų seminarų ciklo (išsamiau apie veiklos tyrimą darbo psl. 29, bei seminarų tematiką – priede Nr. 1)(2 lentelė).

2 lentelė

DEMOGRAFINIS KINTAMASIS	KATEGORIJA	STRAIPSNIŲ SKAIČIUS (N=9) PROCENTAS (%) 2006 m.	STRAIPSNIŲ SKAIČIUS (N=5) PROCENTAS (%) 2007 m.
DIENRAŠTIS	Šiaulių kraštas	9	5
STRAIPSNIO DYDIS	Didelis (daugiau nei 1 puslapis)	-	3 (60)
	Vidutinis (nuo 0,5 puslapio iki 1 puslapio)	5 (55)	1 (20)
	Mažas (mažiau nei 0,5 puslapio)	4 (45)	1 (20)
NUOTRAUKŲ SKAIČIUS	6	-	1(20)
	3	3 (34)	3 (60)
	2	1 (11)	1(20)
	1	5 (55)	-
STRAIPSNIO PRADŽIOS PUSLAPIS	9	3 (34)	1(20)
	8	4 (45)	2 (40)
	7	-	1 (20)
	3	-	1 (20)
	1	2(21)	-
STRAIPSNIŲ AUTORIŲ LYTIS	Vyrai	4 (45)	-
	Moterys	3 (34)	4 (80)
	Be autoriaus	2 (21)	1 (20)

Po prarasto 2006 metais seminarų ciklo galima pastebėti straipsnių rastų apie X bendruomenę ir jos veiklą, didėjimą. Analizės duomenys rodo, kad 2006 – 2007 metais „Šiaulių krašte“ buvo rasta 14 straipsnių apie tiriamą bendruomenę, tuo tarpu 2006 – 2007 metais „Kauno dienoje“ buvo rasta tik 19 straipsnių apie bendruomenę ir jos veiklą.

Didžioji dauguma straipsnių apie X bendruomenę 2006 metais buvo vidutinio dydžio – užėmė daugiau kaip pusė puslapio ploto (55%). Straipsniuose atsispindi bendruomenės pasitikėjimas (2007 metais pasirodę straipsniai jau didesni, kai kurie užėmė daugiau nei 1 puslapio ploto (60%).

Visi straipsniai apie tiriamą bendruomenę buvo iliustruoti nuotraukomis. Dauguma straipsnių iliustruoti 1 – 3 nuotraukomis. Galima pastebėti, kad vienas straipsnis, iliustruotas net šešiomis nuotraukomis.

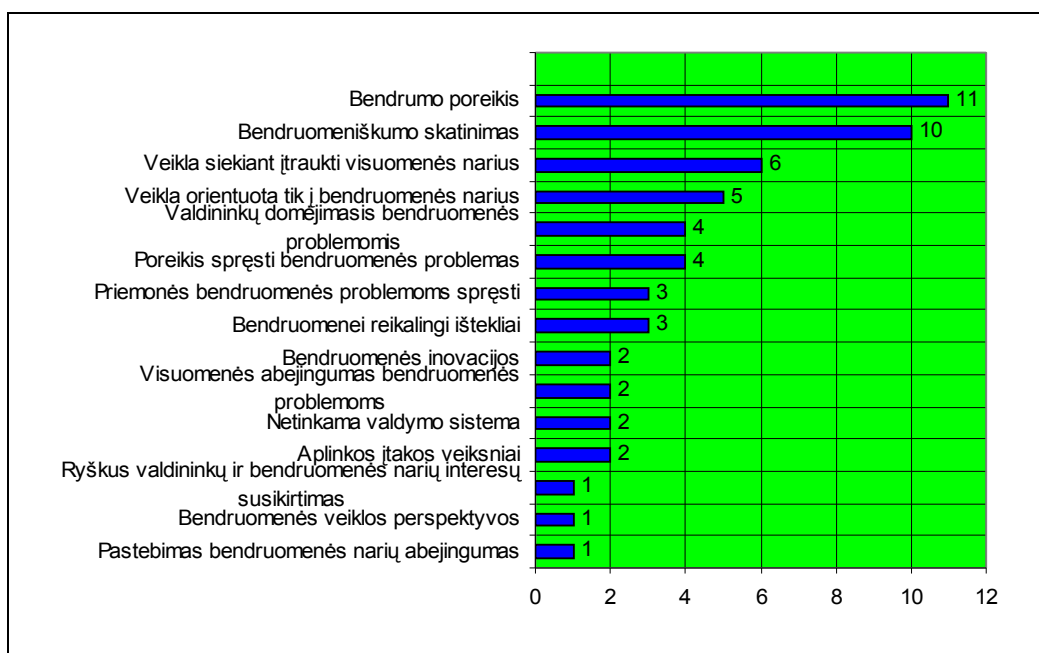
Straipsnių apie X bendruomenę pradžios puslapis tiek 2006, tiek 2007 metais pasiskirstė tarp 1 ir 9 puslapio. Du straipsniai buvo išspausdinti pirmame puslapyje, o vienas trečiame puslapyje. Visi kiti straipsniai patalpinti dienraščio „Šiaulių krašto“ priede „Aš manau“.

Žurnalistai tiriamuoju laikotarpiu rašė apie X bendruomenę pasiskirstė vienodai. Jei 2006 metais apie bendruomenę rašė daugiau vyrai (45%), tai 2007 metais – moterys (80%). Galima pastebėti, kad trys straipsniai išspausdinti be autoriaus (2006 m. - 21%, 2007 m. 20%), t. y. Šiaulių krašto“ informaciniai straipsniai.

Tiriamuoju laikotarpiu per 24 mėnesius buvo išspausdinta 14 straipsnių apie X bendruomenę ir jos veiklą dienraštyje „Šiaulių kraštas“. Galima teigti, kad „Šiaulių krašto“ dienraštis X bendruomenės gyvenimui ir jos veiklai skiria pakankamai dėmesio.

4.3.2. X bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika: 2006 metų dienraščio „Šiaulių kraštas“ vertinimas

2006 metų dienraštyje „Šiaulių kraštas“ buvo rasti 9 straipsniai apie X bendruomenę ir jos veiklą. 16 paveiksle (6 priedas) matyti, kad didžiausias dėmesys bendruomenėje skiriamas „Bendrumo poreikiui“ (11 teiginių).

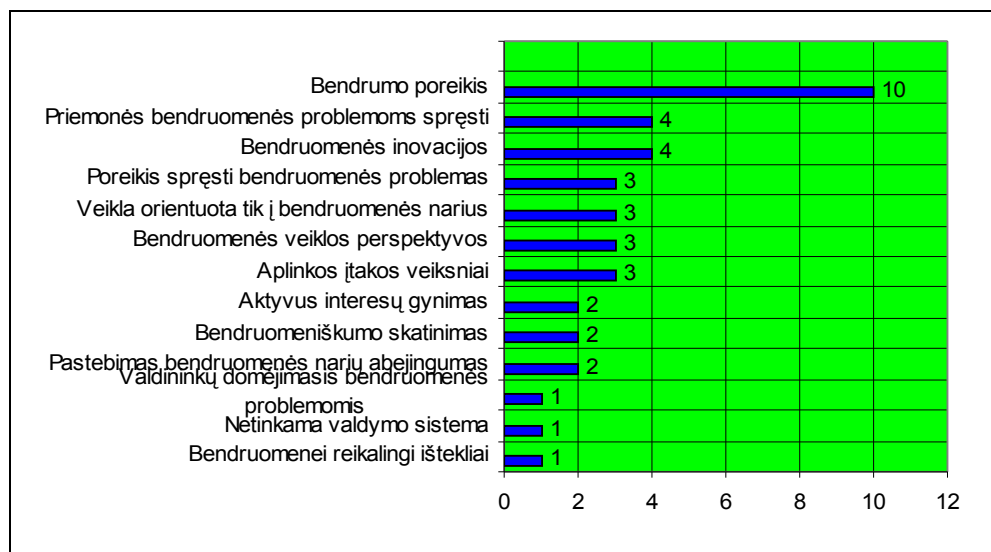
16 pav. 2006 m. Šiaulių krašto vertinimas (N = 9)

Šią kategoriją atspindi tokie teiginiai, kaip „* Bendruomenė susirinko pabūti kartu. *<...> visada kaime buvo ir dabar yra aktyvių moterų <...>. *<...> atėjo visi tie, kurie norėjo ir galėjo.“ Šios kategorijos teiginiai parodo, kad bendruomenės nariai noriai dalyvauja renginiuose, jiems rūpi esamos problemos. Tuo pačiu skatinami ir kiti bendruomenės gyventojai, kad prisidėtų prie sėkmingos bendruomenės kūrimo. Tai atspindi kategorijos „Bendruomeniškumo skatinimas“ (10 teiginių) teiginiuose, kaip „*<...> surengė popietę

„Pabūkime kartu“. *<...> stengiasi vienyti ir jaunos, ir pagyvenusius, ir garbaus amžiaus žmones“. Bendruomenė stengiasi vienyti jaunos, pagyvenusius ir garbaus amžiaus žmones. Taip pat siekia, kad į renginius ateiti ne tik bendruomenės nariai. Tai atsispindi kategorijoje „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius**“ (6 teiginiai), kaip „*<...> lankstinukas su laiškais išsiuntinėtas fondams. *<...> vyksta įvairioms amžiaus grupėms skirti renginiai. *<...> siekiama bendradarbiauti, bendruomenės reikalui sujungti kartas“. Bendruomenės renginiuose stengiamasi visiems padėkoti už aktyvią veiklą. Tai galime pastebėti kategorijoje „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“ (5 teiginiai). Šią kategoriją atspindi teiginiai, kaip „*<...> jų padovanoja ir kaimynams. *<...> į pageidavimus buvo atsižvelgta. *<...> popietėje įtekti bendruomenės padėkos raštai.“ Kategorijos „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“ ir „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ turi po 4 teiginius. Kategorijose pastebima, kad bendruomenė ne viena sprendžia savo problemas, bet ir valdžios institucijos domisi jų problemomis, tai atspindi teiginiai: „*<...> viešnia pažadėjo, kad pasitarusi su kaimiškosios seniūnijos vadovu „ką nors sugalvos“. *<...> verslininkams dovanojus medienos <...> įrengti suola“. Bendruomenė aktyviai sprendžia susidariusias problemas, bet joms išspręst reikalingos ir lėšos, tai atsispindi kategorijose „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ ir „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“ (po 3 teiginius), kaip „*kaimo bendruomenė, laimėjusi projektą <...>. * Mugės lėšos pravers ekskursijai. *<...> į renginių salę sunėšė drabužių, žaislų ir kitokių daiktų“. „**Bendruomenės inovacijos**“ (2 teiginiai) atspindi bendruomenės narių siekį sujungti praeitį ir dabartį, išsaugoti informaciją apie savo kraštui daug gero nuveikusius žmones, puošiančius savo kaimą „*<...> išleido lankstinuką apie kaimą. *<...> teikia džiaugsmą savo jėgomis pasodintas parkelis“. Kategorijos „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“, „**Netinkama valdymo sistema**“ ir „**Aplinkos įtakos veiksniai**“ turi po 2 teiginius. Bendruomenei trūksta visuomenės palaikymo, viliasi paramos, palaikymo, skundžiasi užgriuvusiais mokesčiais: „*<...> Žemės ūkio rūmai į raštu išsiųstą prašymą padėti iš viso neatsakė“. Bendruomenėje išryškėja ir „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“ (1 teiginys), kaip „*<...> vien notaras ima 260 litų, tvirtindamas bendruomenės įstatus“. Kategorijoje „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ (1 teiginys) atsispindi siekis bendruomenės reikalui sujungti kartas, išleidžiant kaimo lankstinuką „*<...> numatyta išleisti lankstinuką“. Rengiant bendruomenės popietes, kviečiami visi kaimo žmonės, tačiau „**Pastebimas bendruomenės narių abejingumas**“ (1 teiginys) „*<...> vietinių tikėjomės daugiau, ypač vyrų“.

4.3.3. X bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika: 2007 metų dienraščio „Šiaulių kraštas“ vertinimas

Pagal tyrimo rezultatus dienraštyje „Šiaulių kraštas“ 2007 metais (17 paveikslas, 7 priedas) kategorija „**Bendrumo poreikis**“ pagal teiginių skaičių (10 teiginių) yra pirmoje vietoje. Žmonės nori atsipūsti nuo kasdienių darbų, mielai renkasi į bendras šventes, vertina savo bendrystę, džiaugiasi galėdami pabūti kartu. Tai atsispindi teiginiuose, kaip „*<...> šoko ir dainavo kaimo vaikai. *<...> nuolat koncertuoja moterų vokalinis ir etnografinis ansambliai. *<...> veiklios moterys jau spėjo padaryti daug gražių darbų“. Bendruomenės susidūrusios su problemomis randa jėgų ir noro jas išspręsti.

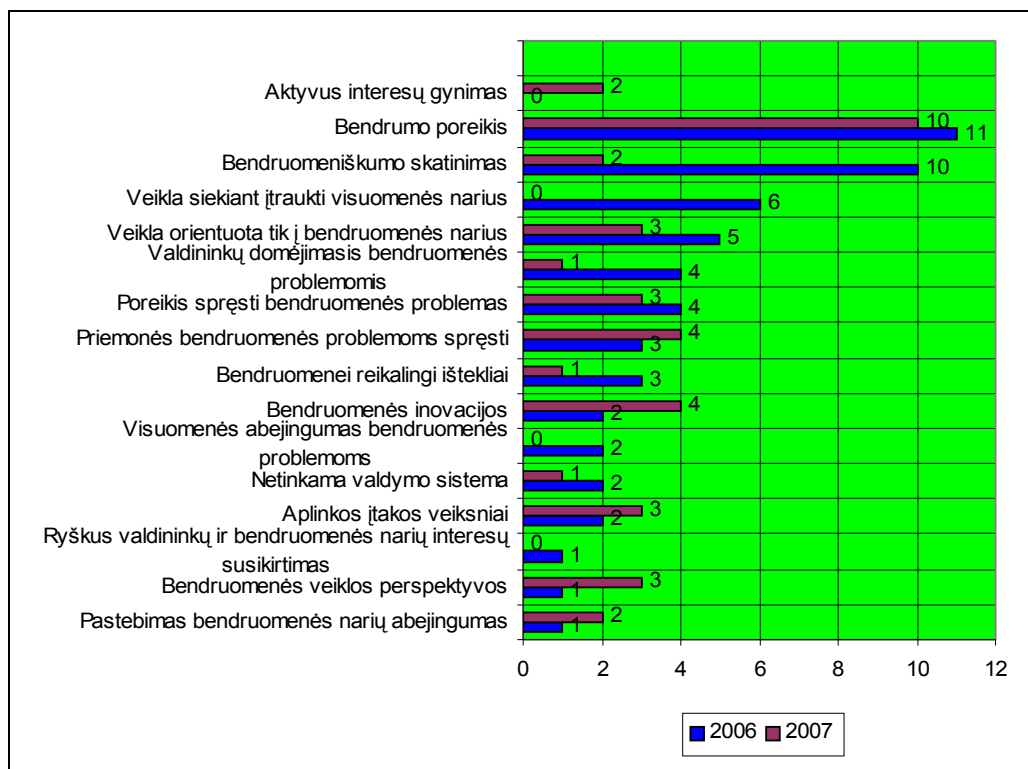
17 pav. 2007 m. Šiaulių krašto vertinimas (N = 5)

Tai pastebima kategorijoje „**Priemonės bendruomenės problemoms spręsti**“ (4 teiginiai), kaip „*<...> Bendruomenė organizavo akciją. *<...> Aukų dėžutę vyrai sukėlė. *<...> Ne tik simbolinį vieno lito nario mokesčių bėrė <...> po du procentus <...>aukojo“. Spręsdama problemas bendruomenė susikuria turiningą laisvalaikį ir gražią aplinką įdėdami nemažai savo pastangų. Tai pastebima kategorijoje „**Bendruomenės inovacijos**“ (4 teiginiai), kaip „*<...> Nupirko stiprintuvą, galingas kolonėles. *<...> įsirengė ir krepšinio stovą. *<...> Pagražėjęs mūsų kaimas“. Kategorijoje „**Poreikis spręsti bendruomenės problemas**“ (3 teiginiai) pastebimos suaugusių bendruomenės narių pastangos įtraukti į bendruomenės veiklą ir jaunimą, „*<...> Atgaivintos užmirštos senosios tradicijos. *<...> sumanė prašyti gyventojų paramos“. Kategorijose „**Veikla orientuota tik į bendruomenės narius**“, „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“ ir „**Aplinkos įtakos veiksniai**“ turi po 3 teiginius. Bendruomenė nelieka abejinga savo nariams. Per šventes nelieka nė vienas žmogus nepaminėtas ar apdovanotas. Bendruomenė savo veiklą planuoja kartu su nariais, pasiklausdami vieno kitų nuomonės. Tačiau susiduriama su įvairiomis problemomis, kurios daro neigiamą įtaką aplinkai. Tai atsispindi

teiginiuose „*<...> bendruomenė pagerbė močiutes. *<...> įteikė padėkos raštus. *<...> Numatyta surengti turistinį žygį.“ Kategorijos „Aktyvus interesų gynimas“ ir „Bendruomeniškumo skatinimas“ turi po 2 teiginius. Bendruomenė aktyviai gina savo interesus, taip suburdama visus ir jaunus, ir senus bendruomenės narius. Tai parodo teiginiai, kaip „*<...> Tikrai nesėdėsime rankų sudėjusios. *<...> Reikės ir rajono valdžios vyrus pasieksime“. Džiugu pastebėti, kad bendruomenės problemoms neabejinga ir valdžia. Bendruomenėms reikalingi materialiniai ištekliai, seniūnijos darbai permetami pačiai bendruomenei. Tai atsispindi kategorijų „Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis“ (1 teiginys), „Bendruomenei reikalingi ištekliai“ (1 teiginys) ir „Netinkama valdymo sistema“ (1 teiginys) teiginiuose „*<...> projekto, kurį parėmė rajono Savivaldybė <...>. *<...> Daug darbų ant bendruomenės pečių permetė ir seniūnija“.

4.3.4. Bendruomenės socialinis įvaizdis ir jo struktūrinė charakteristika: lyginamasis 2006 – 2007 metų aspektas

Lygindami X bendruomenės įvaizdį su bendraisiais tyrimo (2006 – 2007 metų) rezultatais, išryškėjo, kad kategorijos „Bendruomeniškumo skatinimas“, „Bendrumo poreikis“, „Poreikis spręsti bendruomenės problemas“, „Priemonės bendruomenės problemoms spręsti“ yra lygiavertės (15 ir 18 paveikslai).

18 pav. 2006 – 2007 m. „Šiaulių krašto“ vertinimas (N = 14)

Galima konstatuoti, kad bendruomenės užsiima kultūros ir sporto renginių organizavimu, aplinkos tvarkymo talkų rengimu, rūpinasi vaikų ir jaunimo laisvalaikio užimtumu, kaimo

infrastruktūros gerinimu, gyventojų švietimu, kaimo socialinių problemų sprendimu, atstovauja gyventojus valdžios institucijose ir kt. Kategorijose „**Valdininkų domėjimasis bendruomenės problemomis**“, „**Veikla siekiant įtraukti visuomenės narius**“ pastebima, kad bendruomenės yra patenkintos vietinės valdžios veikla, susijusia su bendruomenei sprendžiamais klausimais.

Kategorijose „**Pastebimas bendruomenės narių abejingumas**“, „**Ryškus valdininkų ir bendruomenės narių interesų susikirtimas**“, „**Netinkama valdymo sistema**“, „**Visuomenės abejingumas bendruomenės problemoms**“ (2006 – 2007 m. bendruosiuose tyrimo rezultatuose) – galima teigti, kad ne tik bendruomenės nariai, bet ir valdininkai buvo abejingesni bendruomenės problemoms nei 2006 – 2007 m. X bendruomenės vaizdinyje. X bendruomenė kaip ir kitos bendruomenės susiduria su panašiomis problemomis. Tai atsispindi kategorijose „**Bendruomenei reikalingi ištekliai**“, „**Aplinkos įtakos veiksniai**“, „**Bendruomenės veiklos perspektyvos**“. pastebimas Kategorijoje „**Aktyvus interesų gynimas**“ (2006 – 2007 m. bendruosiuose tyrimo rezultatuose) išryškėjo bendruomenės narių aktyvumas. X bendruomenėje galima pastebėti tam tikrus pokyčius: vietos žmonės tampa vieningesni, pagerėjo jų santykiai, atsirado didesnis pasitikėjimas savo jėgomis, daugiau dėmesio skiriama gyvenamosios aplinkos tvarkymui ir kt.

Apibendrinant gautas formuojamos X bendruomenės vaizdinio spaudoje dimensijas, galima teigti, kad bendruomenei aktyviai bendradarbiaujant su spauda, keičiasi bendruomenės įvaizdis. Bendruomenės veikla apima platų narių poreikių tenkinimo spektrą: ji užsiima kultūros ir sporto renginių organizavimu, aplinkos tvarkymo talkų rengimu, rūpinasi vaikų ir jaunimo laisvalaikio užimtumu, kaimo infrastruktūros gerinimu, gyventojų švietimu, kaimo socialinių problemų sprendimu, atstovauja gyventojams valdžios institucijose ir kt.

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros analizės duomenimis žiniasklaida, kaip viena iš labiausiai visuomenę veikiančių priemonių, interpretuoja ir konstruoja socialinę tikrovę, formuodama nuomones apie bendruomenę, kuria socialinį „galinčios“ bendruomenės įvaizdį ir įgalina bendruomenes aktyviai arba pasyviai spręsti socialines problemas.

2. Analizuojamų straipsnių išorinės charakteristikos aspektu nustatyta, kad bendruomenės temai atskleisti dažniausiai naudojami vidutinio dydžio straipsniai, tačiau ši tema spaudoje sutinkama labai retai. Straipsniai apie bendruomenių veiklą regioniniame dienraštyje pasirodo vos vieną kartą per mėnesį ir turi mažėjimo tendenciją. Tai atsispindi visuose tirtuose dienraščiuose, keturių metų laikotarpiu. Šie tyrimo rezultatai patvirtintų keltą hipotezę.

2.1. „**Galinčios**“ institucijos įvaizdžio aspektu išryškėjo, kad bendruomenės aktyviai gina savo interesus, skatina bendruomeniškumą, siekia į savo veiklą įtraukti visuomenę, mato bendruomenės, kaip savo institucijos perspektyvą, nebijo diegti inovacijų ir dėl savo interesų kovoti su valdininkais. Reikia pažymėti, kad šiuo aspektu tyrimo rezultatai siūnčia „stiprius“ signalus apie bendruomenę kaip „galinčią“ instituciją. Šie tyrimo rezultatai paneigtų keltą hipotezę.

2.2. „**Laukiančios**“ institucijos įvaizdžio aspektu išryškėjo bendruomenės lyderio ir kitų bendruomenės narių sąveikos problema (stebimas bendruomenės narių abejingumas), taip pat ryški visuomenės abejingumo bendruomenės problemoms tendencija, nepakankamas valdininkų dėmesys bendruomenės reikalams. Neretai veikla orientuojama tik į formaliai bendruomenei priklausančius narius. Išryškėjo nereti bendruomenėje vykstančių konfliktų faktai, netinkama valdymo sistema. Išryškėjusios tendencijos patvirtintų tyrimo pradžioje keltą hipotezę.

2.3. Lyginamuoju 2004 - 2005 metų ir 2006 - 2007 metų analizuojamų dienraščių aspektu išryškėjo, kad iš esmės dominuoja panašios tendencijos. Tyrimų rezultatai neišryškina esminių skirtumų tarp 2004 - 2005 metų ir 2006 - 2007 metų. Galima teigti, kad tiek 2004 – 2005 ir 2006 - 2007 metų bendruomenės įvaizdis yra identiškas: vaizduojama labiau „galinti“ ir „veikianti“ bendruomenė, negu pasyvi ir „laukianti“. Tačiau tiek 2004 - 2005 metais, tiek 2006 - 2007 metais straipsniai pasirodo pernelyg retai, kad darytų reikšmingą įtaką bendruomenės įvaizdžiui visuomeninėje sąmonėje.

3. Po atlikto veiklos tyrimo lyginant X bendruomenės įvaizdį su bendraisiais tyrimo rezultatais, išryškėja bendruomenės kaip „galinčios“ institucijos įvaizdis. Bendruomenė spaudoje vaizduojama kaip gyvybinga, energinga, užsiimanti kaimo infrastruktūros gerinimu, gyventojų švietimu, kaimo socialinių problemų sprendimu.

4. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendruomenių ir spaudos bendradarbiavimo problema yra aktuali Lietuvoje. Žiniasklaida gali būti vienas iš veiksnių, formuojanti bendruomenės įvaizdį. Logiška, kad kitas veiksnys - pati bendruomenė ir jos veikla. Tik „galinti“, gyvybinga ir susitelkusi bendruomenė įtakoja visuomeninį gyvenimą bei taip užtikrina tolimesnę demokratijos vystymąsi ir plėtrą Lietuvoje.

5. Vienareikšmiškai teigti, jog žiniasklaida formuoja labiau „laukiančios“ nei „galinčios“ institucijos vaizdinį negalima. Iš vienos pusės spaudoje bendruomenė aprašoma, kaip sprendžianti iškilusias problemas, ieškanti ir randanti savo kelią institucija. Iš kitos pusės bendruomenės tema regioninėje spaudoje vertintina kaip reta ir nepakankamai išplėtotą, kad darytų reikšmingą įtaką bendruomenės požiūrio formavimuisi.

REKOMENDACIJOS

Bendruomenės lyderiams ir socialiniams pedagogams dirbantiems bendruomenėje:

1. Bendruomenė turi siekti, jog apie ją būtų kalbama, atsiliepiama nuolatos. Tokiu būdu visuomenė gaus informacijos, galbūt net pakeis savo požiūrį į pačias bendruomenes, jų vykdomą veiklą bei daugiau žmonių įtrauks į bendruomeninį darbą. Teigiama pavyzdžio strategija turi būti esminė bendruomenės veiklos sritis darbo su žiniasklaida sferoje.
2. Bendruomenė turi sistemingai palaikyti ryšius su spauda: bendradarbiavimas su spauda ir kitomis žiniasklaidos formomis turi būti pagrįstas planavimu ir abipusės naudos principu. Iš vienos pusės bendruomenė turi siekti spaudos dėmesio, iš kitos pusės reikia, kad žiniasklaidos specialistai pajustų bendradarbiavimo naudą su bendruomenėmis (pvz., atsiradus informacijos deficitui laikraštyje, gali bet kada tikėtis rasti bendruomenėje įdomios medžiagos savo laikraščiu).
3. Įvertinant tai, kad žiniasklaida ne tik informuoja, bet ir formuoja žmonių nuostatas, nulemia visuomenėje priimtinas vertybes, tikslus, elgesio tipus, sisteminga, nuosekli, optimistinė informacija apie bendruomenės veiklą prisidėtų prie stiprios ir „galinčios“ bendruomenės kūrimo.
4. Įtraukti į bendruomenę, jos veiklą spaudos atstovų, motyvuojant juos, kad bendruomenėje galės rasti įdomios informacijos, pasisemti naudingų idėjų savo straipsniams, įgyti realios patirties apie bendruomenes. Toks „savas“ spaudos atstovas bus kur kas naudingesnis „galinčios“ bendruomenės įvaizdžio formavimui, negu atsitiktinis ar epizodiškai atvykstantis žurnalistas.
5. Remiantis Ernest, Gredler mokymu, kad socialinės reikšmės ir žinios yra formuojamos ir plėtojamos per derybas bendravimo grupių viduje (Gredler, 1997, Ernest, 1999) iškilus problemai nebijoti derėtis su spaudos atstovais, siekiant juos įtikinti reikiamu momentu palaikyti bendruomenę, jos siekius. Spaudos parama šiuo aspektu gali turėti lemiamos įtakos bendruomenės, kaip „galinčios“ institucijos įvaizdžiui.
6. Produktyvūs viešieji ryšiai, efektyvios sudominančios spaudos žinutės, straipsniai užtikrina bendruomenės plėtros tęstinumą, todėl tam nereikia gailėti laiko, pastangų ir lėšų. Nesant pakankamam finansavimui reikėtų ieškoti alternatyvių lėšų pritraukimo šaltinių, nes prastas bendruomenių finansavimas

mažina galimybes pateikti save spaudoje įdomiai, reprezentatyviai ir patraukliai.

7. Būtina rengti mokymus - seminarus, paskaitas, kurių metu būtų ugdomi bendruomenės narių gebėjimai efektyviai pristatyti bendruomenės veiklą bei lavinami bendravimo su žiniasklaida įgūdžiai. Skatinamas bendruomenių kūrybiškumas, siekiant, kad kaimiškosios bendruomenės ne tik naudotųsi kitų teikiama informacija ir paslaugomis, tačiau ir pačios aktyviai teiktų informaciją, kurtų ir siūlytų paslaugas.
8. Tik pati bendruomenė gali ugdyti ir išsaugoti savo krašto kultūrą, tradicijas bei šventes, sveiką ir tvirtą šeimą, nuo mažumės į savo veiklą įtraukdama jaunąją kartą bei ugdydama jos pilietiškumą.
9. Būtų idealu, kad žiniasklaida, o kartu ir spauda, būtų viena iš bendruomenės veiklos plėtros plano sudarytojų, aktyvi partnerė.

LITERATŪRA

1. Aleknaite – Bieliauskienė, R. (2003). Žiniasklaida – visuomenės kultūros veidrodis ir jos ugdymo instrumentarius. *Žiniasklaida ir asmenybės raida: nepilnamečių apsauga ir žmogaus orumas*. Vilnius.
2. Ališauskienė, S. (2005). *Ankstyvoji intervencija vaikystėje*. Monografija. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
3. Bačkis, A.J. (2003). Šeima, sąžinė ir gyvybė kaip žiniasklaidos etikos problemos. *Žiniasklaida ir asmenybės raida: nepilnamečių apsauga ir žmogaus orumas*. Vilnius. P.16.
4. Balčytienė, A. (2004). Žiniasklaidos kultūra. *Dienos ir darbai*. Nr. 38.
5. Baranauskienė, I., Ruškus, J. (2004). *Neigaliųjų dalyvavimas darbo rinkoje: profesinio rengimo ir profesinės adaptacijos sąveika*. Monografija. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
6. Baršauskienė, V., Leliūgienė, I. (2001). *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje*. Kaunas: Technologijos universitetas.
7. *Bendruomenės plėtra: praktikos vadovas*. (2004). Kaunas: VDU leidykla.
8. Berger, P., Luckman, T. (1999). *Socialinis tikrovės konstravimas: žinojimo sociologijos traktas*. Vilnius.
9. Berger, P. (1995). *Sociologija: humanistinis požiūris*. Kaunas.
10. Bielinis, L. (2001). Prieštaringas žiniasklaidos poveikis valdžiai ir visuomenei. *Kultūros barai*. Nr. 12.
11. Bryman, A. (1998) *Quantaty and Quality in Social Research*. Unwin Hyman.
12. Broom, L. (1992). *Sociologija: esminiai tekstai ir pavyzdžiai*. Kaunas.
13. Charles, C.M. (1999). *Pedagoginio tyrimo įvadas*. Vilnius: Alma littera.
14. Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. London, New York: Routledge.
15. Čekuolis, A. (1992). Ko palinkėčiau žurnalistui. *Žurnalisto žinynas*. Kaunas: Vilnius.
16. Degutis, M. (1999). *Socialinių tyrimų metodologija: paskaitų konspektai*. Kaunas: Naujasis lankas.
17. Ernest, P. (1999). *Social Constructivism as a Philosophy of Mathematics: Radical Constructivism*.
18. Filosofijos žodynas. (1975). Vilnius. Mintis.
19. Fontana, A., Frey J.H. 1998. "Interviewing: The Art of Science," In: N.K. Denzing and Y.S. Lincoln (editors). *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*. Thousand Oaks Calif.: Sage.
20. Furst, M. (1998). *Psichologija*. Vilnius. Lumen.

21. Gerulaitis, D. (2007). *Tėvų įsitraukimo į vaiko ugdymo (-si) procesą plėtotė specialiojoje mokykloje*. Daktaro disertacija. Šiauliai : Šiaulių universiteto leidykla.
22. Gredler, M. E. (1997). *Learning and instruction: Theory into practice* (3rd ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
23. Grigas, R. (1998). *Socialinių įtampų laukai Lietuvoje*. Vilnius.
24. Grigas, R. (2001). *Sociologinė savivoka. Specifika, metodai, lituanizacija*. Vilnius.
25. Heller, K. (1990). *Social and community intervention*. Indian University.
26. Imbrasienė, G. (2003). Vaiko teisės ir interesai žiniasklaidoje. *Žiniasklaida ir asmenybės raida: nepilnamečių apsauga ir žmogaus orumas*. Vilnius.
27. Johnsonas, C. (1998). *Bendruomenė – jėga*. Kaunas: Kitos spalvos.
28. Johnson, L.C. (2003). *Socialinio darbo praktika*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
29. Jucevičienė, P. (1999). *Modulio „Lyderystė“ metodinė medžiaga*. KTU. Kaunas: Technologija.
30. Juodytė, A. (2004). Galia manipuliuoti. *Darbai ir dienos*. Kaunas: VDU leidykla. Nr. 38. P. 135-140.
31. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas.
32. Kukla, A. (2000). *Social Constructivism and the Philosophy of Science*. New York: Routledge.
33. Leliūgienė, I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija.
34. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas. Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2710&p_d=30409&p_k=1 [žiūrėta 2008-05-13].
35. Luobikienė, I. (2002). *Socialinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
36. Maskoliūnaitė, D. *Kaimo bendruomenės įsitvirtina*. (2003, Nr. 10), Mano ūkis, p. 52-53.
37. McMahon, M. (1997). *Social Constructivism and the World Wide Web - A Paradigm for Learning. Paper presented at the ASCILITE conference*. Perth, Australia.
38. Merkys, G. (1995). *Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys*. Šiauliai: ŠPI leidybos centras.
39. Meškauskaitė, L. (2004). *Žiniasklaidos teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
40. Nesavas, A. (1989). Žinojimo sociologija ir ideologijos teorija. //Problemos. Nr. 40.
41. Nugaraitė, A. (1988). *Lietuvos daugiatairazinės spaudos raidos bruožai*. Vilnius.
42. Pruskus, V. (2004). *Sociologija*. Vilnius.
43. Psichologijos žodynas. (1993). Vilnius: Mokslas ir enciklopedijos.
44. Ratcliff, D. (2000). *Qualitative research resources: notes for five part seminar on qualitative research*. Prieiga per internetą: <<http://don.ratcliff.net/qual/>. [žiūrėta 2005-12-21].

45. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
46. Ruškus, J., Mažeikis, G. (2007). *Neįgalumas ir socialinis dalyvavimas*. Monografija. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
47. Saraga, E. (Ed.) (1998). *Embodying the Social: Constructions of Difference*. London and New York: Routledge.
48. Shunk, D. H. (2000). *Learning theories: An educational perspective* (3rd ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
49. Sjöberg, U. (2003). Jaunas žiniasklaidos vartotojas – ekranizuota žiniasklaida kasdieniniame gyvenime. *Žiniasklaida ir asmenybės raida: : nepilnamečių apsauga ir žmogaus orumas*. Vilnius.
50. Skačkauskas, Ž. *Mus skandina debilų banga ...* . (1996, rugpjūčio 29) *Šiaulių naujienos*, Nr. 170, p. 3.
51. Sociologijos žodynas (1993). Kaunas: Šviesa.
52. Spierts, M. (2003). *Balansavimas ir aktyvinimas: metodiškai organizuotas sociokultūrinis darbas*. Vilnius.
53. Sutton, C. (1999). *Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
54. Šaparnis, G. (2000). *Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas, diagnozuojant mokyklos vadybą nestandartizuotu atviro tipo klausimynu*. Socialinių mokslų (edukologija) daktaro disertacija. Šiaulių universitetas, 2000.
55. Šaparnis, G., Merkys, G. (2000). Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas mokyklinės vadybos diagnostikoje: hipotezė ir pirmieji žingsniai. *Socialiniai mokslai*, 2 (23), p. 43-45.
56. Tereškinas, A. (2002). Globalios žiniasklaidos pasaulyje. *Kultūros barai*. Nr. 3.
57. Tidikis, R. (2003). *Mokslinių tyrimų metodologija*. Vilnius: LTU.
58. Ulfkotte, U. (2003). *Taip meluoja žurnalistai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
59. Urbonas, V. (2003). *Pasaulio žiniasklaidos sistemos*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
60. Vygotsky, L.S. (1987). *The collected works of L.S. Vygotsky, Vol 1*. New York: Plenum.
61. Vietos demokratija. Bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje. (2004). Vilnius: Mokymo ir konsultavimo centras.
62. Zaller, J. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*. New York: Cambridge University Press.
63. Страусс, А., Корбин, В. (2001). *Основы качественного исследования*. Перевод с английского. Москва: УРСС.
64. Ядов, В. А. (2001) *Стратегия социологического исследования*. Москва: Добросвет.

Aristida Čepienė

INFLUENCE OF THE PRESS ON THE DEVELOPMENT OF A SOCIAL IMAGE OF VILLAGE COMMUNITY

The Masster's Degree Thesis

Summary

This paper work deals with the content analysis in order to find out what social image of communities is formed in the press. In addition to this, an activity research has been carried out with a view to changing social image of X community.

The following hypothesis were made: **1.** Presumably, the press presents a diverse image (both „expectant“ and „capable“) of community, reflecting insufficiently meaningful attitude of society towards the community, its activities and influence on social, economical, environmental, educational and cultural sectors. **2.** Presumably, if the community purposefully cooperates with the press, there is a possibility of changes in image (from „expectant“ to „capable“).

Research object. Influence of the press on developing a social image of a community as „capable“ or „expectant“ institution.

Research subject. Peculiarities of social image of a community and opportunities of its development in the press.

Based on the statement of the research object and subject, the aim of the research was stated – to find out what image of community is made by the press (community as „capable“ or „expectant“ institution) and to reveal opportunities of developing image of a community.

Guarantee of data reliability is related to the results of the research of content analysis. The control of research intersubjectivity was carried out with the help of experts' survey (the use of this survey in the situation of content analysis was thoroughly described by Kardelis, 2002). The expert team of this master paper consisted of four people: lecturer of a community course, a chairman of a community center and his assistant and the author of this paper.

Major conclusions of the research:

1. According to the data of the analysis of scientific literature, the press, being one of the most influential media on society, interprets and builds social reality thus shaping attitudes towards communities, creates a social image of „capable“ community and enables communities to solve social problems in active or passive ways:
  - 1.1. On the aspect of the image of „capable“ institution, it was revealed that communities actively support their own interests, encourage sociality, aim to involve society into its activities, envisage a perspective of communities as their own institution, are not afraid of innovations and fight for their interests with officials. We need to notice that in this aspect the results of the research send „strong“ signals about a community as „capable“ institution. These results of the research would deny the hypothesis made.
  - 1.2. On the aspect of image of „expectant“ institution, the problem of interaction between a community leader and other community members was spotted (indifference of community members was noticed), also the tendency of the indifference of society to community problems and insufficient attention of official to community problems are vivid. As often as not, the activities are oriented towards the members that are formal members of a community. Facts of often conflicts in a community and wrong system of management became vivid. These tendencies would support the hypothesis made at the beginning of the research.
2. The results of the research don't leave place for hesitation about the image of X community as an active one and that the image character develops from „expectant“ to „capable“ if a community actively cooperates with the press. The results of the activity research that was carried out don't leave place for hesitation that X community demonstrates an image of an active community. Comparing the image of X community to the general results of the research, an image of a community as „capable“ institution becomes vivid. The press depicts the community as lively, energetic, improving the village infrastructure, taking care of the education of residents and finding solutions to village social problems.
3. The results of the research revealed that the problem of the cooperation between communities and the press is relevant in Lithuania. The media might be one of the factors, developing image of the community. It is logical, that another factor is the community itself and its activities. Only a „capable“, lively and segregated community influences social life thus ensuring the further development and expansion of democracy in Lithuania.

Key words: „capable“ community, „expectant“ community, the press influence, social image of a community.